

**T.C.
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI**

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE TOPLULUKÇULUK/BİREYCİLİK,
ERİLLİK/DİŞİLLİK VE EYLEMLİLİK İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

OSMAN DUYMUŞ

**DANIŞMAN
DOÇ.DR. MEHMET ERTUĞRUL UÇAR**

AKSARAY 2023

**AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI**

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE TOPLULUKÇULUK/BİREYCİLİK,
ERİLLİK/DİŞİLLİK VE EYLEMLİLİK İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

OSMAN DUYMUŞ

**DANIŞMAN
DOÇ.DR. MEHMET ERTUĞRUL UÇAR**

AKSARAY 2023

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren(....) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Osman

Soyadı : DUYMUŞ

Bölümü :

İmza :

Teslim tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : Üniversite Öğrencilerinde Toplulukçuluk/Bireycilik, Erillik/Dişillik ve Eylemlilik İlişkisinin İncelenmesi

İngilizce Adı : Investigation of The Relationship between the Agency and Masculinity/Femininity, Collectivism/Individualism in University Students

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Osman DUYSMUŞ

İmza:

T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
JÜRİ ONAY SAYFASI

Osman DUYMUŞ tarafından hazırlanan “Üniversite Öğrencilerinde Toplulukçuluk/Bireycilik, Erillik/Dışillik ve Eylemlilik İlişkisinin İncelenmesi” başlıklı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Aksaray Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: (Doç. Dr. Mehmet Ertuğrul UÇAR)

İmza

(Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Aksaray Üniversitesi)

.....

Üye: (Prof. Dr. Ümit MORSÜN BÜL)

(Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Aksaray Üniversitesi)

.....

Üye: (Prof. Dr. Hasan ATA K)

(Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Kırıkkale Üniversitesi)

.....

Tez Savunma Tarihi: 22/09/2023

Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu’nuntarih ve

..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Doç. Dr. Sevilay USLU DİVANOĞLU

İmza

TEŞEKKÜR

Eğitim hayatımın her evresinde olduğu gibi Yüksek lisans eğitim sürecimde de desteklerini esirgemeyen, evlatları olmaktan her dakika gurur ve mutluluk duyduğum, canım babam İsmail DUYMUŞ'a ve canım annem Emine DUYMUŞ'a,

Yollar her çatallaştığında, karar verme süreçlerimde, yılgınlık ve yorgunluklarımda kapısını çaldığım eşsiz hayat görüşü ve bakış açısı ile her zaman yoluma ışık olan kıymetli dayım Av. Rahim DUYMUŞ'a

Hayata gözlerimi açtığım andan itibaren her zaman her koşulda yanımda ve arkamda olan, güç veren biricik ağabeyim Av. Ramazan DUYMUŞ'a

Doğduğu günden itibaren hayatıma anlam ve amaç katan, bana ağabeylik duygusunu tattıran, motivasyon kaynağım, canım kardeşim Feyzanur DUYMUŞ'a

Pozitif bakış açısı, insanlara yaklaşımı ve eğitimci kimliği ile bana model olan, tez yazma sürecimde beni motive eden, mesai arkadaşım kıymetli ağabeyim Ahmet GÜNDOĞDU'ya

Bu çalışmanın fikir aşamasından sonuç aşamasına kadar her evresinde ayrı ayrı emeğe sahip olan ve en büyük teşekkürü borçlu olduğum saygıdeğer tez danışmanım Doç. Dr. Mehmet Ertuğrul UÇAR'a

Yüksek lisans eğitimim boyunca derslerine katılmaktan büyük keyif aldığım, ufkumu genişleten, değerli hocalarım Prof. Dr. Rezzan GÜNDOĞDU ve Prof. Dr. Ümit MORSÜNBÜL'e

Tezimin jüri üyeliğini üstlenen ve değerli katkılar sunan kıymetli hocam Prof. Dr. Hasan ATAĞ'a

Veri toplama sürecinde destek veren arkadaşlarıma, öğrencilerime, meslektaşlarıma ve araştırmaya katılan gönüllülere teşekkürlerimi sunarım.

Saygılarımla...

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE TOPLULUKÇULUK/BİREYCİLİK,
ERİLLİK/DİŞİLLİK VE EYLEMLİLİK İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**
(Yüksek Lisans)

Osman DUYMUŞ, Aksaray 2023

ÖZET

Bu çalışmanın amacı üniversite öğrencilerinin erillik/dişillik yönelimleri ile bireycilik-toplulukçuluk durumlarının eylemliliği yordayıp yordamadığını araştırmaktır. Bu amaçla çalışmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Türkiye’de çeşitli üniversitelerin farklı bölümlerinde öğrenim gören 444 üniversite öğrencisi oluşturmuştur. Çalışma kapsamında araştırma problemlerine cevap bulabilmek için Atak, Kapçı ve Çok (2013) tarafından Türkçeye uyarlanmış olan “Çok-Yönlü Eylemli Kişilik Ölçeği”, Hofstede’in Türk toplumu üzerinde yapmış olduğu genellemeyi test etmek üzere, “Sargut (1994) tarafından hazırlanmış olan “Erillik-Dişillik Düzeyi Formu” ve Türkçe’ye uyarlaması Öztürk, Gökoğlu ve İnan (2018) tarafından yapılan “IND-COL Ölçeği” kullanılmıştır. Çalışmada, nicel verilerin analizi için ilgili ölçeklerden elde edilen toplam puanlar temel alınmış, betimsel analizler gerçekleştirilmiştir. Üniversite öğrencilerinin erillik/dişillik yönelimleri ile bireycilik-toplulukçuluk durumlarının eylemliliği yordayıp yordamadığını belirlemek için Pearson korelasyon analizi ve adımsal regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin eylemlilik ölçeğinden elde ettikleri puan ortalamaları incelendiğinde, en düşük puan ortalamasının yaşam amacı ($\bar{x}=2.98$) alt boyutunda elde edilirken, en yüksek ortalamanın ($\bar{x}=3.45$) öz saygı alt boyutunda elde edildiği görülmüştür. Öğrencilerin eylemlilik ölçeği toplam puan ortalaması ise ($\bar{x}=3.23$) şeklindedir. Bununla birlikte bireycilik toplam puan ortalaması $\bar{x}=5.46$ iken, toplulukçuluk toplam puan ortalaması $\bar{x}=5.23$ şeklindedir. Bu durumda öğrencilerin bireycilik eğilimleri düzeylerinin toplulukçuluk eğilimi düzeylerinden daha yüksek olduğu bulgusu elde edilmiştir. Araştırma bulguları üniversite öğrencilerinin erillik eğilimleri ortalamasının ($\bar{x}=3.26$) iken dişillik eğilimlerinin ($\bar{x}=4.39$) olduğunu, dolayısıyla üniversite öğrencilerinin genel olarak daha yüksek bir dişillığe sahip olduğunu göstermektedir. Araştırmada ayrıca eylemlilik ve erillik [$r= .476$], dişillik [$r= .324$], bireycilik [$r= .459$] ve toplulukçuluk [$r= .383$] değişkenleri arasında anlamlı, pozitif ve anlamlı ilişkiler olduğu saptanmıştır [$p<.05$]. Erillik boyutu ve eylemlilik boyutu arasında 0.05 düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu, bireylerin eylemliliğe ilişkin toplam varyansın %22’sinin erillik boyutu ile açıklanabileceği belirlenmiştir. Eylemlilik ile erillik ve bireycilik arasında 0.05 düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu, bireylerin eylemliliğine ilişkin toplam varyansın %30’unun erillik ve bireycilik boyutu ile açıklanabileceği; eylemlilik ile erillik, bireycilik ve dişillik arasında 0.05 düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu, bireylerin eylemliliklerine ilişkin toplam varyansın %34’ünün erillik, bireycilik ve dişillik boyutu ile açıklanabileceği görülmüştür.

Bilim Kodu : 10907

Anahtar Kelimeler : Bireycilik/toplulukçuluk, erillik/dişillik, eylemlilik, üniversite öğrencileri

Sayfa Numarası :87

Danışman : Doç. Dr. Mehmet Ertuğrul UÇAR

AKSARAY UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN THE AGENCY AND
MASCULINITY/FEMININITY, COLLECTIVISM/INDIVIDUALISM IN
UNIVERSITY STUDENTS
(M.A. Thesis)

Osman DUYMUŞ, Aksaray 2023

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the agency in university students in terms of some variables and to determine its relationship with individualism-collectivism and masculinity-femininity. For this purpose, a correlational survey model was utilized in the study. The study group consisted of 444 university students studying in various departments of universities in Turkey. To address the research questions, the “Multi-measure Agentic Personality Scale,” adapted into Turkish by Atak, Kapçı, and Çok (2013), was used. Additionally, to test Hofstede’s generalization on Turkish society, the “Masculinity-Femininity Level Form,” developed by Sargut (1994), and the “IND-COL Scale,” adapted into Turkish by Öztürk, Gökoğlu, and İnan (2018), were employed. In the study, descriptive analyses were conducted based on the total mean scores obtained from the relevant scales for the analysis of quantitative data. Pearson correlation analysis and stepwise regression analysis were performed to determine whether university students’ masculinity/femininity orientations and individualism-collectivism situations predict their agency. When the mean scores obtained from Multi-measure Agentic Personality Scale was examined, it was seen that the lowest mean score was obtained in the life purpose dimension ($\bar{x}=2.98$), while the highest mean score ($\bar{x}=3.45$) was obtained in the self-esteem dimension. The total mean score for the agency scale was ($\bar{x}=3.23$). Moreover, the mean score for individualism was ($\bar{x}=5.46$), whereas the mean score for collectivism was ($\bar{x}=5.23$). Consequently, it is evident that students’ levels of individualism were higher than their levels of collectivism. The research findings also revealed that university students’ masculinity level was ($\bar{x}=3.26$) and femininity level was ($\bar{x}=4.39$), indicating that university students generally possessed a higher femininity. Additionally, significant positive relationships were found between agency and masculinity ($r = .476$), femininity ($r = .324$), individualism ($r = .459$), and collectivism ($r = .383$) variables ($p < .05$). A significant relationship was identified at the 0.05 level between the masculinity dimension and the agency dimension, indicating that 22% of the total variance in agency can be explained by the masculinity dimension. Moreover, a significant relationship at the 0.05 level was found between agency and masculinity, as well as between agency and individualism, revealing that 30% of the total variance in agency can be explained by masculinity and individualism dimensions. Furthermore, a significant relationship at the 0.05 level was observed among agency, masculinity, individualism, and femininity, indicating that 34% of the total variance in agency can be explained by masculinity, individualism, and femininity dimensions.

Science Code : 10907

Key Words : Individualism/collectivism, masculinity/femininity, agency, university

Page Number:87

Supervisor: Doç. Dr. Mehmet Ertuğrul UÇAR

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU.....	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ	xi
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	5
1.3. Araştırmanın Önemi	5
1.4. Tanımlar	6
İKİNCİ BÖLÜM	7
ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ.....	7
2.1. Eylemlilik	7
2.1.1. Eylemlilik Nedir?	7
2.1.2. İnsan Eylemliliği	9
2.1.3. Kişisel Eylemlilik	10
2.2. Toplulukçuluk/Bireycilik	15
2.2.1. Toplulukçuluk/Bireycilik Kavramları	15
2.2.2. Bireycilik ve Toplulukçuluk Kavramlarının Alt Boyutları	19
2.2.3. Bireycilik ve Toplulukçuluk Kavramlarına Kuramsal Yaklaşımlar	21
2.3. Erillik/Dışillik	23
2.4. İlgili Çalışmalar.....	27
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	37
YÖNTEM	37
3.1. Araştırma Modeli.....	37
3.2. Çalışma Grubu.....	37
3.3. Veri Toplama Araçları	37
3.4. Veri Toplama Süreci	39

3.5. Verilerin Analizi	39
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	41
BULGULAR.....	41
4.1. Üniversite Öğrencilerinin Ölçeklerden Elde Ettikleri Puanlara İlişkinin Betimsel Veriler	41
4.2. Üniversite Öğrencilerinin Eylemlilik, Erillik, Dişillik, Bireycilik ve Toplulukçuluk Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular	42
4.3. Üniversite Öğrencilerinin Eylemlilik, Erillik, Dişillik, Bireycilik ve Toplulukçuluk Düzeylerinin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular	42
4.4. Eylemlilik, Erillik/Dişillik, Bireycilik/Toplulukçuluk Değişkenleri Arasındaki İlişkiler	43
4.5. Değişkenler Arasındaki Çoklu Regresyon Analizleri	43
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	45
TARTIŞMA	45
5.1. Sonuç.....	45
5.2. Tartışma.....	46
5.2.1. Üniversite öğrencilerinin eylemlilik durumları, erillik, dişillik eğilimleri ve toplulukçuluk/bireycilik durumları	46
5.2.2. Üniversite Öğrencilerinin Eylemlilik, Erillik, Dişillik, Bireycilik ve Toplulukçuluk Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular	51
5.2.3. Üniversite Öğrencilerinin Eylemlilik, Erillik, Dişillik, Bireycilik ve Toplulukçuluk Düzeylerinin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular	52
5.2.4 Eylemlilik, Erillik/Dişillik, Bireycilik/Toplulukçuluk Değişkenleri Arasındaki İlişkiler	52
5.2.5. Erillik/Dişillik, Bireycilik/Toplulukçuluk Değişkenlerinin Eylemliliği Yordamasına İlişkin Sonuç ve Tartışma	52
5.3. Öneriler	53
KAYNAKÇA.....	55
EK-1. Kişisel Bilgi Formu	65
EK-2. Çok Yönlü Eylemli Kişilik Ölçeği	66
EK-3. Erillik-Dişillik Düzeyi Formu	68
EK-4. İndcol Ölçeği.....	69
EK-5. Etik Kurul Onayı	72
EK 6. Tez Değerlendirme Formu	73

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1. Dikey ve Yatay Bireyciliğin ve Toplulukçuluğun Özellikleri	20
Tablo 2. Bireyci ve Toplulukçu Davranış Özellikleri	22
Tablo 3. Çalışma grubuna ilişkin demografik bilgiler.....	37
Tablo 4. Skewness-Kurtosis Normallik Testi Sonuçları	40
Tablo 5. Öğrencilerinin ölçeklerden aldıkları puanlara ait aritmetik ortalamalar	41
Tablo 6. Cinsiyet Değişkenine Göre T-testi Analizi Sonuçları	42
Tablo 7. Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre T-testi Analiz sonuçları	42
Tablo 8. Eylemlilik, Erillik/Dişillik, Bireycilik/Toplulukçuluk Arasındaki İlişkiler.....	43
Tablo 9. Adımsal Regresyon Analizi Sonuçları.....	43

GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde; problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, sınırlılıkları ve tanımlar alt başlıklar şeklinde yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

İnsanların hayatları boyunca belirledikleri amaçlar ve hedefler, onların yaşamına yön veren en temel faktörler arasında yer alır. Bu amaçları belirlemek için bazen bireysel kararlar alınırken, bazen de çevresel etkenler bu kararların şekillenmesine etki eder. Beliren yetişkinlik dönemi de bu amaçların belirlenmesi açısından son derece kritik bir dönem olarak kabul edilir. Beliren yetişkinlik, 18-25 yaşlarına odaklanarak, ergenlik yıllarının sonlarından yirmili yaşlara kadar olan dönem için yeni bir gelişim anlayışı olarak önerilmektedir (McDonagh vd., 2018). Yapılan araştırmaların sonuçlarına göre, Türkiye’de beliren yetişkinlik dönemi genellikle 19-26 yaş aralığında yaşanmaktadır (Atak & Çok, 2007). Bu yaş aralığındaki farklılık, üniversiteye geçiş ve üniversiteden mezun olunan yıllardaki değişikliklerden kaynaklanmaktadır. Bu dönem, teorik ve ampirik olarak ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinden ayrı bir evredir. Yetişkinliğe geçiş, bireyin kendi sorumluluklarını üstlenebilme ve bağımsız kararlar alabilme yeteneğine sahip olması olarak tanımlanır (Atak & Çok, 2010). Bu dönemde bireyler, kişisel ve toplumsal sorumluluklarını daha bilinçli bir şekilde üstlenirler, kendi yollarını çizme ve hayatlarını yönlendirme yetilerini geliştirirler. Bireyler daha özerk hale gelir ve yetişkinlerden bağımsız kararlar almaya başlar (Blakemore & Robbins, 2012). Beliren yetişkinlik döneminde kimlik oluşumu sürecinin hala devam ettiği göz önünde bulundurulduğunda, bu dönemdeki bireyleri etkileyen faktörlerin araştırılması büyük bir öneme sahiptir. Kimlik oluşumu, sadece psikososyal özellikler değil, aynı zamanda evlilik, iş yaşamı ve duygusal süreçler gibi bireyin bilişsel süreçlerini de etkileyen bir dizi faktörle etkileşim içindedir (Uçar, 2016).

Beliren yetişkinliğin bir alt popülasyonu olan üniversite öğrencileri (Arnett 2015), evden uzaklaşma ve yeni bir ortama uyum sağlama gibi yeni gelişimsel zorluklar yaşarlar (Dill & Henley 1998). Üniversite öğrencileri kariyer hedeflerini değiştirme, farklı derslerle ilgili eğitim alma ve farklı görüşleri keşfedebilme gibi süreçleri deneyimledikleri için üniversite ortamı onların kimliklerini keşfedebilecekleri ideal bir ortam sunmaktadır (Brock, 2010). Yükseköğretime katılan beliren yetişkinler, özellikle stres düzeylerinin yüksek olduğu ve yeni durumları araştırmaya ve riskli davranışlara girme olasılıklarının daha yüksek olduğu bir dönem yaşarlar (Masters & Hayes, 2020). Bu yaş evresinde bulunan bireyler hem

akademik başarıya yönelik hedefler hem de iyi bir iş sahibi olmanın peşinde koşarken aynı zamanda yakın bir partner veya eş arayışı içindedirler. Bu duruma ek olarak, bu dönemde finansal olarak tam anlamıyla bağımsız olamama, uzun eğitim süreleri ve aile ilişkilerinde karmaşık roller gibi faktörler gözlemlenmektedir (McDonagh vd., 2018). Beliren yetişkinlik dönemi, bireyin sosyal rollerden ve beklentilerden daha bağımsızlaştığı bir evre olarak öne çıkar. Bu dönemde, çocukluk ve ergenlik dönemlerinin bağımlılığı geride bırakılmış olsa da yetişkinlikte alınan kalıcı sorumluluklara tam anlamıyla girililmemiştir (Arnett, 2000). Bu evrede, bireyler kimliklerini arayış içerisinde şekillendirirken, kişisel gelişimlerine odaklanırken ve gelecekteki yaşam yollarını belirlerken bir yandan da aile ve toplumsal beklentilerle başa çıkmaya çalışırlar. Beliren yetişkinlik dönemini yaşayan bireyler, diğer gelişim evrelerindeki bireylerle kıyaslandığında, bu geçiş döneminin yarattığı stres ve olumsuz duygulara daha fazla yaşarlar (Schulenberg & Zarrett 2005). Aynı zamanda, bu dönemde bireyler hem içsel hem de dışsal baskılara maruz kalarak, kimliklerini bulma, gelecekteki kariyer yollarını çizme ve bağımsızlık kazanma çabaları içindedirler. Bu süreç, kişinin kendi kimliğini ve değerlerini anlamasıyla beraber, toplumsal beklentileri ve aile faktörlerini dengeleme gerekliliğiyle birleşir, bu da bu dönemin daha karmaşık ve duygusal olarak yüklü bir hal almasına yol açar. (Atak & Çok 2010). Bu nedenle beliren yetişkinlik dönemi, bireylerin gelecekteki yaşamlarını etkileyen bir evredir. Bireyler, bu dönemde yaşadıkları deneyimler ve kazandıkları becerilerle, yetişkinlikteki rollerini ve toplumsal konumlarını şekillendirme yolunda önemli adımlar atmaktadır.

Erikson (1968) tutarlı bir kimlik duygusunun oluşumunun, bireyin eylemliliği, öz-yönlendirme veya özgür irade kullanma yetisi sayesinde olumlu etkilenebileceğini belirtmiştir. Erikson'a göre kimlik oluşturma dönemi, bireyin kişisel yetenekleri ve güçlerini geliştirdiği bir aşamayı ifade eder. Aynı zamanda bu dönem, sosyal çevrenin ortaya koyduğu zorluklar ve engellerle başa çıkma becerisinin kazanıldığı bir dönemdir. Bu dönemde, kişi kendi yeteneklerini ve güçlerini artırmayı öğrenirken aynı zamanda sosyal çevrenin sunduğu zorlukları aşma ve engelleri geçme gibi süreçlerden de geçmektedir (Schwartz vd., 2005). Tanner'a (2006) göre de beliren yetişkinlik döneminin en belirgin özelliği bireylerin kendilerine odaklanması veya kendi yaşamlarını nasıl yöneteceklerini öğrenmeleridir. Kısacası, bu dönemin en önemli özelliklerinden biri, bireylerin kendi başlarına davranmayı öğrenmeleri, yani eylemli davranışlar sergilemeleridir (Arnett, 2004).

Eylemli kişilik veya eylemlilik, bireyin yaşam döngüsü boyunca psikolojik ihtiyaçları arasında önemli bir yere sahip olan sevgi ve bağlanma ile öne çıkar. Bunun yanı sıra,

bireyin sorumluluk sahibi davranış kalıplarını benimseme, kendi kararlarını alma ve bu kararların sonuçlarını denetleme inancına sahip olması, tercihlerine uygun şekilde yaşama ve karşılaştığı engelleri, zorlukları aşabileceğine olan inancı içeren bir kavramdır (Côté, 2002). Côté ve Levine (2002) tarafından tanımlanan eylemlilik kavramı, kişinin yaşamına yön verme sorumluluğunu üstlenmesi ve kararlar alması, bu kararların sorumluluğunu alabilme konusundaki inancı ve engellerle baş etmeye ilişkin öz saygı olarak ifade edilir. Bireyler, kendi değerleri, inançları ve ilgi alanları doğrultusunda eylemler gerçekleştirirler. Bu eylemler, bireyin kimliklerini ifade etmelerini ve kendilerini başkalarına göstermelerini sağlar. Örneğin, bir birey belirli bir sosyal veya politik harekete katılarak, bir gruba ilişki kurarak veya belirli bir kariyer yolunu seçerek kimliklerini ifade edebilirler. Bu tanıma uygun olarak, eylemlilik, dört psikolojik yapıdan oluşan karmaşık bir yapı olarak değerlendirilir. Bu dört psikolojik unsur, özsaygı, yaşam amacı, öz yeterlilik ve iç denetim odağıdır. Özsaygı, dış çevreden bağımsız bir şekilde değerli hissetme yeteneği ile yaşam amacı, bireyin kendi yaşamına anlam ve hedefler katarak bir amacı olması anlamına gelir. Aynı şekilde, öz yeterlilik, hayatını etkileyen kararları kontrol altında tutabilme yeteneğini ifade ederken, iç denetim odağı ise bu kararların sonuçlarından sorumlu olabileceğine dair inancın oluşturulmasıyla gerçekleşir (Côté & Arnett, 2005). Sonuç olarak, bireylerin kendi iradeleriyle kararlar alabilme, sonuçlarına katlanabilme ve engelleri aşabilme yetenekleri, kimlik oluşumu sürecini şekillendirmede önemli bir role sahiptir.

Eylemli kişilik özellikleri ile ilişkili olabileceği düşünülen bireycilik/toplulukçuluk bireylerinin kimlik oluşturma sürecini de etkilemektedir. Bireycilik eğiliminde, bireyler kimliklerini yalnızca kendi benliklerine dayandırmaktadır (Hofstede, 2001); bu nedenle bu bireyler genellikle görevleri kendi eylemleriyle başardıklarını hissederler (Bandura, 2001). Buna karşın toplulukçular kimliklerini sosyal sistemlerine dayandırır. Bu nedenle, bu bireyler uyum sağlama, empati ve bağımlılığa vurgu yaparlar, bu da insanların gruba uyum sağlamasına olanak tanır (Bargiela-Chiappini & Haugh 2009). Bireyci yönelim, bireyin kendine özgü kimliğini ve kişisel eylemliliğini ön plana çıkarır. Bu yaklaşım, bireylerin benzersiz özelliklerini ve bağımsızlıklarını vurgularken, kendi hedeflerine ve isteklerine odaklanmalarını teşvik eder. Bireyci eğilimde genellikle özgürlük, bireysel başarı ve kişisel özerklik gibi kavramlar değerlidir. Öte yandan, toplulukçu yönelim, bireylerin topluluklarına aidiyetini ve grup içindeki rol ve sorumluluklarını önemserken, iş birliği, dayanışma ve topluluk hedeflerine odaklanmalarını teşvik eder. Toplulukçu bireyler genellikle toplumsal uyum, dayanışma ve grubun refahı gibi kavramları önemli bulurlar (Chen & Ünal, 2023).

Erikson (1994), kimlik oluşumunun biyolojik srec, evre ve ego sürecinin bir ürünü olduğunu belirtmiştir. Birey bu üç alanda kim olduğunu belirler ve kendi kimliğini oluşturur. Erikson bu anlamda sosyal çevreye büyük önem vermekte ve kimliğin toplumdan ve toplum tarafından belirlenen rollerden etkilendiğini de ileri sürmektedir. Bu nedenle Erikson, kimliğin hem kişisel hem de grup düzeyinde toplumsal cinsiyet rollerini yansıtığı görüşüne sahiptir (Marcia, 1966). Cinsiyet rollerine ilişkin niteliklerin kimlik oluşumunda büyük rol oynadığı düşünülmektedir (Saunders & Kashubeck West, 2006). Erikson (1994) ve Marcia (1966) kimlik ve toplumsal cinsiyet rollerinin birbiriyle ilişkili olduğunu ve kimliğin toplumsal cinsiyet rollerini yansıtığını belirtmişlerdir. Arnett (2004), beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin, yetişkinliğin uzun vadeli sorumluluklarından uzak olduklarından, toplum tarafından kendilerine sunulan hazır cinsiyet rolleri aracılığıyla kimliklerini daha hızlı inşa ettiklerini ve depresyonla da baş edebildiklerini belirtmiştir. Bununla birlikte toplumların kültürlerinde nc değerler, inançlar, normlar ve davranışlar gibi pek çok farklı faktör bulunmaktadır. Bu faktörler, toplumların yapılarını ve insanların birbirleriyle nasıl etkileşime girdiklerini belirler. Bu bağlamda, Hofstede'nin (1980) de belirttiği gibi, bir toplumdaki nc değerler ve bu değerlerin insanlara nasıl yansıdağı, toplumun eril veya dişil olarak nitelendirilmesine neden olabilir. Eril toplumlar genellikle para, atılganlık, maddeci yönelimler ve kişisel başarı gibi değerlere odaklanırken, insanlara verilen değer ikinci planda kalabilir. Öte yandan, dişil toplumlarda şefkat, merhamet, yardımseverlik, sevgi ve nezaket gibi değerler daha önemlidir ve insanlara daha fazla değer verilir. Bu durumda, toplumda daha fazla toplulukçu özellikler görülür.

Sonuç olarak, beliren yetişkinlik dönemi, bireylerin kimlik oluşturmasında önemli bir aşamadır. Bu dönemdeki bireylerin eylemli kişilik özellikleri, bireycilik veya toplulukçuluk eğilimleri kimlik oluşumu sürecinde belirleyici bir role sahiptir. Ayrıca, toplumsal cinsiyet rolleri ve değerler de kimlik oluşumu sürecini etkileyen önemli faktörler arasındadır. Bu bağlamda bireycilik/toplulukçuluk ve erillik/dişillik boyutları, eylemlilik kavramını anlamak için önemli bir araç olarak kullanılabilir. Beliren yetişkinliğin bir alt popülasyonu olan niversite öğrencileri açısından da niversite yaşamı onların farklı kültürlerle tanışmalarına, kendilerini keşfetmelerine ve kimliklerini oluşturmalarına olanak sağlar. Bu durum, beliren yetişkinlerin daha sağlıklı ve kapsamlı veriler sunmalarına yardımcı olabilir. Bu nedenle, bu araştırmada niversite öğrencilerinden elde edilen veriler işığında, eylemlilik, erillik/dişillik ve bireycilik/toplulukçuluk kavramları arasındaki ilişkinin incelenmesi; erillik/dişillik ve bireycilik/toplulukçuluk değişkenlerinin eylemlilik üzerindeki etkisinin belirlenmesi

amaçlanmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, problem durumunda belirtildiği üzere eylemliliğin bireycilik/toplulukçuluk ve erillik/ dişillik değişkenleriyle olan ilişkisinin saptanmasıdır.

Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki soruların yanıtları aranmaktadır:

1. Üniversite öğrencilerinin eylemlilik, erillik, dişillik, bireycilik ve toplulukçuluk düzeyleri cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
2. Üniversite öğrencilerinin eylemlilik, erillik, dişillik, bireycilik ve toplulukçuluk düzeyleri eğitim düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
3. Üniversite öğrencilerinin erillik/dişillik eğilimleri eylemlilik durumlarını yordamakta mıdır?
4. Üniversite öğrencilerinin bireycilik/toplulukçuluk eğilimleri eylemlilik durumlarını yordamakta mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Eylemlilik, kişinin hayatı üzerinde kontrol sahibi olması, verdiği kararların sonuçlarının sorumluluğunu alması, seçtiği hayat yolu üzerindeki fırsatları ve engelleri fark etmesi, bu engelleri aşabileceğine olan inancı ve çabasıdır (Côté, 2002). Eylemlilik, kişinin kendi başına hareket etme yeteneğini ifade eder ve bireyin yaşamını şekillendirme konusundaki iradesini yansıtır. Araştırmanın örneklem grubunu oluşturan üniversite öğrencilerinin yaş aralıklarına karşılık gelen beliren yetişkinlik dönemi kimlik arayışı, bağımsızlık kazanmaya çabalama, kariyer yolu seçme, toplumsal konumunu şekillendirme, engellerle başa çıkma becerilerini geliştirme gibi kazanımları edinmeyle karakterize bir dönemi ifade eder. Tüm bunlardan hareketle bireyin eylemde bulunma noktasında güdülenmesine sebebiyet verecek bu gelişim görevleri beliren yetişkinlerin eylemli davranmaya ve sorumluluk almaya en çok ihtiyaç duydukları gelişim dönemlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sebeple araştırma örneklemini olarak seçilen üniversite öğrencilerinin eylemlilik düzeyleri araştırma bulguları vasıtasıyla ortaya konacaktır. Araştırma iki önemli kültür boyutu olan bireycilik/toplulukçuluk ve erillik/dişillik kavramlarının beliren yetişkinlik döneminde bulunan ve toplumsal konumunu şekillendirmeye çalışan üniversite öğrencilerinin kültürel yönelimlerini bulgularla ortaya konacaktır. Bu çalışmanın bulguları, beliren yetişkinlik dönemindeki üniversite öğrencilerinin eylemli kişilik özellikleri ile bireycilik/toplulukçuluk ve erillik/dişillik eğilimleri arasındaki ilişkinin anlaşılmasına katkıda bulunacaktır. Araştırma bulguları, belirtilen değişkenler arasındaki ilişkiyi

aydınlatarak, genç bireylerin kimlik oluşum süreçlerini daha iyi anlamamıza yardımcı olacaktır. Araştırma bulguları, genç yetişkinlerin nasıl düşündüğü, davrandığı ve değerlerini nasıl şekillendirdiği konularında değerli içgörüler sunacaktır. Üniversite ortamı, genç bireylerin değerlerini ve kimliklerini keşfettikleri bir dönem olduğu için, araştırma sonuçları üniversitede uygulanan bireyi tanıma faaliyetlerine ve rehberlik hizmetlerine katkı sağlayacaktır.

1.4. Tanımlar

Eylemlilik (Agency): Eylemlilik, bireyin yaşamındaki görevleri üstlenmesi, kişisel kararlar alabilmesi, zorlukları aşabilmesi ve bu konularda kendine güven duyması olarak ifade edilebilir.

Bireycilik/Toplulukçuluk (Ortaklaşa Davranışçılık): Bireycilik, kişiler arası etkileşimin sınırlı olduğu ve bireyin kendi ve ailesinin önceliği olduğu kültürel bir yaklaşımdır. Toplulukçuluk ise bireyciliğin aksine, sosyal grupların ve grup bağlılığının vurgulandığı, sosyal yapının entegre olduğu kültürel bir durumu ifade eder.

Erillik/Dişillik: Erillik, bireyin değerini belirleyen niteliklerin arka planda kaldığı, atılganlık, g, para gibi materyalist eğilimlerin ne çıktığı toplumsal bir düzeni ifade eder. Dişillik ise bireyler arasındaki ilişkilere ve insanlar arası iletişime önem veren şefkat, merhamet ve sevgi gibi değerlerle şekillenen kültürel bir yapıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ

Bu bölümde çalışmada ele alınan eylemlilik, toplulukçuluk/bireycilik ve erillik/dışillik kavramları literatür çerçevesinde ele alınmıştır. Ayrıca bu kavramlarla ilgili yapılan uluslararası ve ulusal çalışmalara yer verilmiştir.

2.1. Eylemlilik

Bu başlık altında, eylemlilik kavramına, insan eylemliliği ve kişisel eylemlilik türlerine yer verilmiştir. Bununla birlikte kişisel eylemliliği oluşturan öz yeterlik, öz saygı, yaşam amacı ve iç denetim odağı alt boyutlarına yer verilmiştir.

2.1.1. Eylemlilik Nedir?

Eylemlilik, sosyoloji, antropoloji ve psikoloji alanlarında yoğun şekilde tartışılan ve incelenen önemli bir kavramdır. Eylemlilik kavramının psikolojik boyutunu ele aldığımızda, bu kavramın içeriği öz saygı, öz yeterlik, iç denetim odağı ve yaşam amacı gibi temel unsurların bir araya getirilerek tanımlandığı görülmektedir (Côté, 1997). Eylemlilik, bireyin geçmişteki toplumsal etkileşimlerden edindiği deneyimleri kullanarak gelecek için farklı olasılıkları düşünebilme yeteneğini içerirken, aynı zamanda şu anki zamanı geçmiş alışkanlıkları ve gelecekle ilgili projeleri bir araya getirerek anlamlandırma yeteneğini ifade eder (Emirbayer & Mische, 1998).

Bireylerin bu özelliği, kişisel eylemlilik ve eylemsel benlik kavramları kullanılarak değerlendirilir. Eylemlilik, kişinin hayatı üzerinde kontrol sahibi olması, verdiği kararların sonuçlarının sorumluluğunu alması, seçtiği hayat yolu üzerindeki fırsatları ve engelleri fark etmesi, bu engelleri aşabileceğine olan inancı ve çabasıdır (Côté, 2002). Eylemlilik, kişinin kendi başına hareket etme yeteneğini ifade eder ve bireyin yaşamını şekillendirme konusundaki iradesini yansıtır. Eylemlilik kavramı, kişinin kendi yaşamını yönlendirebilme kabiliyetini temsil ederken, bu kavrama ek olarak eylemli kişilik kavramı da kullanılmaktadır. Eylemli kişilik, bireyin yaşamındaki görev ve sorumluluklarının farkında olma yeteneği ile kararlarını bireysel olarak alabilme becerisini içerir. Bu, bireyin kendine olan güvenini ve yeterlilik hissini artırır (Demirbozan, 2018). Eylemli kişilik, bireyin kendi kararlarını verme yeteneği sayesinde güçlü bir kişisel etkileşim duygusuyla ilişkilendirilir. Bu, bireyin kendisini yönlendirme ve yaşamını şekillendirme gücünü anlamak ve kullanmak anlamına gelir. Yüksek

düzeyde eylemlilik gösteren kişiler, hayatlarını anlayan, kontrol edebilen, kendilerine amaçlar belirleyebilen ve bu amaçlara uygun olarak kendi yaşamlarında aktif rol alabilen kişilerdir (Côté, 1997). Bu nedenle, eylemlilik ve eylemli kişilik kavramları, bireylerin özgünlüğünü, bağımsızlığını ve etkinliğini vurgulayan önemli bir perspektifi temsil eder.

Sewell (1992), eylemliliğin bir kişinin içinde bulunduğu sosyal ilişkiler üzerinde bir dereceye kadar kontrol uygulayabilme ve bu ilişkileri bir dereceye kadar dönüştürebilme yeteneği olduğunu belirtmiştir. Bunun yanı sıra, eylemliliğin kaynakların kontrolünden kaynaklandığını ve bir dizi kaynağı yeniden yorumlama ve harekete geçirme kapasitesi olduğunu da vurgulamıştır. Eylemlilik, var olan yapıları ifade etmektedir ve tüm insanların doğasında bulunan bir kapasitedir, yani bir şeyi kendi başına yapabilme kapasitesi, planlama ve yapıcı hareket etme anlamlarını içermektedir. Eylemlilik, bireyin bulunduğu sosyal ortamda mevcut kültürel şemalardan ve kaynaklardan oluşur. İkna etmek, zorlamak ve kendisinin ve başkalarının faaliyetlerinin etkilerini izlemeyi gerektiren kolektif bir durumu ifade eder. Çevresel fırsatlar veya iç kapasitelerdeki farklılıklar nedeniyle bireyler arasında eylemlilik düzeylerinde farklılıklar olabilir, ancak tüm insanların bir dereceye kadar eylemlilik kapasitesine sahip olduğu gerçeğiyle çelişmez. (Landes & Settersten, 2019). Eylemlilik ya da eylemli kişilik (agentic personality), kişinin yaşamı boyunca sorumluluk hissi taşıması, karar verebilmesi ve bu kararların sonuçlarını üstlenmesi olarak tanımlanabilir. Ayrıca, kişinin seçtiği yaşam yolunda ilerleyebileceğine, karşısına çıkan zorlukların üstesinden gelebileceğine olan inancını ifade eden bütüncül bir kavramdır (Schwartz vd., Arnett, 2005). Bu tanımlamalardan anlaşılacağı üzere eylemlilik kavramı, bireylerin hayatlarını yönetme konusunda aktif olma eğilimini ifade eder. Yüksek düzeyde eylemlilik gösteren bireyler, hayatlarını kontrol edebilme yetisine sahip olmakla birlikte, kendi amaçlarını belirleyip bu amaçlara uygun olarak hareket edebilirler (Code, 2020).

Giddens, eylemliliği dünyadaki olaylara müdahale etme yeteneği olarak tanımlamıştır ve insanların bir şeyleri yapabilme yetenekleri olarak da adlandırmıştır. Eylem yapmak için güç gereklidir ve dönüştürme kapasitesini içerir. Özetle, eylemli davranışlar için güçlü olmak gerekir. İnsan eylemliliği üç etkiden oluşur (Giddens, 1984):

Motivasyon-bilinçdışı: Motivasyon, bireyin eylemlerine yönelik içsel itici gücü ifade eder ve bu güç, eyleme geçme potansiyelini yansıtır. Motivasyon teorileri, eylemin bilinçdışı yönleriyle daha yakından ilgilenir. Bu boyut, bireyin farkındalık düzeyinin altında ve sözcüklerle kolayca ifade edilemeyen bir alanı kapsar. Bireyin arzuları,

istekleri ve duygusal durumları bu alanda bulunur ve bu faktörler insan davranışlarını etkileyebilir. Ancak, bilinçli düzeyde bastırılabilirler (Giddens, 1984).

Pratik bilinç: İnsanların refleks olarak davranışlarını gözlemlemesini ifade eder. Bu kavram, insanların sosyal koşullar hakkında bilgi sahibi olmalarını ve inançlarına sahip olmalarını ancak bunları sözel olarak ifade edemedikleri durumları içerir. Günlük sosyal yaşamda kuralların nasıl oluşturulduğunu ve yeniden yapılandırıldığını anlamak da bu kavramın bir parçasıdır (Giddens, 1984).

Söylemsel bilinç: Özellikle bireyin kendi eylemlerinin koşulları hakkında söyleyebileceği veya sözlü olarak ifade edebileceği bellek biçimlerini ifade eder. Pratik bilinç ile karşılaştırıldığında, söylemsel bilinç, bireyin sözlü olarak ifade edebileceği bellek biçimlerini kapsar. Pratik bilinç ise, bireyin eylem sırasında fark ettiği ancak sözlü olarak ifade edemediği şeyleri anımsama yeteneğini içerir (Giddens, 1984).

2.1.2. İnsan Eylemliliği

İnsan eylemliliği, farklı zamanlarda ve farklı mekânlarda karşılaşılan zorluklara verilen tepkileri ifade eder. Bireyler, geçmiş deneyimlerini ve geleceğe yönelik beklentilerini göz önünde bulundurarak, anlık olarak verdikleri tepkileri şekillendirirler (Atak, 2010). Ancak, bireylerin yaşamları sıklıkla diğer insanlarla olan ilişkiler ve etkileşimler tarafından etkilenir, bu nedenle eylemli bireyler tamamen özgür ve bağımsız aktörler olarak görülemezler. Eylemlilik ve kişilerarası bağımlılık bir arada var olur. Bu nedenle, eylemlilik kavramı ele alınırken, kişilerarası ilişkilerin de dikkate alınması önemlidir (Landes & Settersten, 2019). Atak (2010), insan eylemliliğinin zamana olan ilişkisiyle birlikte toplumsal ve ilişkisel yapısına da dikkat çekmiş ve öznel, toplumsal ve iletişimsel yönlerini vurgulamıştır. İnsan davranışları, üç öğeden oluşur: bütünleştirme, yansıtma ve pratik değerlendirme. Bütünleştirme, bireyin geçmişte edindiği düşünceler ve yaptığı eylemlere bağlı olarak yeniden aynı davranışlarını aktifleştirmesi anlamına gelir. Yansıtma, bireyin gelecekte vereceği olası tepkileri hayali bir şekilde canlandırması anlamına gelir. Bireyin istekleri, korkuları ve umutları gelecekte yapacağı eylemi şekillendirir. Pratik değerlendirme, kişinin oluşabilecek eyleme dair gerekeni yapma ve pratik yapma kapasitesini ifade eder (Atak, 2010). Bu bağlamda, insan eylemliliği sadece anlık tepkilere değil, geçmiş deneyimlerin ve gelecek beklentilerinin bir bileşimine dayalı olarak şekillenir.

2.1.3. Kişisel Eylemlilik

Kişisel eylemlilik, bireyin kendi yaşamında sorumluluk alma ve inisiyatif gösterme yeteneğini ifade eder. Bireyin yaşamına dair önemli kararları alabilmesi, bu kararların sonuçlarına katlanabilmesi, yaşamın zorluklarıyla başa çıkabilme gücünü elinde bulundurması ve kendi yaşamını şekillendirme konusunda duyduğu inanç kişisel eylemlilik kavramıyla açıklanabilir. Kişisel eylemlilik, bireyin kendi özgürlüğünü ve bağımsızlığını kullanarak, yaşamında kontrol sahibi olma ve kendi hedeflerini gerçekleştirme kapasitesini ifade eder. Bu kavram, bireyin içsel gücünü ve dışsal koşulları dikkate alarak kararlar alması ve bu kararlar doğrultusunda harekete geçmesini içerir. Kişisel eylemlilik kavramı, temel olarak dört ana boyuttan oluşmaktadır: öz yeterlik, öz saygı, yaşam amaçları ve iç denetim odağı (Côté, 1997; Côté & Schwartz, 2002).

2.1.3.1. Öz yeterlik

Bandura'nın Sosyal Bilişsel Kuramı içerisinde öne çıkan bir kavram olan öz yeterlik, bireyin belirli bir görev veya performansı gerçekleştirmek için gerekli olan etkinlikleri organize etme ve bu etkinlikleri başarılı bir şekilde tamamlama yeteneğine olan inancını ifade eder. Bu kavram, bireylerin kendi yeteneklerine ve kapasitelerine dair inançlarını yansıtır. Senemoğlu (2000), öz yeterliği bireyin farklı durumlarla başa çıkma yeteneği ve bir görevi başarma kapasitesine yönelik kendi öz değerlendirmesi olarak tanımlamıştır. Aşkar ve Umay (2001), yüksek öz yeterliğe sahip bireylerin zorlukları kaçınmadan üstesinden gelme çabası içinde olduklarını vurgulamıştır. Akkoyunlu ve Orhan (2003) ise öz yeterliğin bireylerin doğru veya yanlış davranışları etkileyebilecek bir kavram olduğunu ve bu kavramın özellikle sorunlarla başa çıkma konusundaki kararlılık seviyesi ile ilişkili olduğunu belirtmişlerdir.

Bireyin öz-yeterlik inancı dört kaynaktan beslenmektedir. Bu kaynaklar ise şu şekildedir (Senemoğlu, 2000):

1) *Bireyin kendisinin deneyimlediği performans başarıları*; geçmişteki başarılı ya da başarısız deneyimlerinden elde ettiği bilgiler. Bireyin kendi deneyimleri, öz-yeterlik inancı için en güvenilir kaynaktır. Başarılı deneyimler, öz-yeterlik inancını artırırken başarısız deneyimler de olumsuz etkilerini azaltır.

2) *Dolaylı yaşantılar yoluyla kazanılan bilgiler*; başka insanların gerçekleştirdiği etkinliklerdeki başarı durumlarına bakarak kendisinin de başarılı olup olamayacağını anlamaya çalıştığı yargıdır. Bilgi ve deneyimi olmadığında başvuru kaynağı dolaylı bilgilerdir. Model olarak öğrenme olarak da bilinen bu kaynaktan, model alınan kişinin özellikleri ile bireyin özellikleri arasındaki benzerlikler, işte başarılı olabilmesi için

kolaylaştırıcı bir faktör olabilir. Kendisi ile model arasında benzerlik bulunan kişiler, “ben de başarabilirim” düşüncesini oluşturabilirlerken aynı zamanda başaramayacağını düşünürlerse “başarılı olmaya yönelik potansiyeli” hakkında şüphe duyabilirler.

3) *Çevreden performansa yönelik alınan sosyal onay*: Birey, çevresindeki insanların becerileri hakkındaki görüşlerine kulak verir ve bu şekilde bir işi başarabileceğine yönelik olumlu ya da başaramayacağına yönelik olumsuz geri bildirimler öz yeterlik inancını etkiler. Etki boyutu, doğrudan ve dolaylı deneyimler kadar büyük olmasa da başarılı olabilmek için gösterilen çabayı olumlu yönde etkileyebilirken olumsuz geri bildirimler bu çabayı düşürücü etki de gösterebilir. Olumsuz geri bildirimlerin başarıyı engelleme olasılığı, olumlu geri bildirimlerin öz yeterlik inancını olumlu yönde etkileme olasılığından daha yüksektir.

4) *Fiziksel ve psikolojik durum*: Bireyin kendi beklentileri ve bedeninden aldığı geri bildirimlere göre, bireyin gücü, dayanıklılığı öz-yeterliliklerini etkileyen başka bir faktördür. Bir davranışı başlatmadan önce veya sırasında hissedilen güçlü duygular, stres, kaygı, korku gibi duygular, yapabilme inancını etkiler. Olumlu duygular öz-yeterlilik inancını güçlendirirken, olumsuz duygular öz-yeterlilik inancını zayıflatabilir.

Özyeterlik ve eylemlilik, birbirleriyle sıkı bir ilişki içinde olan kavramlardır. Côté (1997), öz-yeterliliğin kişinin eylemlilik kapasitesini artıran dört temel faktörden birisi olduğunu belirtmiştir. Öz yeterlik, kişinin beklenen durumları yönetme yeteneğine olan inancı olarak tanımlanabilir. Aynı şekilde eylemlilik, yaşamına yönelik kararları kontrol etme yeteneği, engellerle başa çıkabilme ve seçtiği yaşam yönünde ilerlemeye güveni olarak ifade edilir. Her iki tanım da kişinin kendine olan inancını vurgular. Bu inanç, eylemli bir bireyin yaşamını yönlendirmesinde önemlidir. Eylemli bir birey, kendini ve yaşamını kontrol edebileceğine inanır. Aynı şekilde yüksek öz yeterliliğe sahip bir birey de kendi yeteneklerine güvenir. Bu güven, kişinin daha eylemli olmasına yardımcı olur (Côté, 2002).

1.1.3.2. Öz saygı

Özsaygı, bireyin kendisi hakkında oluşturduğu düşünceler ve yargılar sonucu ortaya çıkar. Öz saygı, bireyin kendi benliğine saygı duymanın yanı sıra kendisine güvenmesi, kendini kabul etmesi, kendisini değerli hissetmesi ve kendini onaylaması olarak tanımlanır (Esenay, 2002). Özsaygı düzeyi düşük olan bireylerin kendilerine ve yapabileceklerine güvenleri zayıf olabilir ve bu nedenle daha bağımlı hale gelebilirler. Anlık sıkılgnalık hissi yaşadıklarında saldırganlığa başvurma eğilimleri daha yüksektir. Özsaygı düzeyi yüksek olan bireyler ise daha az sıkılgnalık ve saldırganlık içeren

davranışlar sergileme eğilimindedirler. Aynı zamanda, kendilerine yönelik bilgileri daha objektif bir şekilde değerlendirebildikleri için zayıf yönlerinin farkındadırlar ve bu özellikleri geliştirme şansına sahiptirler (Rizvançe, 2005).

Bir kişinin toplumda saygı görmesi, başkalarının ilgisini çekme ihtiyacına bağlıdır ve bu ihtiyaçlar güç, başarı, yeterlilik, beceri, bağımsızlık ve özgürlük arzusu, ün-prestij-statü, şan ve şeref, üstünlük, tanınma, özen, önem ve takdir edilme isteği şeklinde ifade edilir (Topaloğlu, 2013). Maslow, toplumdaki tüm insanların (patolojik vakalar hariç) özgüvenli ve özsaygılı olmayı istediklerini belirtmektedir. Bu ihtiyaçlar ise iki alt grupta ele alınabilir. Birincisinde, güç, başarı, yeterlilik, saygı, bağımsızlık ve özgürlük ihtiyaçları yer almaktadır. İkinci grupta ise ün, statü, tanınma, önemsenme, takdir edilme ve saygı görme gibi ihtiyaçlar yer almaktadır (Maslow, 1954).

Özsaygı, bireyin kendisi hakkında geliştirdiği duyguları ve düşünceleri içermektedir. Bu nedenle, kişinin kendini iyi tanıması, yeteneklerinin ve sınırlılıklarının farkında olması ve başarılarının farkında olması önemlidir. Kişinin yüksek özsaygısı, daha yüksek hedeflere ulaşmasına yardımcı olabilir. Diğer insanların kişiye saygı göstermesi, kişinin toplumda daha saygın bir konumda olmasına yardımcı olabilir. Bu nedenle, saygı ihtiyacı, sevgi ihtiyacı içinde yer alan sosyal ilişkilerden ayrılmaktadır (Reid-Cunningham, 2008). Saygı ihtiyacının karşılanması durumunda bireyin kendine olan güveni artmakta, birey kendini daha değerli, güçlü ve yeterli hissetmektedir. Bu ihtiyacın engellenmesi durumunda ise bireyler aşağılanma, zayıflık ve çaresizlik gibi duyguları deneyimleyeceklerdir. Bu duyguların daha ileri boyutunda ise bireyler kökleşen bir çaresizlik yaşayacak ya da nörotik eğilimleri artacaktır (Maslow, 1954).

Öz saygı ve eylemlilik arasında güçlü bir ilişki vardır (Abele & Hauke, 2018). Örneğin, insanlar özsaygılarını etkileyen olayları hatırlamaları gerektiğinde genellikle başarı ya da başarısızlık gibi eylemli davranışlarını hatırlar (Abele & Wojciszke, 2007). Eylemlilik bireylerin öz saygısını olumlu olarak yordarken (Wojciszke vd., 2011), bireylerin eylemli davranışlarına ilişkin olumlu/olumsuz görüşleri de öz saygılarında artışa/azalmaya neden (Wojciszke ve Sobiczewska, 2013). Bununla birlikte öz saygı hakkında yapılan açıklamalara bakıldığında, eylemli kişiliğe sahip bireylerin kendilerini kabul etme, kendilerini sevme ve kendi yeterliliklerine inanma gibi niteliklere sahip olduğu görülmektedir. Bu nitelikler, eylemli bireyin kendi yaşamını yönlendirmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Atak, 2011). Coopersmith (1967) de öz saygıyı kendini değerlendirme terimiyle tanımlamıştır. Kendini değerlendirme süreci, bireyin kendisi hakkındaki

duygularını, düşüncelerini, değerlendirmelerini ve kendi davranışlarına yönelik özelliklerini ve yeteneklerini kullanma sürecini içerir. Sonuç olarak, özsaygı ve eylemlilik arasındaki ilişki karmaşık ve karşılıklı etkileşimlere dayanır. Yüksek özsaygı, bireyin eylemlilik düzeyini artırabilirken, aktif bir şekilde sorumluluk almak, hedeflere ulaşmak ve başarılı olmak da özsaygıyı güçlendirebilir.

1.1.3.3. İç denetim odağı

Rotter (1966), denetim odağını iç denetim ve dış denetim odağı olmak üzere iki türde ele almıştır. İç denetim odağı bireyin davranışlarının kontrolünü kendinde gördüğü ve pekiştirme geçmişine bağlı olarak kendi eylemlerinin sonuçlarını kendisinin yönlendirdiğine inandığı bir durumdur. Dış denetim odağı ise bireyin yaşadığı olayların kendi dışındaki etkenlerin sonucu olduğuna inandığı bir durumdur. İç denetim odağına sahip bireyler sorumluluklarının farkındadırlar ve yaşadıkları olayların sonuçlarını üstlenirler. Dış denetim odağına sahip bireyler ise başarısızlık durumunda dış faktörlerin neden olduğunu düşünürler. Başal, Derman ve Peymi'ye (2010) göre, iç denetimli bireyler kendi davranışlarının sonuçlarından sorumlu olduklarının farkındadırlar ve herhangi bir durumu kontrol edebilme yeteneklerine sahiptirler. Bu nedenle, kendi yaşamlarının sorumluluğunu alırlar ve istekleri doğrultusunda davranışlarını değiştirmek için çaba harcarlar. Öte yandan, dış denetimli bireyler sonuçların kendilerinden bağımsız olduğuna inandıkları için durumları değiştiremeyeceklerine inanırlar. Bu nedenle, sonuçların değişimi için herhangi bir çaba harcamaya gerek duymazlar. Yeşilyaprak (2005) da bu durumu açıklarken, dış denetimli bireylerin kendilerine bağlı olmayan dış faktörlerin etkisi nedeniyle sonuçların değiştirilemez olduğuna inandıklarını belirtmektedir. Akbağ, Saymer ve Sözen (2005)'in belirttiğine göre, insanlar iç denetim odağına sahip olduklarında, fiziksel stres faktörlerinden daha az etkilenme eğilimindedirler. Ayrıca, iç denetim odağına sahip olan bireyler, dış denetim odağına sahip olanlardan daha yapıcı kişilik özelliklerine sahip olurlar. Kendi potansiyellerinin farkında olan, başkalarına bağımlı olmayan ve daha fazla sorumluluk üstlenebilen bireylerdir. Akademik açıdan, iç denetim odağına sahip bireylerin daha başarılı oldukları görülmektedir. Dikkatlerini daha uzun süre odaklayabilirler, diğer insanlarla ilişkilerinde iletişim kurmakta daha başarılıdırlar ve nesnel değerlendirmeler yapabilirler. Yaşamda karşılaştıkları sorunlarla daha kolay başa çıkabilirler (Yaşar, 2013).

İç denetim odağı, eylemliliğin bir alt boyutu olarak ele alındığında iç denetim odağının önemi daha da öne çıkmaktadır. İç denetim odağına sahip olan bireyler, kendi

davranışlarının nedenlerini kendilerinde ararlar. Aynı şekilde eylemli bir kişi, kendi eylemlerinin sonuçlarına katlanmakta ve karşılaştığı durumların kendi seçimleri ve eylemleri sonucunda meydana geldiğinin farkındadır. Hem iç denetim odağına sahip bireyler hem de eylemli kişilik özellikleri taşıyan bireyler, kendi yaşamlarının yönlendirmesinde etkili rol oynadıklarını kabul ederler. Bu noktada iç denetim odağı ve eylemlilik arasında paralel bir bağlantı görülmektedir (Côté, 1997).

1.1.3.4.Yaşam amaçları

İnsanlar varoluşlarından bu yana kendi ve dünyanın varoluşu hakkında anlam oluşturma çabası içinde olmuşlardır (Ryff & Singer, 1998). Ancak insanlar, hayatta kalabilmek ve ihtiyaçlarını karşılayabilmek için doğayı anlamaya ve kontrol etmeye çalışmışlardır. Bu nedenle, doğayı gözlemleyerek nedenlerini araştırmış ve çeşitli varsayımlar geliştirmişlerdir (Atalay, 2010). Bu nedenle, insanların dünyayı anlama çabaları geçmişten günümüze sürekli bir süreç olarak devam etmektedir.

Akıncı (2005), insanın tüm arayışlarını ve varoluşunu anlama çabalarının anlam arayışı olarak tanımlanabileceğini ifade etmiştir. Bireylerin yaşamlarını ne kadar önemli ve anlamlı gördüklerini ifade eden kavram, anlamlı yaşam olarak tanımlanabilir. Anlamlı yaşam arayışı ise, bireylerin yaşamlarının anlamını araştırma konusuyla ne kadar ilgili olduklarını belirtir. Anlamlı yaşamın varlığı, bireylerin yaşamlarını önemli ve anlamlı olarak algılamalarına ve hayatta amaç oluşturmalarına yardımcı olur. Anlamlı yaşam arayışı, bireylerin yaşamlarındaki anlamı, önemi ve amacı yorumlarken gösterdikleri dinamik ve aktif çabayı ifade eder (Steger vd., 2008). Bireyler yaşamda karşılaştıkları sorunlara çözüm bulmakta ve görevlerini yerine getirmektedirler. Bu nedenle, yaşamın anlamı her birey için farklı olmaktadır. Bireyin her açıdan sağlıklı olabilmesi için yaşamı kabul etmesi ve ona bir anlam ve değer atfetmesi gerekmektedir. Anlamsız bir yaşam, insanın kendisini yalnız ve değersiz hissetmesine neden olabilir. Bu nedenle, anlam arayışı insanın varoluşsal bir ihtiyacı olarak görülebilir (Şentürk & Yakut, 2014).

İyi olayların insanların yaşam amaçlarına olumlu etkileri olabilir. Aile ve arkadaşlarla iyi ilişkiler kurmak, lezzetli yiyecekleri tatmak, cinsellik ve başarı deneyimleri gibi olumlu deneyimler insanların yaşam amaçlarını etkileyebilir. Araştırmalar, mutlu bireylerin yaşam olaylarına anlam verdiklerini, mutluluklarını korumak için çaba gösterdiklerini ve kendilerini olumlu şekilde değerlendirdiklerini göstermiştir. Üzgün insanların ise yaşam olaylarını daha olumsuz şekilde yorumladığı ve kendilerini olumsuz değerlendirdiği görülmüştür. Kendine güven yüksek olan kişiler, daha zorlu görevleri üstlenmekte ve

büyük hedeflere ulaşmada daha fazla başarı elde edebilirler (Lyubomirsky, 2001). Yaşam amaçları da eylemliliğin bir parçasıdır. Yaşam amaçları kişinin eylemliliğini artıran faktörlerden biridir. Bu kavram, bireyin kısa ve uzun vadeli hedeflerini ifade eder. Benzer şekilde, eylemli kişilik özellikleri taşıyan bireyler de yaşamlarını yönlendirme, hedefler belirleme ve bunları gerçekleştirme yeteneğine sahiptir. Bu yetenekler, bireyin kendi yaşamını şekillendirmesinde önemli rol oynar. Yaşam amaçlarına sahip bireyler, yaşamın farklı alanlarında daha aktif ve girişken olabilirler (Côté, 1997).

2.2. Toplulukçuluk/Bireycilik

Bu başlık altında öncelikle toplulukçuluk ve bireycilik kavramlarına, toplumda bu özellikleri benimseyen bireylerin özelliklerin, bireycilik ve toplulukçuluk kavramlarının alt boyutlarına ve bu kavramların gelişmesine katkı sağlayan kuramlara yer verilmiştir.

2.2.1. Toplulukçuluk/Bireycilik Kavramları

Kültürlerarası çalışmalar, bir bireyin kendini tanımlama şeklinin, içinde yaşadığı kültüre bağlı olarak büyük ölçüde değiştiğini göstermektedir (Taylor vd., 2012). Benlik kavramının sosyal bir yapıda olduğu ve bireylerin kendilerini nasıl tanımladıklarının kültürden kültüre farklılık göstermesinin, bu yapıyla ilişkili olduğu belirtilmektedir (Aronson vd., 2012). Kültürün sosyal psikolojik süreçler üzerindeki etkisi, temel olarak bireycilik-toplulukçuluk çerçevesinde araştırılmaktadır (Kağıtçıbaşı, 2017).

Bireycilik ve toplulukçuluk, bireylerin kendilerini mi yoksa grup kimliklerini mi öncelikli olarak önemsediklerini tanımlayan iki kültürel boyuttur. Bireycilik ve kolektivizm üzerine yapılan çalışmaların tarihi antropolog Ruth Benedict'in 1930'lardaki çalışmalarına kadar uzanmaktadır. Benedict farklı kültürlerin bireysel özerklik ile grup uyumu arasında farklılıklar gösterdiğini vurgulamıştır. Ancak, sosyal psikolog Harry Triandis'in bu kültürel boyutları ölçmek için formel bir teori ve ölçüm aracı geliştirmesi 1980'lerde gerçekleşmiştir. Triandis'in araştırmaları, grup ile birey arasındaki önem, sosyal bağlılık derecesi ve normlar ve değerlerin kişiselleştirilip paylaşıp paylaşılmadığı gibi birçok faktöre dayanarak kültürleri bireyci ya da kolektivist olarak sınıflandırabileceğimizi ortaya koymuştur. Bu araştırmalar, batı düşüncesinin evrensel olduğu inancını sorgulayarak kültürel bağlamın insan davranışını anlamada önemli olduğunu vurgulayan çığır açıcı çalışmalardır. Triandis'in çalışmalarından sonra, psikoloji, antropoloji, sosyoloji ve işletme gibi birçok alanda bireycilik ve kolektivizm üzerine geniş kapsamlı araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmalar, bireycilik ve kolektivizmin kişilik algısı, karar verme, kişilerarası ilişkiler ve grup dinamikleri gibi

birçok konuda etkisini incelemiştir (Triandis, 1989; Oyserman vd., 2002).

Triandis (1995) tarafından belirtildiği gibi, bireycilik ve toplulukçuluk hem teorik hem de örgütsel çalışmalarda kültürel farklılıkların en sık incelenen unsurlarıdır. Geert Hofstede'nin "Kültürün Sonuçları" kitabıyla birlikte, bireycilik ve toplulukçuluk kurgusu kültürlerarası çalışmalarda sıklıkla kullanılmaya başlanmış ve bu kavramlar, özellikle Triandis ve Hofstede'nin çalışmalarıyla büyük önem kazanmıştır (Kağıtçıbaşı, 2010). Bu kavramların önemi, kültürlerarası psikoloji perspektifinde etik yaklaşıma olan inanç ve Batılı toplumlardan farklılaşan toplumları anlama çabası gibi nedenlerle ortaya çıkmıştır. Psikologların toplumsal konulara ilişkin yaptıkları araştırmalar, bireycilik ve toplulukçuluk kavramlarının ne kadar önemli olduğunu da ortaya koymaktadır. Bireycilik veya toplulukçuluk fark etmeksizin, bir toplumda oluşan iki kavram hakkında bilgi sahibi olmak, insanın oluşumu, gelişimi ve yapılanmaları araştırmak için faydalıdır (Acartürk, 2016).

Bireycilik ve toplulukçuluk kavramları, sosyal psikoloji ve kültürel psikoloji alanında birçok araştırma ve inceleme konusu olmuştur (Oyserman vd., 2002). Özellikle 1980'lerden bu yana yoğunlaşan bu çalışmalar, bireylerin kendilerini grup üyesi olarak mı yoksa gruptan bağımsız bir birey olarak mı tanımladıklarına odaklanmıştır (Kağıtçıbaşı, 2017). Endüstriyelmiş Batı kültüründe, bireycilik daha ön plandadır ve insanlar kendilerini benzersiz bir birey olarak belirli yetenekler, değerler ve hayallerle tanımlarlar. Asya, Afrika, Orta ve Güney Amerika'da bulunan kültürlerin çoğu ise toplulukçuluğa daha fazla değer verir ve bireyler kendilerini grup amaçları ve grup kimliği ile tanımlarlar (Myer, 2015). Bu nedenle, toplulukçu kültürlerde, bağımsızlıktan ziyade bağımlılık vurgulanırken, bireyci kültürlerde önemli olan bireyin benzersizliğidir (Burger, 2016). Genel olarak, bireycilik ve kolektivizm çalışmaları kültürün insan davranışını şekillendirmedeki rolüne dair önemli bir katkı sağlamış ve dünya çapındaki insanların dünyayı nasıl anladıklarını ve etkileşim kurduklarını anlamamıza yardımcı olmuştur.

Parsons ve Shills, bireylerin kendi çıkarları ve hedefleri hakkında daha çok düşünenlerle toplumsal sistem üzerinde odaklanan, kendilerinden çok toplumun çıkarlarını düşünenler arasında ayırım yapmanın bir yolu olarak bireycilik ve toplumculuğu önermişlerdir. Bireyciler, kendi kişisel çıkarlarını grubun çıkarlarının önüne koyarak, kendi hedeflerine ulaşmayı öncelikli hale getirirler (Wagner & Moch, 1986).

Bireycilik-Toplulukçuluk kavramı hem toplumun hem de bireyin kültürel inancına dayanan bir varsayımdır. Kültürün bir tanımı, “bir insan grubunu veya kategorisini diğer gruplardan ayıran zihinsel program veya yazılım” şeklinde ifade edilebilir (Hofstede, 1991). Kültür, paylaşılan semboller ve anlamlar evreni olarak kabul edilir ve değerler, ritüeller, kahramanlar ve semboller yoluyla öğrenilir ve gözlenir (Sargut, 2010; Kağıtçıbaşı, 2012). Soyut değerler, inançlar ve davranışlara yansıyan ve altında yatan dünya algısını içerir. Kültür, birey veya grubun insan ve evreni “okuma biçimi” ve “gerçeklik oluşturma biçimi” olarak da ele alınabilir (Sakal & Yıldız, 2015).

Toplulukçuluk kültürlerinde, insanlar kendi gruplarına (aile, öz vb.) bağlıdırlar ve diğer gruplardan ayrı bir bağ oluştururlar. Grup üyeleri, diğer üyelerin başarılarını desteklemek için birbirleriyle bağlantı kurarlar. Kendi davranışlarını grup normlarına göre düzenlerler ve ortak bir amacı paylaşırlar (Mills & Clark, 1982). Bu yaklaşımı benimseyen kişiler, doğdukları andan itibaren grupları ile sıkı bir bağ kurarlar. Bu sağlam ve güçlü bağlar sayesinde, kişinin toplumda yalnız kalma riski azalır.,

Toplulukçu kültürlerde, birey kendisini grubun bir parçası olarak görürken bireyci kültürlerde bireyin kişisel bağımsız benliği önemlidir. Bu nedenle toplulukçu bireyler, kendi amaçlarını grup normlarına ve değerlerine uygun olarak belirlerler. Bireyseller ise kişisel hedefleri için çaba gösterirler ve grup hedefleri ile uyumlu hale getirmek için çaba sarf etmezler (Markus & Kitayama, 1991). Toplulukçu ve bireyci bireyler başarı veya başarısızlıklarını farklı şekillerde açıklama eğilimindedirler. Toplulukçu bireyler başarılarını genellikle grubun verdiği desteğe bağlarken başarısızlıklarını kendi çabalarının azlığıyla ilişkilendirirler. Bireyselci bireyler ise başarılarını kendi yetenekleriyle, başarısızlıklarını ise zorlu görev veya şans faktörü ile açıklama eğilimindedirler. Toplumcu kültürlerde grup uyumu, yakın ilişkiler, hiyerarşi, görev, itaat ve fedakârlık gibi değerler önemliyken, bireyciler için özgürlük, işten zevk alma, bireysel başarı, yarışma ve özerklik gibi değerler daha baskındır. Bu nedenle, toplumcu olan benlik algısı diğere doğru uzanırken, bireyci olan benlik algısı başkalarından ayrılmış olarak algılanır (Uçar & Morsünbül, 2018).

Genel olarak toplulukçu bireylerin özellikleri şu şekilde sıralanabilir (Acartürk, 2016):

- ✓ Bireyler geniş aileler gibi kendini koruyan gruplar içinde doğarlar.
- ✓ Grup bilinci bireysel bilincin önündedir.
- ✓ Kimlik kavramı toplumsal sistem içinde şekillenir.
- ✓ Bireyler örgütlere veya kurumlara duygusal bağımlılık geliştirirler.

- ✓ Örgütlerle ilişkilerin ahlaki boyutu önemlidir.
- ✓ Örgütlere aidiyet ve üyelik önemlidir.
- ✓ Özel hayat, bireyin dahil olduğu örgüt veya klan tarafından ihlal edilebilir.
- ✓ Uzmanlık, düzen, görevler ve güvenlik örgüt veya klan tarafından sağlanır.
- ✓ Arkadaşlıklar sosyal ilişkiler çerçevesinde önceden belirlenmiştir ve prestij gereksinimi önemlidir.
- ✓ Grup kararlarına güvenilir.
- ✓ Değer standartları grup içinde ve dışında farklıdır (partikülerizm).

Genel olarak bireyci bireylerin özellikleri şu şekilde sıralanabilir (Acartürk, 2016):

- ✓ Toplum içinde herkes sadece kendisi veya çekirdek ailesinin sorumluluğunu alır.
- ✓ “Ben” bilinci baskındır ve kimlik kavramı bireyseldir.
- ✓ Bireyler örgütler veya kurumlardan duygusal olarak bağımsızdır.
- ✓ Örgütlerle ilişkiler çıkar ilişkisine dayanır.
- ✓ Bireysel girişimcilik ve başarı önemlidir ve liderlik amaçlanır.
- ✓ Herkes özel ve bireysel olarak düşünme hakkına sahiptir.
- ✓ Sistem içinde otonomi, çeşitlilik, memnuniyet ve bireysel maddi güvenlik aranır.
- ✓ Özel arkadaşlıklara ihtiyaç vardır.
- ✓ Bireysel kararlara güvenilir.
- ✓ Değer standartları her yerde geçerlidir (evrenseldir).

Alanyazında yer alan bu bilgiler ışığında, toplulukçu ve bireyselci bireylerin hayatta ve toplumda benimsedikleri farklı felsefeler olduğu anlaşılmaktadır. Özetlemek gerekirse, toplulukçu bireyler, grupların ihtiyaçlarını bireysel ihtiyaçlardan daha önemli görürler. Bu yaklaşımda, bireyler, toplumun bir parçası olarak kendilerini tanımlarlar ve grupların ihtiyaçlarına öncelik verirler. Bireyselci bireyler ise, bireysel özgürlüklerine ve haklarına daha fazla önem verirler. Bireyselci yaklaşımda, bireyler kendi ihtiyaçlarını ve hedeflerini önemserler ve toplumun gereksinimleri ikinci planda kalır. Her iki yaklaşımın da avantajları ve dezavantajları vardır ve bir kişinin tercihi, kişisel değerlerine ve inançlarına bağlıdır. Bununla birlikte toplulukçu ve bireyselci bireylerin özelliklerinin anlaşılması, kişilerin sosyal ve iş yaşamlarında karşılaşacakları zorlukları ve fırsatları öngörmelerine yardımcı olur. Bu nedenle, bir kişinin toplulukçu mu yoksa bireyselci mi olduğunu anlamak, o kişinin iş ve sosyal hayatındaki tercihleri ve başarısı için önemlidir. Ayrıca, farklı kültürlerde farklı toplulukçu ve bireyselci eğilimler görülebilir ve bu nedenle, farklı kültürlerle çalışırken veya iletişim kurarken bu farklılıkların farkında

olmak da önemlidir.

2.2.2. Bireycilik ve Toplulukçuluk Kavramlarının Alt Boyutları

Triandis (1995, 2001) gerçekte farklı türlerde bireycilik ve toplulukçuluk olduğunu öne sürmüştür. Örneğin, Kore toplulukçuluğu tam olarak Çin toplulukçuluğu gibi değildir. Fransa'daki bireycilik, Amerikan bireyciliğinden farklıdır. Bireycilik ve toplulukçuluğu daha da ayırt edebilecek birçok boyuttan biri de yatay-dikey yönüdür. Esasında, hem bireycilik hem de toplulukçuluk yatay (eşitliği vurgulayan) veya dikey (hiyerarşiyi vurgulayan) yapıda olabilir. Araştırmalar, Avustralya ve İsveç gibi bazı bireyselci kültürlerin eşitliği vurgularken, Amerika Birleşik Devletleri gibi diğer bireyselci kültürlerin hiyerarşiyi vurguladığını göstermiştir. Bu yatay-dikey ayrım, bir kültür içinde bireysel farklılıkları anlamak için de faydalı bir başlangıç noktası olabilir (Lee & Choi, 2005).

Bu bağlamda bireycilik ve toplulukçuluk kavramları, dört alt boyuta sahiptir. Bu alt boyutlar yatay toplulukçuluk, dikey toplulukçuluk, yatay bireycilik ve dikey bireyciliktir. Bu alt boyutlar aşağıda ayrı başlıklar halinde sunulmuştur.

2.2.2.1. Yatay Toplulukçuluk

Wasti ve Erdil (2007) tarafından belirtildiği üzere, yatay toplulukçuluk özelliklerini taşıyan toplum veya bireylerde, grup hedeflerinin yanı sıra eşitlik de önemlidir. İnsanlar, toplumsal statü gibi kavramlara değer veren sosyal varlıklardır. Yatay toplulukçu kültürlerde veya kültürel bağlamlarda, bireyler sosyallik ve dayanışma odaklıdır ve eşitlikçi bir çerçevede hareket ederler (Shavitt vd., 2010). Yatay toplulukçulukta insanlar kendilerini diğerlerine benzer ve kollektif iç grubun bir parçası olarak görürler. Ayrıca başkalarıyla ortak hedeflere, karşılıklı bağımlılığa ve sosyalliğe vurgu yaparlar, ancak otoriteye kolayca boyun eğmezler ve eşitlik vurgulanır (Singelis vd. 1995; Triandis, 1995; Triandis & Gelfand, 1998)

2.2.2.2. Dikey Toplulukçuluk

Dikey toplulukçulukta insanlar iç grubun bütünlüğünü vurgular, grup içi hedefler uğruna kişisel hedeflerini feda etmeye isteklidir ve iç grupların dış gruplarla rekabetini destekler. Grup içindeki yetkililer, grubun yararına olan ancak kişisel çıkarlara ters düşen şekillerde hareket etmelerini isterse, bu yetkililerin iradesine boyun eğenler (Triandis & Gelfand, 1998). Dikey toplulukçulukta birey kendini toplumun bir parçası (veya bir yönü) olarak algılar, toplum içindeki eşitsizlikleri kabul eder. Dikey toplulukçu toplum veya bireyler, grup amaçlarına öncelik verirken aynı zamanda hiyerarşik farklılıkları da dikkate alan bir

toplum veya bireylerdir. Birey, kendini bir iç grubun bir parçası olarak görürken, iç gruptaki bireylerin farklı statülerine bağlı olarak kültürel açıdan farklılaşır. (Singelis vd., 1995). Dikey toplumların veya kültürel bağlamların (örneğin; Kore, Japonya ve Hindistan) içinde, bireyler iç gruplarının birliğini korumaya ve bu grupların statülerini yükseltmeye odaklanarak, otoriteye uyum gösterme ve kendi amaçlarını feda etme eğilimindedirler (Shavitt vd., 2010). Birey, benliğini bir iç grubun parçası olarak görür ancak bu iç gruptaki bireylerin farklı statülerde olmalarından dolayı kültürel olarak farklılaşırlar. (Singelis vd., 1995).

2.2.2.3. Yatay Bireycilik

Yatay bireycilikte bireyler benzersiz olmaya ve kendi işlerini yapmaya çalışırlar (Lee ve Choi, 2005). Yatay bireycilikte insanlar benzersiz ve gruplardan farklı olmak isterler, muhtemelen “Ben kendi işimi yapmak istiyorum” derler ve son derece özsaygılıdır. Yatay bireycilik, otonom bir benlik duruşunu ve başkalarıyla statüde eşitlik vurgusunu içerir (Singelis vd., 1995). Ancak yatay bireycilikte bireyler, seçkin olmaya veya yüksek bir statüye sahip olmaya özellikle ilgi duymazlar (Triandis & Gelfand, 1998).

2.2.2.4. Dikey Bireycilik

Shavitt vd. (2010) tarafından belirtildiği gibi, dikey bireyci toplumlarda veya kültürlerde (örneğin; İngiltere ve Fransa), insanlar statülerini yükseltmek ve diğerlerinden farklılaşarak rekabet, başarı ve güç yoluyla öne çıkmak eğilimindedirler. Dikey bireycilikte insanlar genellikle ayırt edilmek ve statü kazanmak isterler. Muhtemelen “En iyisi olmak istiyorum” derler (Triandis & Gelfand, 1998). Bu itibarla dikey bireycilik özerk bireylerin birbirlerini farklı görmeleri ve eşitsizliği ve rekabeti kabullenmelerini içerir (Singelis vd., 1995).

Bununla birlikte Dincelli ve Goel (2017) çalışmalarında toplulukçuluk ve bireycilik alt boyutları ve özelliklerini Tablo 1’de yer aldığı gibi ifade etmişlerdir:

Tablo 1. Dikey ve Yatay Bireyciliğin ve Toplulukçuluğun Özellikleri

Boyut	Alt boyut	Özellikleri
Toplulukçuluk	Yatay	Birbirine bağlı, düşük özgürlük, Diğerleri ile aynı, eşitlik uyumu, yüksek eşitlik
	Dikey	Birbirine bağımlılık, düşük özgürlük, diğerlerinden farklı, otorite sıralaması, düşük eşitlik, hiyerarşi
Bireycilik	Yatay	Bağımsız, yüksek özgürlük, özerklik, Diğerleri ile aynı, eşitlik uyumu, yüksek eşitlik

Dikey	Bağımsız, yüksek özgürlük, özerklik Diğerlerinden farklı, otorite sıralaması, düşük eşitlik, hiyerarşi
-------	--

Bu dört yapının ölçümü teorik ve deneysel olarak bireycilik ve toplulukçuluğun daha genel yapılarından herhangi birine tercih edilebilir görünmektedir. Sonuç olarak, çok sayıda sosyal ve psikolojik olgunun bu yapılarla bağlantılı olduğu varsayılmıştır (Singelis vd, 1995). Yatay bireycilik, dikey bireycilik, yatay toplulukçuluk ve dikey toplulukçuluk arasındaki ayrımın yapılması, kültürler arasındaki farklılıkların anlaşılmasına yardımcı olabilir. Örneğin, bir toplumun dikey bireycilik eğilimi yüksekse, bireyler kendilerini üstün görmeye ve diğerlerinden ayırtırmaya çalışırken, yatay bireycilik eğilimi yüksek olan toplumlarda eşitlik ve iş birliği daha önemlidir. Bu nedenle, bir kültürde hangi tür bireycilik veya toplulukçuluk eğiliminin hâkim olduğunun anlaşılması, o kültürle etkileşimde bulunan kişilerin daha iyi bir anlayış ve uyum sağlamalarına yardımcı olabilir.

2.2.3. Bireycilik ve Toplulukçuluk Kavramlarına Kuramsal Yaklaşımlar

2.2.3.1. Hofstede: Bireyciliğin Toplumsal Normları

Bireyciliği işlevselleştirmeye ve ölçmeye yönelik bir yaklaşım, kültürel birimler arasındaki farkı vurgulayarak toplu düzeyde değerlendirilen kültürel değerlere odaklanmaktır. Hofstede (1980) tarafından yapılan çalışma, kültürler arasındaki farklılıkları anlamak için önemli bir çalışmadır. Çalışmasında, çok uluslu bir şirketin çalışanlarından alınan örnekler üzerinden 39 farklı ülkenin iş memnuniyetini ölçmüş ve bu sonuçları kültürel değerler üzerinden analiz etmiştir. Hofstede, bu çalışmasında bireycilik kavramını da ele almış ve bireycilik ile kolektivizm arasındaki farklılıkları ortaya koymuştur. Bireycilik ve kolektivizm arasındaki farklılıkların kültürlerin sosyal yapısal koşullarıyla bağlantılı olduğunu savunmuştur. Hofstede'nin çalışması, kültürler arasındaki farklılıkların anlaşılması için önemli bir temel oluşturmuştur ve bu alanda yapılan araştırmalara ilham kaynağı olmuştur (Oyserman vd., 2002).

Hofstede (1980), araştırmasının sınırlılıklarına da dikkat çekmiştir İlk olarak, ülke düzeyindeki bireyseli analizinin, teorik olarak ayrı bir sorun olarak gördüğü bireysel davranışı açıklayamayacağını vurgulamıştır. İkincisi, ülke düzeyindeki bireyciliği dinamik bir kültürel gelişim sürecine gömülü bir gösterge olarak görmüştür. Bu nedenle Hofstede, verilerini topladığında kendi sonuçlarının istikrarlı olmadığı, daha çok 1970'lerin ekonomik ve tarihsel koşulları tarafından şekillendirildiği konusunda uyarıda bulunmuştur. Birinci ve ikinci veri kümelerinde birkaç yıl arayla toplanan yanıtları karşılaştırarak bu

akışı gösterebilmiştir. Bu veriler kültürel değişimi göstermektedir. Hofstede'nin çalışması oldukça etkili olmakla birlikte, sosyal yapılara odaklanması ve bir ülkeye kültürel değerler atamak için ulusal bir anket kullanması yaygın bir uygulama haline gelmemiştir (Oyserman vd., 2002).

2.2.3.2. Triandis'in Bireycilik (Idiocentric) ve Toplulukçuluk (Allocentric) Ayrımı

Triandis, bireysel düzeyde yapacağı analizler için bireyciliğe karşılık gelen “idiocentric” ve toplulukçuluğa karşılık gelen “allocentric” terimlerini kullanarak bireycilik ve toplulukçuluk kavramlarını tanımlamıştır (Triandis, 1994). Bu tanımlamalarda, bireyci kültür için ‘idiocentric’ terimi kullanılırken, toplulukçu kültürler için ‘allocentric’ terimini kullanılmaktadır. Triandis (1994) yaptığı analizlerde, bireyci toplumdaki bireylerin aynı zamanda toplulukçu toplumlardaki bireyler gibi özellikler gösterdiklerini saptadığını açıklamıştır. Bireyci kültür özellikleri gösteren bireyler bazı koşullar altında toplulukçu kültür özellikleri gösterebilirken, toplulukçu kültür özellikleri gösteren bireyler de belli koşullar altında bireyci kültür özellikleri gösterebilirler. Triandis (1994), hem kendi çalışmalarına hem de diğer çalışmalara dayanarak, idiocentric ve allocentric özellikleri tanımlayan bazı özellikleri sıralamıştır (Tablo 2-Akt: Sakal, 2015):

Tablo 2. Bireyci ve Toplulukçu Davranış Özellikleri

Bireyci davranışlar	Toplulukçu davranışlar
-Sosyal algının temel birimleri bireylerdir.	-Sosyal algının temel birimleri gruplardır
-Diğerlerinin davranışları kişilik özellikleri ve tutumlarla açıklanır.	-Diğerlerinin davranışları norm bazında açıklanır.
-Bireyin başarısı bireyin kendi yeteneğine atfedilir.	-Bireyin başarısı başkalarının yardımına atfedilir.
-Bireyin başarısızlığı yeterince çaba harcanmamış olmasına atfedilir.	-Bireyin başarısızlığı işin zorluğu ve kötü şans gibi dış faktörlere atfedilir.
-Birey kendisini bağımsız bir varlık olarak tanımlar.	-Birey kendisini bağlı olduğu gruba ve ilişkilere göre tanımlar.
-Bireysel zafer, rekabet ve güç hedeflenir.	-Grubun ihtiyaçlarına odaklanılır.
-Birey başkaları hakkında kendi hakkında bildiğinden daha fazla şey bilir.	-Grupla bireyi aynı kılan özelliklere odaklanılır.
-Kişi kendisini, arkadaşlarına benzer olarak görür.	-Karşılıklı bağımlılığı yansıtan inançlar onaylanır.
-Bşkalarının duygularını anlamaya odaklanılır.	-Alçak gönüllü olan bireyler sevilir.
	-Normlar Gruplara bağlı olmak onaylanır.

-Birey amaçları grup amaçlarından önce gelir. -Birey kendi duygularına odaklanır -Grumlardan bağımsız olmak onaylanır -Bağımsızlığı yansıtan inançlar onaylanır -Gruplar çoktur, ilişkiler bir nedenden dolayı kurulur, duygusal bağlılık azdır -Fikir tartışması ve karşıt fikirlerde olma kabul edilebilir. -İçinde yer alınan grubun diğer gruplara göre daha heterojen olduğu düşünülür. -Zevk, başarı, rekabet, özgürlük, özerklik. -Gruplar, elde edilmiş özelliklerin benzerliği ile tanımlanır (örn. inançlar, meslek) -Bireyler grup üyeliği sonucunda başkalarına bağımlı olmaktan korkarlar. -Hiyerarşik	-Gruplar az, fakat ilişkiler yakındır. -Grubun çıkarı, sürekliliği, düzeni, iş birliği ve kendini kontrol hedeflenir. -Güvenlik, itaatkârlık, görev, hiyerarşi, grup uyumu, kişisel ilişkiler. -Uyum gereklidir. Grubun, bireylerin çoğu davranışı üzerinde yoğun etkisi vardır -İçinde yer alınan grubun diğer gruplara göre daha homojen olduğu düşünülür. -Gruplar, yüklenilmiş özelliklerin benzerliği ile tanımlanır (örn. akrabalık, kast, ırk, köy, kabile) -Grup üyelerinin korkuları gruptan dışlanmaktadır. -Eşitlikçi
--	--

2.2.3.3. Schwartz'ın Bireycilik-Toplulukçuluk Boyutlarındaki Yatay-Dikey Ayrımına İlişkin Kuramı

Schwartz'ın çalışması, bireycilik ve toplulukçuluk boyutunun evrensel değerlerle uyumlu olduğunu kanıtlamıştır. Schwartz (1994), yatay ayırmada uyumun önemli olduğunu, dikey ayırmada ise hiyerarşinin önemli olduğunu belirtmektedir. Bu şekilde, kültür boyutlarını hiyerarşik yapı ve uyum-ahenk yapısıyla ilişkilendirmektedir. Bireycilik kavramını, bağımsız, özerk ve entelektüel birikime sahip bir sistem olarak tanımlayan Schwartz (1994), toplulukçuluk kavramını ise muhafazakâr ve uyumlu bir sistem olarak hiyerarşik yapı boyutunda tanımlamaktadır. Muhafazakarlık ve uyum sistemi, toplumun düzeninin korunmasını sağlayan, gelenek ve göreneklere saygılı, aile büyüklerine karşı görev ve sorumluluklarını yerine getiren bazı değerleri içermektedir. Özerklik ise, araştırmacı, farklı görüşleri olan ve hayatında çeşitlilik sağlayabilen kişilerdir. Hofstede'nin araştırma bulguları da Schwartz'ın dikey toplulukçu ülke çalışmasıyla aynı sonuçları vermektedir (Schwartz, 1994).

2.3. Erillik/Dişillik

Hofstede, yaklaşık 120.000 kişinin yer aldığı 40 farklı ülkede yaptığı araştırmasında, insanların davranışlarına açıklık getiren kültürün dört boyutunu; güç mesafesi, belirsizlikten kaçınma, bireycilik/ortaklaşa davranışçılık ve erillik/dişillik olarak

belirlemiştir (Hofstede, 1984). Daha sonra IBM için Asya’da yaptığı bir araştırmanın sonuçlarına dayanarak bu boyutlara beşincisini ekleyen Hofstede, uzun ve kısa dönemli bakış açısı ile zaman uyumunun da kültürel boyutlarından birisi olduğunu vurgulamış ve araştırma yaptığı ülke sayısını 50’ye çıkarmıştır (Hofstede, 1991).

Hofstede, kültürle özgül değerleri inceleyerek farklı kültürlerin karşılaştırılmasına olanak sağlamıştır. Hofstede, kültürleri dört temel boyut etrafında incelemiş ve bu boyutlar sayesinde kültürler arasındaki ortak özellikleri ortaya koymuş bir model oluşturmuştur. Bu boyutlar arasında güç mesafesi, hiyerarşinin önemini ifade ederken; bireycilik-kollektivizm kültürü, toplumsal kültürün bireysel ya da toplumsal odaklı bir davranış sergilemesini ifade eder. Belirsizlik boyutu ise toplumun belirsizlik karşısında nasıl davrandığını açıklamaktadır. Erillik-dişilik boyutu ise toplumsal cinsiyet rolleriyle toplumsal davranış eğilimlerini açıklamaktadır (Üzümlü vd., 2019).

Bu çalışma kapsamında ele alınan erillik-dişilik boyutu; “erkek ya da kadına yüklenen rol, cinsiyetler hakkındaki düşünceler ve cinsiyetlere verilen değerin önem derecesi” olarak ifade edilmektedir (Şişman, 2007). Toplumsal cinsiyet rolleri, kişilerin kadın ya da erkek olmalarından dolayı toplum ve kültürün etkisiyle öğrendikleri rolleri ve bu rolleri yerine getirme şekillerini ifade eden terimdir (Ersoy, 2009). Rice (1996)’ın tanımına göre, “toplumsal cinsiyet rolleri, kadınlar ve erkeklerin toplumsal alandaki rollerinin ifadesidir. Cinsiyet rolleri, kadınlığa ve erkeklığe uygun kişilik özelliklerinde ve davranış kalıplarında kendini gösterir.” Erkeklerle uygun görülen davranışlar “erkeksi”, kadınlara uygun görülen davranışlar ise “kadınsı” olarak adlandırılır. Marshall’a (1999) göre, “toplumsal cinsiyet rolleri, erkeklerin ve kadınların nasıl davranması gerektiğini ve onların gerçekleştirmesi beklenen farklı görevleri belirler.” Connell, toplumsal cinsiyet rollerini öğrenme sürecini sosyalleşme veya içselleştirme yoluyla açıklar (1998:79). Ona göre, her çocuk biyolojik bir cinsiyete sahip olsa da toplumsal bir cinsiyeti yoktur. Büyüme sürecinde, toplum, çocukların cinsiyetine uygun kurallar ve davranış kalıpları geliştirir (1998). Çocuklar bu davranış kalıplarını ilk olarak okullar, akran grupları, medya vb. aracılığıyla öğrenirler. Cinsiyet rollerinin etkisi, çocukların doğmadan önce bile görülebilir. Çocukların oynayacağı oyuncaklar, giyecekleri kıyafetlerin renkleri ve bu doğrultuda sergileyecekleri davranışlar aile tarafından önceden planlanır (Bhasin, 2003).

Erillik ve dişillik, toplumun sosyal rollerinin cinsiyetlere bağlı olarak nasıl kurulduğuyla ilgilidir. Bu boyut, bir toplumda erkek ve kadınlara verilen rollerin, farklı cinsler hakkındaki temel inançları ve farklı cinslerin önem verdiği farklı değerleri yansıtır.

Dişillik, cinsiyetle ilgili rollerde esneklik, cinsler arasında eşitlik, düzenlilik, çalışmak için yaşama bağımlılık, insan ve çevrenin önemli olması, tevazu, zayıf olanlara ihtimam gösterme, yaşam kalitesi, duygusallık ve yardımseverlikle özdeşleşirken, erillikte; başarı, kahramanlık, iddialı olma, erkek egemenliği, yaşamdaki başarı, çalışmak için yaşamak, bağımsızlık, materyal başarı, para ve eşyaların önemli olması, mantıklılık, hırs ve saldırganlıkla özdeşleşir. Hofstede tarafından yapılan indekse göre, erillik düzeyi hâkim olan toplumlar; Japonya, Macaristan, Avusturya, Venezuela ve İtalya ülkeleridir. Dişillik düzeyi hâkim olan toplumlar ise İsveç, Hollanda, Danimarka, Kostarika ve Finlandiya ülkeleridir. Türkiye 66 ülke arasında 44. sırada yer almaktadır. Bu sıralamaya göre, Türkiye’de erillik/dişillik açısından dişillik düzeyine daha yatkın olduğu anlaşılmaktadır (Aydoğan & Zemestani, 2014). Türk toplumunun dışı değerleri ve kültürünü benimsemesi konusunda yapılan araştırma sonuçları, bazı kesimler tarafından erkek egemen bir toplum olarak görülen Türkiye’de tepkiyle karşılanmaktadır. Ancak dışı kültür kavramları, olumlu nitelikler taşımaktadır. Bu konuda Sargut (1994) tarafından yapılan çalışma Hofstede’in Türk toplumu hakkındaki genellemelerini desteklemektedir. Araştırmada, dişillik ve erillikle ilişkilendirilen 20 kavram içeren bir anket formu üniversite öğrencilerine uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar, Türklerin “erkek toplum” imajına tamamen aykırı bir görüntü sergilemektedir. Kız öğrencilerin, geleneksel kadınsı değerleri sergilediği görülürken, erkeklerin de kadınsı değerleri erkeksi değerlerden daha fazla benimsedikleri görülmüştür (Sargut, 2001).

Erkeklerin materyalist, sert ve iddialı özellikler sergilediği eril toplumlarda, kadınlar genellikle şefkatli, hassas, nazik ve alçakgönüllü nitelikler sergilerler ve genellikle yaşam kalitesine önem verirler. Eril toplumlarda, en önemli değerler ilerleme ve maddi başarıdır. Bu toplumlarda kadınlar genellikle çocuklarını büyüten ve besleyen kişi rolündedir. Eril toplumlarda bireyler arasındaki çatışmalar genellikle kavgayla sonuçlanır. Geleneksel toplumlar genellikle erkek egemen bir yapıya sahiptir. Bu toplumlarda erkek olma ve erkeklik gibi kavramlar insanlar tarafından saygı görmektedir. Bu nedenle kadınların başarılı olabilmesi için erkek gibi davranmaları gerektiği düşünülmüştür. Bu da kadınların psikolojik ve duygusal açıdan zarar görmesine neden olabilir (Leung ve Moore, 2003). Eril toplumlarda, erkekler genellikle rekabetçi, girişken ve hırslı rolleri üstlenirken, kadınlar yaşamın maddi olmayan yönleriyle daha ilgilenirler. Bu toplumlarda erkekler yöneticilik yaparken, kadınlar genellikle yardımcı pozisyonlarda çalışırlar. Ayrıca, bu toplumlarda eşit istihdam uygulamaları nadiren görülür. Dişil toplumlarda ise hem erkekler hem de

kadınlar, yaşamın maddi olmayan yönlerinin kalitesini artırmak için çaba gösterirler. Erkeklerin ve kadınların rekabetçi ve hırslı olmaları gerekli değildir. Dişil toplumlarda, erkeklerin çalıştığı işlerde kadınlar da çalışabilirler. Bunun yanı sıra, bu toplumlarda erkeklerin sekreterlik yapması ve kadınların otobüs şoförlüğü yapması gibi cinsiyete dayalı iş ayrımları da görülmez. Kültürel özellikler, bir kişinin organizasyon içinde beklenen davranış kalıplarını geliştirmesine ve kendi toplumunun beklentilerine uygun davranmasına neden olabilir. Eril toplumlarda, erkekler ve kadınlar arasındaki beklenen roller farklıdır (Altay, 2006). İsveç ve Norveç gibi bazı toplumlarda ise erkekler ve kadınlar arasındaki roller benzerdir. Hofstede tarafından yapılan bir araştırmaya göre, erillik değeri en yüksek ülke Japonya'dır. Japonya'da, kadınların tek görevi çocuk yetiştirmek ve ev işleri yapmaktır. İngiltere de eril bir toplum olarak tanımlanmıştır. Ancak, İngiltere Başbakanı Thatcher ve Kraliçe Elizabeth'e bakıldığında, toplum tarafından kabul edilmek için erkeksi davranışlar sergiledikleri görülmüştür. Bu nedenle Thatcher'a "Demir Lady" lakabı verilmiştir. İngiltere'deki kadınların ve erkeklerin başarı tanımları benzerdir (Sayın, 2022).

Erillik yaklaşımı, toplumun başarıya, para ve diğer önemli değerlere sahip olma durumudur. Başka bir deyişle, eril kültür, cesaret, para kazanmaya odaklanma, materyalist eğilimlerin baskın olduğu özellikler gösterir. Eril kültürde insanların önemi daha azdır. Dişil kültür ise endişe ve yaşam kalitesine önem verir. Dişil kültürün özellikleri arasında insanlar ve insanlar arası ilişkilere önem verme ve yaşam kalitesinin öncelikli olması yer alır. Dişil kültür, geleneksel anlamda şefkat, merhamet, nezaket, sadakat ve çocuklara karşı sevgi gibi özellikleri içerir (Sargut, 2001). Eril kültürlerde başarı, yüksek gelir, kariyer, ün ve maddi varlıklarla ölçülürken, dişil kültürlerde insanlar arasındaki iyi ilişkiler ve toplumun refahı ön planda tutulur ve ekonomik durum geri plana atılır. Rekabetçilik kavramı erkek egemen kültürlerde önemli olarak kabul edilirken, güçlü olanın kazanması istenir ve başarılı insanlar ödüllendirilir. Dişil kültürlerde ise sosyal adalet önemlidir ve güçlü insanların fakir insanlara yardım etmesi gerektiği kabul edilir, bu yardımların performans yerine ihtiyaca göre yapılması gerektiği düşünülür. Eril kültürlerde "yaşamak için çalışmak" düşüncesi ön planda iken, kadın egemen kültürlerde ise "çalışmak için yaşamak" düşüncesi hakimdir. İş hayatında para kazanmak eril kültürlerde önemli iken, dişil kültürlerde çalışma koşulları ve ilişkileri maddi kazançtan daha önemlidir (Özdemir, 2019).

Kadın-erkek sınıflandırması yalnızca geleneksel toplumlarda değil, modern toplumlarda da

yapılmaktadır. Bu durumun en açık göstergesi, kadın ve erkeklerin iş kollarındaki dağılımıdır. Örneğin, Rusya’da kadınlar doktor, Belçika’da diş hekimi ve Batı Afrika’nın bazı bölgelerinde mağaza personeli olarak çalışırken, Pakistan’da erkekler kâtip, Hollanda’da hemşire olarak çalışmaktadır. Japonya’da neredeyse hiç kadın yönetici yokken, Tayland ve Filipinler’de kadın yöneticilerin sayısı erkeklerden fazladır. Bu sosyal cinsiyet rolleri, toplulukların kültürel yapılarına bağlı olarak geliştiği söylenebilir (Hofstede vd., 2010).

Sonuç olarak, dişil ve eril cinsiyet rolleri, beklentilerimizin şekillenmesinde etkili olan kültürel yapılardır. Bu yapılar sadece geleneksel veya modern toplumlara özgü değildir, farklı biçimlerde tüm kültürlerde mevcuttur. Dişil kültürler sosyal uyum, empati ve toplum refahını öncelikli kılarken eril kültürler ise rekabet, başarı ve maddi başarıya önem verirler. Ancak, bu kültürel yapıların sabit olmadığı ve zamanla değişebileceği unutulmamalıdır. Toplumlardaki cinsiyet rollerinin ve cinsiyet temelli ayrımcılığın anlaşılması ve farkındalık yaratılması, eşitlikçi ve adil bir toplum oluşturma’nın ilk adımındır. Eril toplumlarda yaşayan insanlar, cinsiyet rolleri nedeniyle kendilerini sınırlayabilir ve toplumda yeterince başarılı olamayabilirler. Kadınların iş gücüne katılımının artması, ekonomik gelişmeyi sağlayabileceği gibi, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için de önemlidir. Dişil toplumlarda ise, kadınların iş gücüne katılımı ve erkeklerin yaşamın maddi olmayan yönleriyle ilgilenmesi, toplumun daha dengeli ve eşitlikçi bir yapıya kavuşmasına yardımcı olabilir. Bu nedenle, toplumsal cinsiyet rollerinin farkındalığı ve anlaşılması, toplumların daha eşitlikçi ve adil bir yapıya kavuşması için önemlidir.

2.4. İlgili Çalışmalar

Bu bölümde eylemlilik, bireycilik/toplulukçuluk, erillik/dişillik konularında yapılmış olan yurtdışı ve yurtiçi çalışmalara yer verilmiştir.

2.4.1. Eylemlilikle İlgili Uluslararası ve Ulusal Araştırmalar

Uluslararası Araştırmalar

Côté (1997) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada üniversite öğrencilerinin eylemlilik düzeyi ve çeşitli değişkenler arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, eylemlilik düzeyi ile cinsiyet, yaş ve ailenin sosyoekonomik düzeyi arasında bir ilişki bulunamamıştır.

Côté (2002) çalışmasında, eylemlilik, kendilik algısı ve yetişkinliğe geçiş arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu araştırmada, üniversite masraflarını kendi karşılayan bireylerin,

aileleri tarafından karşılananlara göre kendilik algıları ve yetişkin toplumuna uyum sağlamaları açısından daha avantajlı oldukları ve yetişkinliğe daha sağlıklı bir şekilde geçtikleri bulunmuştur.

Côté ve Schwartz (2002) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, farklı etnik kökenden üniversite birinci sınıf öğrencileri üzerinde kimlik biçimlenmesi ile eylemlilik ve bireyleşme süreci ile kimlik gelişim süreci arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucunda, eylemlilikle keşif/esnek bağlanma arasında pozitif bir ilişki olduğu ve kaçınma ile negatif bir ilişki elde edilmiştir. Ayrıca, eylemlilikle ipotek/uyma arasında bir ilişki saptanmamıştır.

Contractor ve Kumar (2012) bireylerin kararlarının sonucu olumsuz olduğunda deneyimledikleri pişmanlığın temel bir öncülü olan kişisel eylemliliğin rolünü incelemişlerdir. Araştırma sonucunda, daha önceki çalışmalarda elde edilen artırıcı rolünün aksine, belirli koşullar altında kişisel eylemliliğin pişmanlığı hafıflettiği bulgusu elde edilmiştir. Yapılan deneysel araştırmalar sonucunda da karar için kişisel sorumluluğun, başarısızlığın boyutuna ilişkin öznel algıları ve pişmanlığı azaltabileceğini göstermiştir. Bununla birlikte, vazgeçilen seçeneğin üstün sonucu bilindiğinde ve seçilen seçeneğin başarısızlığı geri alınamaz olduğunda, kişisel eylemliliğin pişmanlığı artırabileceği belirtilmiştir.

Caroli ve Sagone (2013) yürüttükleri çalışmada, üniversite öğrencilerinin kendilerini kontrol etme odakları ve akademik yeterlilik düzeylerinin kişilik kavramı üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Çalışma, psikoloji, hukuk ve eczacılık bölümlerinde öğrenim gören 267 üniversite öğrencisiyle gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçları, üniversite öğrencilerinin şimdiki ve gelecekteki yaşamlarının kontrolünü kendilerinin yaptıklarını ve bu durumun akademik başarılarını olumlu yönde etkilediğini göstermiştir.

Hauke ve Abele (2020) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, eylemlilik, sosyallik ve öz saygı arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, bireyin çevresinden aldığı destek, samimiyet ve ahlak gibi faktörlerin, ilişkisel öz saygı üzerinde önemli bir etkisi olduğu belirlenmiştir. Bu faktörler ayrıca bireyin en iyi arkadaşları ve önemli kişilerle olan ilişkilerini de kapsamaktadır. Araştırmanın sonuçlarına göre, eylemlilik düzeyinin de bireyin öz değerlendirmesi üzerinde önemli bir etkisi bulunmaktadır.

Al-Jarf (2020) Covid-19 pandemisi sürecinde üniversite öğrencilerinin eylemliliğini araştırmıştır. Araştırma katılımcıları çeviri bölümünde öğrenim gören üniversite öğrencileri

ve öğretmenlerinden oluşmuştur. Araştırma verileri anket tekniği kullanılarak elde edilmiştir. Katılımcıların %55'inin uzaktan öğrenmeden, online iletişimden memnun olmadığı ve online dersleri anlamakta zorlandığı bulunmuştur. Bulgular öğrencilerin hedef belirleme konusunda sorun yaşadıklarını, öz-yeterlik inançlarının ve motivasyonlarının düşük olduğunu göstermiştir.

Yapılan çeşitli yurtdışı araştırmalar eylemliliğin farklı yönlerini ve etkilerini incelemiştir. Bu araştırmaların sonuçları, eylemliliğin farklı alanlarda nasıl etkileri olduğunu ve kişilerin yaşamlarını nasıl yönlendirdiğini anlamamıza yardımcı olmaktadır.

Ulusal Araştırmalar

Atak (2010) araştırmasında, yetişkinliğe geçişte kimlik oluşumu ve eylemlilik kavramlarını incelemiştir. Araştırmanın sonucunda, ana babaya bağlanmanın ve eylemliliğin kimlik oluşumunda önemli rol oynadığı, bu değişkenlerin keşif/esnek bağlanma ile pozitif, ipotek/uyma ve kaçınma ile negatif bir ilişkisi olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, sağlıklı bir kimlik oluşumunda eylemliliğin etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Morsünbül (2013) yaptığı araştırmada, ergenlik döneminde eylemlilik, kimlik biçimlenmesi ve yaşam doyumu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın sonucunda, eylemliliğin ergenlerin yaşam doyumunu kimlik boyutları yoluyla öngördüğü, eylemlilikten yaşam doyumuna giden yolun önemsiz olduğu, ancak eylemlilik ve yaşam doyumu arasındaki kimlik boyutlarının aracılık ettiği tespit edilmiştir.

Civan (2016) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, eylemlilik ve kendini sabotaj arasındaki ilişki incelenmiştir. Ayrıca, yaş, cinsiyet ve eğitim durumu açısından eylemlilik ve kendini sabotaj değişkenleri de incelenmiştir. Araştırma sonuçları, eylemlilik ve kendini sabotaj arasında negatif bir ilişkinin olduğunu göstermiştir. Ayrıca, eylemliliğin öz saygı ve yaşam amacı alt boyutlarının cinsiyete göre ve yaşam amacı alt boyutunun eğitim durumuna göre farklılaştığı tespit edilmiştir.

Yazıcı (2017) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, ergenlerde duygusal özerklik, eylemlilik ve arkadaş bağlanma stilleri cinsiyet, yaş ve okul türü değişkenlerine göre karşılaştırılmış ve bu üç değişkenin birbirleriyle olan ilişkileri incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda eylemlilik boyutunun, cinsiyete göre öz saygı, yaşam amacı, iç denetim odağı ve öz yeterlik alt boyutlarında anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Eylemlilik boyutunun, yaşam amacı, iç denetim odağı ve öz yeterlik alt boyutlarında okul türüne göre anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Eylemlilik boyutunun öz yeterlilik alt

boyutunda ise yaşa göre anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Sonuç olarak, eylemlilik, duygusal özerklik ve arkadaşla bağlanma değişkenlerinin birbirleriyle ilişkili olduğu bulgusu elde edilmiştir.

Bağcı ve Atak (2022) üniversite öğrencilerinin çocukluk dönemi psikolojik travmaları, eylemlilikleri ve psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırma grubu uygun örnekleme yöntemiyle belirlenen 18-26 yaş aralığındaki 545 gönüllü üniversite öğrencisinden oluşmuştur. Veri toplama aracı olarak, araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu, “Ego Dayanıklılığı Ölçeği”, “Çocukluk Çağı Psikolojik Travma Ölçeği” ve “Çok Yönlü Eylemsel Kişilik Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, çocukluk çağı psikolojik travmalarının psikolojik dayanıklılık üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı, ancak eylemliliğin psikolojik dayanıklılık üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkisi olduğu ortaya çıkmıştır.

Pektaş (2022) yüksek lisans tez çalışmasında bağlanma ve eylemlilik arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın örneklemini, Ankara ilinde uygun örnekleme yöntemi kullanılarak seçilmiş toplam 228 genç katılımcıdan oluşmaktadır. Araştırmanın bağımsız değişkenleri ile ilgili verilerin toplanması için, araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Eylemsellik düzeyi ile ilgili veriler için ise, Atak (2010) tarafından Türkçe’ye uyarlanmış olan Çok Yönlü Kişisel Eylemsellik Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda ergenlerin annelere bağlanma düzeyleri ile kişisel eylemlilik alt boyutlarından yaşam amacı, iç kontrol odakları ve öz yeterlilik arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu ve çok yönlü kişilik özellikleri toplam puanı arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Yapılan bu çalışmalarda eylemliliğin kimlik oluşumu ve özgür iradeye sahip olma, yaşam doyumu, kendini sabotaj, yaş, cinsiyet, eğitim durumu, duygusal özerklik, arkadaş bağlanma stilleri, psikolojik dayanıklılık gibi değişkenlerle olan ilişkisi ele alınmıştır. Bu araştırmalar, eylemliliğin farklı yaşam dönemlerinde, kimlik oluşumunda, duygusal özerklikte, psikolojik dayanıklılıkta ve diğer değişkenlerle nasıl ilişkilendirildiğini göstermektedir.

2.4.2. Bireycilik/Toplulukçulukla İlgili Uluslararası ve Ulusal Araştırmalar

Uluslararası Araştırmalar

Shkodriani ve Gibbons (1995) Meksika ve Amerika Birleşik Devletleri’nde öğrenim gören üniversite öğrencileri açısından bireyciliği ve toplulukçuluğu araştırmışlardır. Yapılan

varyans analizi sonucunda, genel toplulukçuluk endeksinde ülkeler arasında farklılık olduğu belirlenmiştir. Meksika'daki öğrencilerin Amerika Birleşik Devletleri'ndeki öğrencilere göre önemli ölçüde daha toplulukçu olduğu tespit edilmiştir.

Hartung, Speight ve Lewis (1996), öncelikle çoğunluğu Anglo Amerikan kültüründen gelen üniversite öğrencilerinin bireycilik-toplulukçuluk kültürel yapılarındaki değişkenliğin, mesleki tercihleri, kariyer planları ve iş değerleri üzerinde önemli miktarda değişkenlik açıklamasını olup olmadığını incelemişlerdir. Katılımcılar (135 kadın, 55 erkek), “Ben şu kişiyim” cümle tamamlama yöntemi (Kuhn ve McPartland, 1954), Meslek Planları Anketi (Hershenson, 1967) ve İş Değerleri Envanteri'ne (Super, 1970) cevap vermişlerdir. Genel olarak, sonuçlar toplulukçuluk düzeyi ile kariyerle ilgili değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olmadığını göstermiştir.

Tassell, Flett ve Gavalta (2010) Yeni Zelanda Maori örneğinde yatay/dikey bireycilik/toplulukçuluğu incelemek, bu kültürel yönelimlerin akademik kişisel gelişime katkıda bulunup bulunmadığını belirlemek ve kendini geliştirmenin yüksek öğretimde eğitime devam etme niyetini etkileyip etkilemediğini araştırmak için çalışmalarını yürütmüşlerdir. Araştırmanın çalışma grubunu 71 üniversite öğrencisi oluşturmuştur. Araştırma sonucunda, örneklemin yatay toplulukçuluk ve akademik kendini geliştirme ölçümlerinde yüksek puan aldığı belirlenmiştir.

Saad, Cleveland ve Louis (2015), farklı kültürlerden üniversite öğrencilerinin bireyci ve toplumcu kültür özelliklerine göre bireysel ve grup yaratıcı performanslarını karşılaştırmışlardır. Araştırma sonucuna göre, bireyci kültüre sahip öğrencilerin bireysel performansları, toplumcu kültüre sahip öğrencilerden daha başarılı bir şekilde yaratıcı fikirler üretmelerine yardımcı olmuştur. Ancak toplumcu kültüre sahip öğrenciler, bireyci kültüre sahip öğrencilere göre daha kaliteli fikirler üretme açısından başarılı bir performans sergilemişlerdir.

Shuai, Shuyue ve Hailing (2015) çalışmalarında Çinli üniversite öğrencilerinde bireycilik ve toplulukçuluk geçişlerini incelemişlerdir. Araştırma verileri üç gruptan elde edilmiştir. Araştırma sonucunda genel olarak, Çinli üniversite öğrencilerinin toplulukçu eğilim gösterdiği, bununla birlikte zaman içerisinde öğrencilerin toplulukçuluk eğilimlerinin azaldığı, bireycilik eğilimlerinin arttığı; örgüt içerisinde toplulukçuluğun dikeyden yataya doğru değiştiği bulguları elde edilmiştir.

O'Neill, McLarnon, Xiu ve Law (2016), Çin'de çalışan bireylerdeki bireycilik ve

toplumculuk puanlarını belirlemişlerdir. Bireyci kültüre sahip çalışanların iş performansı ve öz değerlendirme arasında pozitif yönde bir ilişki saptanmıştır. Toplulukçu kültüre sahip çalışanların ise iş performansı ve grup performansı arasında pozitif yönde ilişki tespit edilmiştir.

Genel olarak, bu araştırmalar, bireycilik ve toplulukçuluk değerlerinin kültürel bağlama göre farklılık gösterebileceğini ve bireylerin davranışlarını, tercihlerini ve performanslarını etkileyebileceğini vurgulamaktadır. Bu bulgular, kültürel farklılıkları anlamak ve yönetmek için önemli bir perspektif sunmaktadır.

Ulusal Araştırmalar

Çarıkçı ve Koyuncu (2010) bireylerin kültürel özellikleri ile girişimcilik eğilimleri arasındaki ilişkiyi, kültürün bireycilik ve toplumculuk boyutlarına göre incelenmişlerdir. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Bucak Zeliha Tolunay Uygulamalı Teknoloji ve İşletmecilik Yüksekokulu ile Bucak Hikmet Tolunay Meslek Yüksekokulu'nda okuyan öğrencilerin bireycilik ve toplumculuk açısından kültürel özellikleri belirlenerek, girişimcilik eğilimleri de tespit edilmeye çalışılmıştır. Anket yöntemi kullanılarak elde edilen veriler faktör analizi, korelasyon analizi, regresyon analizi, bağımsız gruplar T testi ve ANOVA testi gibi yöntemlerle değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçları, bireyciliğin ve toplumculuğun girişimciliğin farklı boyutlarıyla anlamlı bir şekilde ilişkili olduğunu göstermiştir.

Oktuğ ve Özden (2013), bireycilik/toplulukçuluk ile bireysel yenilikçilik eğilimi arasındaki ilişkide içsel motivasyonun etkisini incelemişlerdir. Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada, bireycilik ile bireysel yenilikçilik arasında anlamlı düzeyde pozitif bir ilişki, toplulukçuluk ile bireysel yenilikçilik arasında ise anlamlı düzeyde negatif bir ilişki tespit edilmiştir. Araştırma bulgularına göre içsel motivasyonun yalnızca “algılanan yeterlilik” boyutunun, bireycilik ile bireysel yenilikçilik eğilimi arasındaki ilişkiyi güçlendirdiği ortaya konmuştur. Toplulukçuluk ile bireysel yenilikçilik eğilimi arasındaki ilişkide içsel motivasyonun yalnızca “baskı/gerilim” boyutunun güçlendirici etkisi olduğu saptanmıştır.

Acartürk (2016), beş faktör kişilik özellikleri ile bireyci toplulukçu değerler arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, uyumlu kişilik özelliği sergileyen bireyler yatay toplulukçu kültürü benimsemiştir. Bu bağlamda, uyumlu kişilik özelliği sergileyen bireylerde dikey bireycilikle olumsuz bir ilişki tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra, deneyime açık ve dışa dönük bireylerde yatay bireycilik puanları yüksek çıkmıştır.

Uçar ve Konal (2022), üniversite öğrencilerinde dikey/yatay bireycilik ve toplulukçuluk eğilimleri ile narsisizm ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Yapılan araştırma sonucunda, yatay/dikey bireycilik ve toplulukçuluk eğilimlerinin benlik saygısı ve narsisizmi yordadığı tespit edilmiştir.

Aydar (2021) genç yetişkinlerde din ile bireycilik-toplulukçuluk arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırma sonucunda, bireylerin toplumcu kültür özellikleri ve dindarlık düzeyleri arasında pozitif bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Buna karşılık, bireyci kültür özellikleri ile dindarlık arasında negatif bir ilişki gözlemlenmiştir.

Arslan (2022) yüksek lisans tez çalışmasında öz-kontrolün eylem kimlikleme ve bireycilik toplulukçuluk boyutlarıyla ilişkisini araştırmıştır. Araştırmanın örneklemini, Türkiye’de öğrenim gören 424’ü kadın ve 124’ü erkek toplam 548 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Verilerin toplanması için Kısa Öz-Kontrol Ölçeği, Davranış Kimlikleme Formu ve Özerk İlişkisel Benlik Ölçeği kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre öz-kontrol düzeyinin ve bireycilik toplulukçuluk alt boyutları olan ilişkisel benlik ile özerk ilişkisel benlik boyutlarının cinsiyete göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Ayrıca, bireycilik toplulukçuluk boyutları ve öz kontrolün öğrencilerin okudukları bölümlere göre anlamlı olarak farklılaşmadığı; eylem kimlikleme düzeyi, bireycilik toplulukçuluk boyutları ve öz kontrolün öğrencilerin okumakta oldukları sınıf düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı saptanmıştır. Çoklu regresyon analizi sonucunda eylem kimlikleme düzeyinin ve bireycilik toplulukçuluk alt boyutlarından özerk ilişkisel benliğin öz-kontrolü anlamlı bir biçimde yordadığı görülmüştür.

Yapılan bu araştırmalar, bireycilik ve toplulukçuluk kavramlarının bireylerin davranışları, tercihleri, kişilik özellikleri ve motivasyonları üzerinde farklı şekillerde etkili olabileceğini göstermektedir.

2.4.3. Erillik/Dişillikle İlgili Uluslararası ve Ulusal Araştırmalar

Uluslararası Araştırmalar

Ying (1992), cinsiyet rolü yönelimi ile psikolojik iyi oluş ilişkisini 214 Tayvanlı erkek ve kadın üniversite mezunundan oluşan bir grup üzerinde değerlendirmiştir. Araştırma bulguları kadınlar için, düşük dişillik seviyelerinin depresif düzeylerde azalmayı ve daha yüksek gerçekleşmeyi önemli ölçüde yordadığı görülmüştür. Erkekler için ise, düşük dişillik ve orta yüksek düzeydeki erillik puanlarının düşük depresifliği yordadığı görülmüştür.

Sugihara ve Katsurada (1999) Japon kültüründe erillğe dişillği incelemişlerdir. 265 üniversite öğrencisi (erkek=104; kadın=161) çalışmanın katılımcılarını oluşturmuştur. Araştırma sonucunda hem erillik hem de dişillik ölçeğinde Japon erkek üniversite öğrencileri ve Japon kadın üniversite öğrencileri arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Ayrıca hem erkek hem de kadın Japon üniversite öğrencilerinin Dişilik ölçeğinde Erkeklik ölçeğine kıyasla daha yüksek puan aldığı bulgusu elde edilmiştir.

Alam (2016) Malezya'daki yüksek öğretim kurumlarında öğrenciler arasında erillik ve dişillğe yönelik cinsiyet kalıp yargılarını ve davranışlarını incelemiştir. Amaçlı örnekleme yöntemi kullanılarak seçilen çalışma alanlarından toplam 300 öğrenci (77 erkek ve 223 kız) yanıtlayıcı olarak seçilmiştir. Araştırmada erkek ve kadın öğrencilerin erillik ve dişillğe yönelik tutumları incelendiğinde, erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre daha geleneksel olduğu görülmüştür.

Fazli Khalaf, Low, Ghorbani ve Merghati Khoei (2013) Malezyalı erkek üniversite öğrencilerinin erillğe ilişkin algılarını araştırmışlardır. Nitel bir araştırma olan çalışmada veriler görüşme tekniği ile elde edilmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin erillğe ilişkin görüşleri arasında “iyi bir vücut şekline sahip olmak”, “saygı görmek”, “kadınlarla başarılı olmak”, “aile babası olmak” ve “finansal bağımsızlığa sahip olmak” gibi görüşler yer almıştır. Bununla birlikte aile ortamı, din, kamusal medya ve popüler yaşam tarzı kalıpları gibi sosyo-kültürel faktörlerin, öğrencilerin erillik kavramına ilişkin görüşlerini şekillendirme ve güçlendirme süreçlerinde etkili olduğu tespit edilmiştir.

Simanjuntak, Dewi ve Rifai (2018) cinsiyetin mobil tabanlı öğrenme üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Cakarta'daki üniversite öğrencileriyle ilgili bu vaka çalışması 235 öğrenciyi (128 erkek, 97 kadın) içermiştir. Nitel çalışmanın sonuçları, kadın katılımcılar arasında bile (%70), erillik tercihinin (%65), dişillik tercihine kıyasla (%35) daha yüksek olduğunu göstermiştir.

Erillik/dişillik konusunda yapılan yurtdışı araştırmalarda, erillik ve dişillik kavramlarıyla ilgili çeşitli değişkenler ele alınmıştır. Bu çalışmalar, cinsiyet rolü yönelimi ile psikolojik iyi oluş ilişkisinden, kültürel farklılıkların erillik ve dişillğe etkisine, cinsiyet kalıp yargıları ve davranışlarından sosyo-kültürel faktörlerin erillik algısına kadar geniş bir yelpazede değişkenleri içermektedir. Aynı zamanda cinsiyetin teknoloji tercihleri üzerindeki etkisi gibi farklı alanlar da incelemiştir. Bu araştırmalar, erillik ve dişillik kavramlarının toplumsal, kültürel ve cinsel dinamiklerle nasıl etkileşimde olduğunu

anlamamıza katkı sağlamaktadır.

Ulusal Araştırmalar

Çarıkçı ve Atilla (2009) kişinin yaşadığı kültürün eril ve dişil olması ile empatik beceri arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Araştırmanın katılımcıları İktisadi İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü öğrencileridir. Veri toplama sürecinde 44 sorudan oluşan anket 223 öğrenciye uygulanmıştır. Araştırma sonucunda erillik ya da dişillik düzeyinin empatik beceri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Bununla birlikte ailelerinin gelirinin öğrencinin erillik düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya konmuş ancak ailenin gelir seviyesi ile öğrencinin empatik beceri düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Aydoğan ve Zemestani (2014) Hofstede'in kültür boyutlarından olan, Erillik/Dişillik boyutunu kullanarak, İran ile Türkiye'nin yönetim kültürlerinin karşılaştırılması yapılmıştır. Araştırma, Türkiye'nin Ankara şehrinde olan Gazi, Hacettepe ve Ankara üniversitelerinde eğitim almakta olan İran ve Türkiye uyruklu öğrencileri arasından tesadüfi yolla ulaşılan 200 öğrenci arasında uygulanmıştır. Araştırmada veriler anket yöntemini kullanılarak toplanmıştır. Toplanan veriler SPSS programı yardımıyla analiz edilmiştir. Araştırma bulguları İran ve Türkiye toplumlarında Hofstede bağlamının "Dişillik" düzeyinin hâkim olduğunu; İran ve Türk toplumlarında "Erillik/Dişillik" düzeyi ile "Yönetim Kültürleri" arasında ilişki olduğunu göstermiştir.

Üzüm, Şenol ve Dadash (2019) Hofstede'nin erillik-dişilik boyutu ile sosyal yenilikçilik kavramı arasındaki ilişkiyi ele almışlardır. Araştırmada nicel yöntem tercih edilmiştir. Veriler, anket formu ile elde edilmiştir. Araştırma 2018-2019 eğitim-öğretim bahar döneminde Kocaeli Üniversitesi Uzay Bilimleri ve Havacılık Fakültesi'nde öğrenim gören öğrenciler üzerinde uygulanmıştır. Araştırma sonucunda erillik-dişilik boyutu ile sosyal yenilikçilik boyutu arasında doğru yönlü ve orta düzeyde bir ilişki görülmüştür.

Sayın (2022) yüksek lisans tez çalışmasında kamu ilkokullarında görev yapan öğretmenlerin algılarına göre; erillik dişillik kültür değeri ile kadınların kariyer engelleri arasındaki ilişkiyi tespit etmiştir. Araştırma Siirt Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı kamu ilkokullarında görev yapan öğretmenlerden veri toplanarak yapılmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin dişil kültür değerlerine daha yakın olduğu; öğretmenlerinin erillik kültür değeri ile kariyer engelleri arasında pozitif yönlü yüksek seviyede bir ilişki olduğu; erillik kültür değeri algılarının kadınların kariyer engelleri algı düzeyleri üzerinde

anlamalı bir etkisi olduğu bulguları elde edilmiştir.

Yurtiçi araştırmalar erillik ve dişillik kavramlarını farklı değişkenlerle ilişkilendirmiştir. Bu çalışmalar, kültürel özelliklerin empatik beceriye etkisinden, yönetim kültürlerinin karşılaştırılmasına, sosyal yenilikçilik ile erillik-dişilik arasındaki ilişkiye kadar geniş bir yelpazeyi içermektedir. Ayrıca öğretmenlerin algılarına göre erillik-dişilik kültür değeri ile kadınların kariyer engelleri arasındaki ilişki de incelenmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde sırası ile araştırma modeline, çalışma grubuna, veri toplama araçlarına, verilerin analizine, araştırmanın geçerlik ve güvenirliğine yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

İnsan yaşamında önemli bir etkiye sahip olan eylemliliğin bireycilik/toplulukçuluk ve erillik/ dişillik değişkenleriyle olan ilişkisinin saptanmasının amaçlandığı bu çalışmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Nicel araştırma yöntemlerinde kullanılan ilişkisel model, değişkenler arasındaki ilişkileri analiz etmek için kullanılan bir araştırma yöntemidir. Bu modelde, araştırmacılar iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkiyi inceleyerek, bu değişkenlerin birbirleriyle ne şekilde etkileşimde olduğunu anlamaya çalışırlar (Creswell, 2014).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Türkiye’de çeşitli üniversitelerin farklı bölümlerinde öğrenim gören 444 üniversite öğrencisi oluşturmuştur. Çalışma grubunda yer alan öğrencilere ilişkin demografik bilgiler Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3. Çalışma grubuna ilişkin demografik bilgiler

Değişkenler	N	%
Cinsiyet		
Kadın	306	68.9
Erkek	138	31.1
Eğitim Düzeyi		
Ön Lisans	240	54.1
Lisans	204	45.9
Toplam	444	100

Tablo 3’te görüldüğü üzere çalışma grubunda yer alan öğrencilerin %68,9’u kadın, %31,1’i erkektir. Öğrencilerin %54,1’i ön lisans, %49,9’u lisans düzeyinde eğitim görmektedir. Bununla birlikte çalışma grubunda yer alan öğrencilerin yaş ortalaması 20,50, standart sapması ise 2,04 şeklindedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Çalışma kapsamında araştırma problemlerine cevap bulabilmek için kullanılan veri toplama araçları aşağıda ayrı başlıklar halinde sunulmuştur.

Çok-Yönlü Eylemli Kişilik Ölçeği: Atak, Kapıcı ve Çok (2013) tarafından Türkçeye uyarlanmış olan bu ölçek, öz-saygı, yaşam amacı, iç denetim odağı ve öz-yeterlilik olmak üzere dört faktör ve 15 maddeden oluşmaktadır. Maddeler “tamamen katılıyorum (5)” ve “tamamen katılmıyorum (1)” aralığında puanlanmaktadır. 5’li Likert tipinde olan bu ölçekten alınacak en düşük puan 15, en yüksek puan ise 75’tir. Ölçekte tersten kodlanması gereken madde yer almamaktadır. Ölçekte puanlama yapılırken, toplam puan dikkate alınmakta ve ölçekten yüksek puan almak eylemli kişiliğe sahip olmaya işaret etmektedir. Kanada’da yaşayan gençlerle (18-25 yaş arası) yapılan özgün çalışmada, yapı geçerliği açımlayıcı faktör analizi ile incelenmiştir. Ölçeğin 4 faktörlü bir yapıda olduğu ve ölçeğin varyansın % 42’sini açıkladığı bulunmuştur. Ölçeğin tamamı ve alt ölçekler için Cronbach alfa değerleri .58 ile .86 arasında (ortalama .76) değişmektedir. Yapılan bu çalışmada da ölçeğin iç tutarlık katsayıları alt boyutlar için sırasıyla .73, .87, .48, .73 olarak bulunmuştur. Ölçeğinin geneline ilişkin iç tutarlık katsayısı da .82 olarak elde edilmiştir.

Erillik-Dişillik Düzeyi Formu: Hofstede’in Türk toplumu üzerinde yapmış olduğu genellemeyi test etmek üzere, Sargut’un (1994) hazırlamış olduğu, geniş bir zaman aralığı içinde yaptığı araştırmada dişilik ve erkeklikle ilişkilendirilen 20 kavramdan oluşan anket formundaki kültürel değerler: “Saldırgan, şefkatli, Yükselme tutkusu, Merhametli, Dediği dedik, Nazik, Atletik, Çocuklara karşı sevgi dolu, Yarışmacı, Sadık, Egemen, Başkalarına karşı duyarlı, Baskıcı, Halden anlar, Kendine güvenli, Sevgi dolu, Bağımsız, Anlayışlı, Tavır koyucu, Sıcak” olarak sıralanmaktadır. Bu değerler 5’li Likert ölçeğine göre derecelendirilmiştir. Öğrencinin kendini “kesinlikle öyleyim” (5), “öyleyim” (4), “kararsızım” (3), “değilim” (2), “hiç değilim” (1) seçenekleri arasında değerlendirmesi istenmiştir. Puanlama, erillik puanı ve dişillik puanı şeklinde ayrı ayrı yapılmıştır. Bu çalışmada erillik alt boyutu Cronbach alfa değeri .71, dişillik alt boyutu Cronbach alfa değeri .85 olarak bulunmuştur.

IND-COL Ölçeği: Araştırmada üniversite öğrencilerinin bireycilik ve toplulukçuluk eğilimlerini belirlemek amacıyla IND/COL ölçeği kullanılmıştır. Bu ölçek Oyserman, Coon ve Kimmelmeier’in (2002) meta-analizinde belirlediği ve alan spesifik faktörlere göre özelleştirdiği 36 maddeden oluşan ölçektir (Oyserman, 2005). Ölçeğin Türkçe’ye uyarlaması Öztürk, Gökoğlu ve İnan (2018) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin İngilizce’den Türkçe’ye çevirisi Brislin (1970) tarafından önerilen tercüme ve geri

tercüme prosedürüne göre yapılmıştır. Buna göre ölçek ilk önce İngilizce'den Türkçe'ye sonra Türkçe'den İngilizce'ye farklı kişiler tarafından çevrilmiş ve orijinal metin ile çeviri metni karşılaştırılıp gerekli düzeltmeler yapılmıştır. 7'li Likert türünde olan ölçekte yer alan maddeler 1=Hiç katılmıyorum ve 7=Tamamıyla katılıyorum aralığında derecelendirilmiştir. Bu çalışmada ölçeğin tamamı ve alt ölçekler için Cronbach alfa değerleri bireysel özgünlük alt boyutunda .61, bireysel özgürlük alt boyutunda .69, bireysel başarı alt boyutunda .59 ve toplam ölçek puanı alt boyutunda .81 olarak elde edilmiştir. Bununla birlikte toplulukçuluk açısından aile, grup içi kadercilik be kişiler arası ilişkiler alt boyutlarında .68, .61, .60 olarak elde edilmiştir. Ölçeğin geneline ilişkin iç tutarlık katsayısı da .90 olarak elde edilmiştir.

3.4. Veri Toplama Süreci

Aksaray Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurul Onayı alındıktan sonra veri toplama sürecine başlanmıştır. Araştırma verilerinin toplanması amacıyla ilgili ölçekler Google Form olarak hazırlanmıştır. Veri toplama sürecinde ölçek formlarının basılı olarak hazırlanması ve öğrencilere uygulanması amaçlanmıştır. Ancak Türkiye'de yaşanan Covid-19 salgını nedeniyle yükseköğretim kurumları uzaktan eğitim sistemi ile öğretime devam etme kararı almıştır. Bunda dolayı araştırma verileri hazırlanan Google Formları aracılığıyla çevrimiçi ortamlarda toplanmıştır. İlgili bağlantı oluşturulup, bağlantı linki öğrencilerle çeşitli çevrimiçi platformlarda paylaşılmıştır. Veri kaybını önlemek amacıyla bütün maddeler “gerekli” şeklinde işaretlenmiştir. Verilerin toplanması süreci yaklaşık üç ay sürmüştür.

3.5. Verilerin Analizi

Çalışmada, nicel verilerin analizi için ilgili ölçeklerden elde edilen toplam puanlar temel alınmıştır. Araştırmada 514 üniversite öğrencisi ölçek maddelerini yanıtlamış ve yanıtlarını iletmiştir. Bu doğrultuda elde edilen 514 ölçek formu düzenlenerek SPSS programına aktarılmıştır. Çalışmada kullanılacak veri analizinin belirlenmesi için öncelikle uç verilerin olup olmadığı, ölçek formlarında herhangi bir eksiklik olup olmadığı belirlenmiştir. Yapılan analiz sonucunda veri setinde uç değerlerin olduğu ve bu verilerin araştırma sonucunu olumsuz etkilediği görülmüştür. Bundan dolayı 70 öğrenciye ilişkin veriler, veri setinden çıkarılmış ve toplam 444 öğrenciden elde edilen veriler veri setinde yer almıştır. Daha sonra bu verilerin normal dağılım gösterip göstermediği incelenmiştir. Üniversite öğrencilerinin eylemlilik durumlarını, erillik-dişillik yönelimlerini ve bireycilik/toplulukçuluk eğilimlerini belirlemek için aritmetik ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerler gibi betimsel istatistikler

kullanmıştır. Alt problemin her değişkeni için çarpıklık ve basıklık değerleri hesaplanmış olup elde edilen bulgular Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. Skewness-Kurtosis Normallik Testi Sonuçları

Değişken	Alt boyutlar	Skewness	Kurtosis
Çok-Yönlü Eylemli Kişilik Ölçeği	Öz-saygı	-.26	-.86
	Yaşam amacı	.11	-.70
	İç denetim odağı	-.01	.05
	Öz-yeterlilik	-.23	-.48
	Toplam puan	.19	-.06
Erillik/Dışillik	Erillik	-.13	-.22
	Dışillik	-.96	.50
Bireycilik Toplulukçuluk	Bireycilik	-.26	-.35
	Özgürlük	-.56	.09
	Özgünlük	-.44	.23
	Başarı	-.25	.23
	Toplulukçuluk	-.56	-.56
	Aile	-.25	-.25
	Grup içi kadercilik	-.32	-.32
	Kişiler arası ilişkiler	-.43	-.43

Tablo 4’te görüldüğü üzere çarpıklık ve basıklık değerleri -1 ile +1 aralığında yer almıştır. Bu durumda elde edilen verilerin normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir (Tabachnick & Fidell, 2013). Bu nedenle, analizlerde parametrik testler kullanılmıştır. Üniversite öğrencilerinin bireycilik/toplulukçuluk, erillik/dışillik eğilimlerinin eylemlilik durumlarını yordayıp yordamadığını belirlemek için çoklu regresyon analizi kullanılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde elde edilen bulgular araştırmanın alt problemlerine uygun olarak tablolar halinde sunulmuştur.

4.1.Üniversite Öğrencilerinin Ölçeklerden Elde Ettikleri Puanlara İlişkin Betimsel Veriler

Üniversite öğrencilerinin ölçeklerden aldıkları puanlara ait aritmetik ortalamalar aşağıda sunulmuştur

Tablo 5. Öğrencilerinin ölçeklerden aldıkları puanlara ait aritmetik ortalamalar

Değişken	Alt boyutlar	N	Min	Max	$\bar{x}$	SS	Aralık	Varyans
Çok-Yönlü Eylemli Kişilik Ölçeği	Öz-saygı	444	1.00	5.00	3.45	.83	4.00	.70
	Yaşam amacı	444	1.00	5.00	2.98	1.08	4.00	1.16
	İç denetim odağı	444	1.00	5.00	3.12	.76	4.00	.58
	Öz-yeterlilik	444	1.00	5.00	3.41	.90	4.00	.82
	Toplam puan	444	1.60	5.00	3.23	.64	3.40	.41
Erillik/Dışillik	Erillik	444	1.60	4.80	3.26	.60	3.20	.36
	Dışillik	444	2.30	5.00	4.39	.55	2.70	.30
Bireycilik Toplulukçuluk	Bireycilik	444	3.29	7.00	5.46	.76	3.71	.58
	Özgürlük	444	1.00	7.00	5.52	1.03	6.00	1.06
	Özgünlük	444	2.67	7.00	5.64	.84	4.33	.71
	Başarı	444	2.00	7.00	5.24	.94	5.00	.88
	Toplulukçuluk	444	3.05	6.95	5.23	.79	5.63	.63
	Aile	444	2.00	7.00	5.24	.94	6.00	.88
	Grup içi kadercilik	444	2.33	7.00	5.19	.92	6.00	.86
	Kişiler arası ilişkiler	444	2.67	7.00	5.30	.89	6.00	.80

Tablo 5'te görüldüğü üzere üniversite öğrencilerinin eylemlilik düzeyleri $\bar{x}=3.23$ şeklindedir. Öğrencilerin erillik düzeyleri $\bar{x}=3.26$ iken, dışillik düzeyler $\bar{x}=4.39$ şeklindedir. Öğrencilerin bireycilik toplam puan ortalaması $\bar{x}=5.46$ iken, toplulukçuluk toplam puan ortalaması $\bar{x}=5.23$ şeklindedir.

4.2.Üniversite Öğrencilerinin Eylemlilik, Erillik, Dişillik, Bireycilik ve Toplulukçuluk Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi kapsamında üniversite öğrencilerinin eylemlilik, erillik, dişillik, bireycilik ve toplulukçuluk düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 6’da yer almaktadır.

Tablo 6. Cinsiyet Değişkenine Göre T-testi Analizi Sonuçları

Değişken	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	Sd	t	p
Eylemlilik	Kadın	306	3.21	.63	-.903	.77
	Erkek	138	3.27	.65		
Erillik	Kadın	306	3.20	.59	-3.167	.74
	Erkek	138	3.39	.60		
Dişillik	Kadın	306	4.43	.54	1.852	.87
	Erkek	138	4.32	.55		
Bireycilik	Kadın	306	5.49	.77	1.189	.27
	Erkek	138	5.39	.72		
Toplulukçuluk	Kadın	306	5.27	.79	1.699	.58
	Erkek	138	5.13	.79		

SD=442

Tablo 6’daki verilere göre, üniversite öğrencilerinin eylemlilik [$t(-.903)=442$, $p>.05$]; erillik [$t(-3.167)=442$, $p>.05$]; dişillik [$t(1.852)=442$, $p>.05$]; bireycilik [$t(1.189)=442$, $p>.05$] ve toplulukçuluk [$t(1.699)=442$, $p>.05$] boyutlarından elde ettikleri puanların cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir.

4.3.Üniversite Öğrencilerinin Eylemlilik, Erillik, Dişillik, Bireycilik ve Toplulukçuluk Düzeylerinin Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi kapsamında üniversite öğrencilerinin eylemlilik, erillik, dişillik, bireycilik ve toplulukçuluk düzeylerinin eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 7’de yer almaktadır.

Tablo 7. Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre T-testi Analiz sonuçları

Değişken	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	sd	t	p
Eylemlilik	Ön lisans	204	3.29	.65	2.148	.22
	Lisans	240	3.16	.61		
Erillik	Ön lisans	204	3.33	.50	2.855	.96
	Lisans	240	3.17	.58		
Dişillik	Ön lisans	204	4.48	.53	3.531	.13
	Lisans	240	4.29	.55		
Bireycilik	Ön lisans	204	5.51	.76	1.557	.84
	Lisans	240	5.40	.75		
Toplulukçuluk	Ön lisans	204	5.28	.78	1.368	.75
	Lisans	204	5.17	.80		

SD=442

Tablo 7’deki verilere göre, üniversite öğrencilerinin eylemlilik [$t(2.148)=442, p>.05$]; erillik [$t(2.855)=442, p>.05$]; dişillik [$t(3.531)=442, p>.05$]; bireycilik [$t(1.557)=442, p>.05$] ve toplulukçuluk [$t(1.368)=442, p>.05$] boyutlarından elde ettikleri puanların eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir.

4.4.Eylemlilik, Erillik/Dişillik, Bireycilik/Toplulukçuluk Değişkenleri Arasındaki İlişkiler

Araştırmada eylemlilik, erillik/dişillik, bireycilik/toplulukçuluk değişkenleri arasındaki ilişkiler Tablo 8’de yer almaktadır.

Tablo 8. Eylemlilik, Erillik/Dişillik, Bireycilik/Toplulukçuluk Arasındaki İlişkiler

	1.Eylemlilik	2.Erillik	3.Dişillik	4.Bireycilik toplam	5.Toplulukçuluk toplam
1.Eylemlilik	1	,47**	,32**	,45**	,38**
2.Erillik	,47**	1	,14**	,42**	,31**
3.Dişillik	,32**	,14**	1	,31**	,36**
4.Bireycilik toplam puan	,45**	,42**	,31**	1	,84**
5.Toplulukçuluk	,38**	,31**	,36**	,84**	1

** $p<0.01$ * $p<0.05$

Tablo 8’de görüldüğü üzere, eylemlilik ve erillik [$r= .476$], dişillik [$r= .324$], bireycilik [$r= .459$] ve toplulukçuluk [$r= .383$] değişkenleri arasında anlamlı, pozitif ve anlamlı ilişkiler olduğu saptanmıştır [$p<.05$].

4.5.Değişkenler Arasındaki Çoklu Regresyon Analizleri

Bu bölümde üniversite öğrencilerinin erillik/dişillik eğilimlerinin, bireycilik/toplulukçuluk yönelimlerinin eylemlilikleri yordayıp yordamadığını belirlemek için adımsal regresyon analizi gerçekleştirilmiştir, elde edilen sonuçlar Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9.Adımsal Regresyon Analizi Sonuçları

	Model	B	Sd. hata	B	t	p	R	R ²	F	P
1	Sabit	1,57	,14		10,61	,00	,47 ^a	,22	129,72	,000 ^a
	Erillik	,50	,04	,47	11,39	,00				
2	Sabit	,59	,19		3,04	,00	,55 ^b	,30	50,71	,000 ^b

	Erillik	,36	,04	,34	7,79	,00				
	Bireycilik	,26	,03	,31	7,12	,00				
3	Sabit	-,11	,24		-,49	,62	,58 ^c	,34	23,18	,00 ^c
	Erillik	,36	,04	,34	7,97	,00				
	Bireycilik	,21	,03	,25	5,59	,00				
	Dişillik	,22	,04	,19	4,81	,00				

Eylemliliğin yordayıcıları olup olmadığını belirlemek için erillik, bireycilik ve dişillik puanlarına adımsal regresyon analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda VIF değeri 1.00, 1,225, 1,225, 1,225 1,337 ve 1,113 olarak bulunmuştur. VIF değerinin 10.00'dan küçük olması, değişkenler arasında otokorelasyon olmadığını bu nedenle regresyon analizinin yapılabileceğini göstermektedir (Büyüköztürk vd., 2008).

Tablo 9'da verilen adımsal regresyon analizi sonuçlarına göre toplulukçuluk puanlarının analize girmediği görülmektedir. Bu durumda, toplulukçuluğun eylemliliği anlamlı bir şekilde yordamadığı söylenebilir.

Erillik boyutu puanının eylemliliği 0.05 düzeyinde anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmektedir ($R=0,476$, $R^2=0,227$, $F=129,728$ $P<0,05$). Erillik boyutu ve eylemlilik boyutu arasında 0.05 düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu, bireylerin eylemliliğe ilişkin toplam varyansın %22'sinin erillik boyutu ile açıklanabileceği söylenebilir.

Adımsal regresyon analizi incelendiğinde model 2'de analize bireycilik eklendiğinde erillik ve bireycilik puanı ile beraber eylemliliğin 0.05 düzeyinde anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmektedir ($R=0,554$, $R^2=0,307$, $F=50,712$, $P<0,05$). Eylemlilik ile erillik ve bireycilik arasında 0.05 düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu, bireylerin eylemliliğine ilişkin toplam varyansın %30'unun erillik ve bireycilik boyutu ile açıklanabileceği söylenebilir.

Adımsal regresyon analizi incelendiğinde model 3'te analize dişillik boyutu puanı eklendiğinde erillik, bireycilik ve dişillik puanının eylemliliğin 0.05 düzeyinde anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmektedir ($R=0,584$, $R^2=0,341$, $F=23,185$, $P<0,05$). Eylemlilik ile erillik, bireycilik ve dişillik arasında 0.05 düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu, bireylerin eylemliliklerine ilişkin toplam varyansın %34'ünün erillik, bireycilik ve dişillik boyutu ile açıklanabileceği söylenebilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA

Sonuç, Tartışma, Sınırlılık ve Öneriler

Bu bölümde, araştırmadan elde edilen bulguların maddeler halinde yer aldığı sonuç bölümü, araştırmada elde edilen bulguların literatür ışığında tartışıldığı tartışma bölümü ve son olarak yapılan araştırmadan çıkarımlarda bulunularak araştırmacı ve uygulayıcılara yönelik tavsiyelerin yer aldığı öneriler bölümü yer almaktadır.

5.1. Sonuç

1. Bu araştırmanın temel amacı; üniversite öğrencilerinde bireycilik/toplulukçuluk ve erillik/ dişillik düzeylerinin eylemliliği yordayıp yordamadığını araştırmaktır. Bu amaç doğrultusunda öncelikle betimsel analizler gerçekleştirilmiş, üniversite öğrencilerinin ölçek maddelerine verdikleri yanıtlardan elde ettikleri puanlara ilişkin aritmetik ortalamalar saptanmıştır. Buna göre öğrencilerin eylemlilik ölçeğinden elde ettikleri puan ortalamaları incelendiğinde, en düşük puan ortalamasının yaşam amacı ($\bar{x}=2.98$) alt boyutunda elde edilirken, en yüksek ortalamanın ($\bar{x}=3.45$) öz saygı alt boyutunda elde edildiği görülmüştür. Öğrencilerin eylemlilik ölçeği toplam puan ortalaması ise ($\bar{x}=3.23$) şeklindedir.

2. Üniversite öğrencilerinin erillik düzeylerinin $\bar{x}=3.26$ olduğu, dişillik düzeylerinin de $\bar{x}=4.39$ olduğu saptanmıştır. Bu durumda öğrencilerin dişillik düzeylerinin erillik düzeylerinden daha yüksek olduğu bulgusu elde edilmiştir.

3. Üniversite öğrencilerinin bireycilik ölçeği maddelerine ilişkin verdikleri yanıtlardan elde edilen puan ortalamalarına göre en yüksek ortalama ($\bar{x}=5.64$) bireysel özgünlük alt boyutunda elde edilirken, en düşük ortalama ($\bar{x}=5.24$) bireysel başarı alt boyutunda elde edilmiştir. Bununla birlikte bireycilik toplam puan ortalaması $\bar{x}=5.46$ şeklindedir.

4. Üniversite öğrencilerinin toplulukçuluk ölçeği maddelerine ilişkin verdikleri yanıtlardan elde edilen puan ortalamalarına göre en yüksek ortalama ($\bar{x}=5.30$) kişiler arası ilişkiler alt boyutunda elde edilirken, en düşük ortalama ($\bar{x}=5.19$) grup içi kadercilik alt boyutunda elde edilmiştir. Bununla birlikte toplulukçuluk toplam puan ortalaması $\bar{x}=5.23$ şeklindedir. Bu durumda öğrencilerin bireycilik eğilimleri düzeylerinin toplulukçuluk eğilimi düzeylerinden daha yüksek olduğu bulgusu elde edilmiştir.

5. İkinci aşamada üniversite öğrencilerinin eylemlilik, erillik, dişillik, bireycilik ve toplulukçuluk düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda üniversite öğrencilerinin eylemlilik [$t(-.903)=442$, $p>.05$]; erillik [$t(-3.167)=442$, $p>.05$]; dişillik [$t(1.852)=442$, $p>.05$]; bireycilik [$t(1.189)=442$, $p>.05$] ve toplulukçuluk [$t(1.699)=442$, $p>.05$] boyutlarından elde ettikleri puanların cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir.

6. Üniversite öğrencilerinin eylemlilik [$t(2.148)=442$, $p>.05$]; erillik [$t(2.855)=442$, $p>.05$]; dişillik [$t(3.531)=442$, $p>.05$]; bireycilik [$t(1.557)=442$, $p>.05$] ve toplulukçuluk [$t(1.368)=442$, $p>.05$] boyutlarından elde ettikleri puanların eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

7. Daha sonra çalışmada ele alınan değişkenler arasındaki ilişki incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda eylemlilik ve erillik [$r= .476$; $p<.05$], dişillik [$r= .324$], bireysel özgürlük [$r= .395$], bireysel özgünlük [$r= .371$], bireysel başarı [$r= .351$], aile [$r= .351$], grup içi kadercilik [$r= .286$] ve kişiler arası ilişkiler [$r= .340$] alt boyutları arasında anlamlı ilişkiler olduğu saptanmıştır [$p<.05$].

8. Son aşamada üniversite öğrencilerinin erillik/dişillik eğilimlerinin, bireycilik/toplulukçuluk yönelimlerinin eylemlilikleri yordayıp yordamadığını belirlemek için adımsal regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Bu analizler sonucunda ulaşılan araştırma bulgularının sonuçları şu şekildedir:

- ✓ Erillik eylemliliği pozitif yönde yordamaktadır.
- ✓ Bireycilik alt boyutu eylemliliği pozitif yönde anlamlı olarak yordarken, toplulukçuluk boyutu eylemliliği anlamlı olarak yordamamaktadır.
- ✓ Erillik ve bireycilik eylemliliği 0.05 düzeyinde anlamlı bir şekilde yordamaktadır.
- ✓ Erillik, bireycilik ve dişillik değişkenleri birlikte eylemliliği 0.05 düzeyinde anlamlı olarak yordamaktadır.

5.2. Tartışma

5.2.1. Üniversite öğrencilerinin eylemlilik durumları, erillik, dişillik eğilimleri ve toplulukçuluk/bireycilik durumları

Araştırma kapsamında elde edilen bulgular doğrultusunda, üniversite öğrencilerinin çok yönlü eylemli kişilik ölçeği alt boyutlarından elde ettikleri en yüksek puan ortalamasının öz saygı alt boyutunda olduğu görülmüştür. Bu sonuç, öğrencilerin genel olarak kendilerine olan güven düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Öz saygı, bireyin kendisine yönelik değerlendirme, kabul etme ve olumlu bir benlik algısı geliştirme

yeteneğini ifade eder. Yüksek öz saygıya sahip öğrenciler genellikle kendilerine güvenir, başkalarıyla etkili iletişim kurar, karar verme süreçlerinde daha bağımsız hareket ederler ve genel olarak daha olumlu bir yaşam deneyimi yaşarlar (Lavoie, 2012). Dolayısıyla, bu çalışmada üniversite öğrencilerinin öz saygı alt boyutunda yüksek puan alması, bu öğrencilerin kendilerine güvendikleri, bağımsız kararlar alabildikleri şeklinde yorumlanabilir. Bu durum, üniversite öğrencilerinin hem akademik hem de sosyal yaşantılarında daha fazla başarı elde etme olasılıklarını artırabilir. Kendine güven duygusunun yüksek olması, yeni ve farklı durumlarla karşılaşma ve zorluklarla başa çıkma becerilerini geliştirmede olumlu bir etkiye sahip olabilir. Bu bulgu, öğrencilerin öz saygı düzeylerinin değerlendirilmesi ve desteklenmesi açısından önemlidir. Üniversiteler ve eğitim kurumları, öğrencilerin öz saygılarını artıracak faaliyetlere odaklanabilir, özgüvenlerini ve başarılarını destekleyen ortamlar sağlayabilirler. Aynı zamanda, düşük öz saygıya sahip öğrencilere yönelik psikolojik destek ve danışmanlık hizmetleri sunulması da gerekebilir. Bu şekilde, öğrencilerin kendilerini daha iyi hissetmeleri ve potansiyellerini daha etkin bir şekilde kullanmaları sağlanabilir.

Üniversite öğrencilerinin çok yönlü eylemli kişilik ölçeği alt boyutlarından elde ettikleri en düşük puan ortalamasının yaşam amacı alt boyutunda olduğu görülmüştür. Bu sonuç, üniversite öğrencilerinin yaşam amacı ile ilgili biraz daha düşük bir değere sahip olduklarını göstermektedir. Yaşam amacı, bireyin hayatta neden var olduğu, neyi başarmak istediği ve gelecekteki hedefleriyle ilgili bir anlam ve yönelim sağlamaya odaklanır. Yüksek yaşam amacı, bireyin hayatına anlam ve motivasyon katarken, düşük yaşam amacı ise kişinin kendini yönlendirme ve ileriye doğru bir vizyon geliştirme konusunda zorluklar yaşamasına neden olabilir. Yaşam amacının farkında olmayan bir birey, farkında olmadan duygu, düşünce ve davranışlarının bilinçaltında yaşam amacından etkilendiği durumda, bilişsel olarak daha fazla çaba harcamak zorunda kalabilir ve zaman ile enerji gibi kaynaklarını daha az verimli bir şekilde kullanabilir. Öte yandan, yaşam amacının farkında olan bir birey, duygu, düşünce ve davranışlarını amacı doğrultusunda çevresel faktörler tarafından etkinleştirildiğinde, yaşam amacını gerçekleştirmek için gereken zaman ve enerjisini daha verimli bir şekilde kullanarak daha az çaba sarf etmek durumunda kalacaktır (Aydiner, 2011). Yaşam amacı ergenlerde yaşam doyumunu da arttırmaktadır (Bronk, 2013). Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin yaşam amacı alt boyutunda düşük puan ortalaması alması, bu öğrenci

grubunun gelecekteki hedeflerini belirleme ve yaşamlarında anlam arama konusunda daha fazla zorluk yaşayabileceğini göstermektedir. Bu durumda öğrencilerin motivasyonlarının düşük olabileceği, gelecekleriyle ilgili belirli ve açık bir vizyonunun oluşmamış olabileceği ve yaşam amaçlarına odaklanma konusunda daha fazla rehberliğe ihtiyaç duyabilecekleri şeklinde yorumlanabilir. Bunun yanı sıra öğrencilerin yaşamlarına ilişkin açık bir amaç oluşturmamaları, motivasyonların düşmesine, öz yeterlik inançların azalmasına, kararsızlık yaşamlarına, önemli kararlar almakta zorlanmalarına neden olabilir. Azalan kontrol duygusu olmadan, öğrenciler yaşamları ve deneyimleri üzerinde bir kontrol eksikliği algılayabilirler. Bu da eylemlilik davranışlarını azaltabilir. Dolayısıyla, üniversite öğrencilerinin yaşam amacını anlamaları ve bu alanı güçlendirmeleri için onlara gereken desteğin sağlanmasıyla hayatlarını daha iyi anlamalarına, kontrol edebilmelerine, amaçlar belirleyerek belirledikleri bu amaçlara ulaşabilmek için yaşamlarını düzenleyebilmelerine yardımcı olunabilir. Bu bağlamda, üniversiteler ve eğitim kurumları, öğrencilere kariyer rehberliği, mentorluk programları ve kişisel gelişim kaynakları gibi kaynaklar sağlayarak, öğrencilerin yaşam amacını keşfetmelerine ve geliştirmelerine yardımcı olabilirler. Bu destek, öğrencilerin gelecekleriyle ilgili daha net hedefler belirlemelerine, motivasyonlarını artırmalarına ve yaşamlarında anlam ve tatmin duygusu bulmalarına yardımcı olabilir.

Araştırma bulguları üniversite öğrencilerinin genel olarak daha yüksek bir dişillığe sahip olduğunu göstermektedir. Bu bulgu, Türkiye'nin erillik/dişillik açısından dişillik düzeyine daha yatkın olduğunu ifade eden çalışmalarla benzerlik göstermektedir (Aydoğan & Zemestani, 2014). Benzer şekilde Sargut'un (2001) üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmalarında Türk kültüründe dişil değerlerin (şefkat, merhamet, nezaket, çocukları çok sevmek, sadakat vb.) egemen olduğu ortaya çıkmıştır. Erillik ve dişillik eğilimleri, toplumsal cinsiyetle ilişkilendirilen özelliklerin ifadesini içermektedir. Erillik kültüründeki bireyler genellikle başkalarının refahına ve performansına daha az öncelik verirken, yüksek dişillik kültürüne sahip topluluklarda bireyler, işbirliği ve dostça bir çevre oluşturma'nın önemine daha fazla vurgu yaparlar (Sultan & Wong 2013). Uyguç (2003) üniversite öğrencileri ile yürüttüğü çalışmada araştırmaya katılan kız ve erkek öğrenciler arasında değerlere verdikleri önem dereceleri bakımından farklılık olduğunu belirlemiştir. Kız öğrencilerin sevecenlik, kibarlık ve gerçek dostluk gibi dişil değerlerin yanı sıra sorumluluk sahibi olma, özgürlük gibi eril

değerlere de daha fazla önem verdiklerin görülmüştür. Erkek öğrencilerin de aynı derecede olmasa bile, dişil değerleri (evrensellik) eril değerlerden daha önde tuttuklarını belirlenmiştir. Üniversite öğrencilerinin daha yüksek bir dişillige sahip olması onlarda arasında empati, duygusal açıklık, iletişim becerileri ve işbirliği gibi özelliklerin daha fazla bulunabildiği sonucuna işaret etmektedir.

Araştırmada elde edilen bulgular, üniversite öğrencilerinin genel olarak daha yüksek bir bireyci eğilimine sahip olduklarını göstermektedir. Özdemir (2014), Türkiye ve Amerikan toplumlarının bireycilik-toplulukçuluk profilleri karşılaştırıldığı çalışmada, Türk üniversite öğrencilerinin yatay bireycilik ve dikey toplulukçuluk düzeylerinin daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Amerika, İngiltere, Kanada, Avustralya gibi toplumlarda bireycilik daha yaygınken, Türkiye %63 oranında toplulukçu bir yapıya sahiptir. Türkiye'nin yanı sıra Pakistan, Japonya, Arjantin gibi ülkelerde de toplulukçu değerler öne çıkmaktadır (Doğrusöz & Uluçay, 2023). Benzer şekilde Yılmaz (2019) Türk, Azeri, Kırgız ve Özbek öğrenciler birlikte ele alındığında dört ülke öğrencilerinin toplumculuk eğilimlerinin bireyciliğe kıyasla daha baskın olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Buna karşın, Kağıtçıbaşı (1999) Türkiye'de kentsel, yüksek eğilimli ve genç kesimde bireyci özelliklerin yaygın olduğunu belirtmiştir. Bu çalışmada da üniversite öğrencilerinin yüksek düzeyde eğitim alıyor olmaları, üniversitelerin şehir merkezlerinde yer alması ve genç yetişkinlik döneminde olmaları daha bireyci özelliklere sahip olmalarının bir nedeni olabilir. Bu bulgu, üniversite eğitiminin bireyleri destekleyen ve farklılıkları değerlendiren bir ortam sağlayarak bireycilik eğilimlerini daha da güçlendirebileceğini göstermektedir. Buna karşın İmamoğlu ve Yasak-Gültekin (1993) ve İmamoğlu (1998) Türk kültürünün sadece toplulukçu ya da sadece bireyci özelliklerle karakterize edilemeyeceğini, Türk toplumunda her iki olgunun da bir arada olduğunu belirten sonuçların olduğunu belirtmişlerdir. Özellikle 1990'lı yıllardan itibaren Türkiye'de hızla gerçekleşen sosyal değişimler, Türk toplumunun değerlerinin, tutumlarının ve benlik kurgularının giderek daha bireyci özellikler taşıdığını açıkça yansıtmaktadır. Bu dönemde yaşanan toplumsal ve kültürel değişimler, bireylerin kendini ifade etme, özgürlük arayışı ve kişisel tercihlerine daha fazla vurgu yapma eğilimini artırmıştır. Bu süreç, bireylerin geleneksel toplulukçu değerlerden uzaklaşarak daha bağımsız düşünme ve yaşama biçimlerine yönelmesini desteklemiştir (Uskul, Hynie, & Lalonde, 2004). Bir toplumun ve kültürün tüm özellikleri bireycilik ve toplulukçulukla açıklamak mümkün değildir. Kültür, oldukça karmaşık ve etkileşime açık bir yapıdadır. Dolayısıyla bu yayını sadece

iki sınıflama ile açıklanması yetersiz kalmaktadır (Yılmaz, 2019). Hamamura ve Takemura (2018), geleneksel olarak toplulukçu odaklı bir yapıya sahip olduğuna inanılan Rus bireylerinde, bireycilik değerlerinin yanı sıra toplulukçu odaklı değerlerin de bulunduğunu belirlemişlerdir. Benzer şekilde, Takano ve Osaka (2018), kültürlerarası karşılaştırmalar içeren 20 araştırmayı inceleyerek, bireycilik ve toplulukçuluk konusundaki farklılıkları ele aldıkları makalelerinde, 19 araştırmada net bir farklılık belirtilmediğini ve 1 araştırmada ise toplulukçu odaklı kabul edilen Japonların Amerikalılara göre daha bireyci olduğunu tespit etmişlerdir. Hamamura ve Takemura (2018), son yirmi yılda, kültürel yapıların genel olarak evrildiğini ve bunun sonucunda toplulukçuluk ve bireycilik sınıflandırmasının tartışmalı hale geldiğini ifade etmişlerdir. Bu araştırmacılar, günümüzde toplumların ve kültürlerin daha farklı değişkenlerle daha detaylı bir şekilde incelenmesi gerektiği görüşünü dile getirmişlerdir. Yi (2018) de uluslararası ilişkilerin, kültürel etkileşimlerin, spor etkinliklerinin, ticaretin, ortak eğlence kullanımının ve medyanın etkisinin bireyci kültürleri toplulukçuluktan, toplulukçu kültürleri ise bireycilikten büyük ölçüde etkilediğini ve daha karmaşık yapıların ortaya çıktığını savunmuştur. Bununla birlikte, üniversite öğrencilerinin daha yüksek bir bireycilik eğilimine sahip olması, öğrencilerin genellikle kendi hedeflerine ve kişisel çıkarlarına daha fazla odaklandıklarını ve rekabetçi bir zihniyeti benimsediklerini göstermektedir. Bu durum, öğrencilerin bireysel başarıya ve kişisel gelişime odaklanma eğilimini yansıtabilir. Öte yandan, toplulukçuluk eğiliminin biraz daha düşük olması, öğrencilerin toplumla etkileşimde daha az aktif olduklarını ve başkalarının refahına daha az odaklandıklarını göstermektedir. Bu durum, bazı öğrencilerin toplum sorunlarına karşı duyarsız olabileceğini ve işbirliği becerilerini geliştirmede daha fazla desteklenmeye ihtiyaç duyabileceklerini göstermektedir. Bireycilik ve toplulukçuluk, bireylerin sosyal ilişkilere ve toplumla etkileşime yaklaşımını ifade eden kavramlardır. Bireycilik, bireyin kendi hedeflerine odaklanma, bağımsızlık, rekabet ve kişisel çıkarlarına önem verme eğilimini ifade ederken, toplulukçuluk ise toplumun ihtiyaçlarına duyarlılık, işbirliği, yardımlaşma ve başkalarının refahına önem verme eğilimini ifade eder. Bireycilik, bireylerin kişisel hedefleri için çaba göstermesini, bireysel özgürlüklerine ve haklarına daha fazla önem vermelerini içermektedir (Markus ve Kitayama, 1991). Üniversite, bireyin yaşamında yeni keşfedilen bağımsızlık, keşif ve kendini keşfetme ile damgasını vuran dönüştürücü bir dönem olarak hizmet eder. Üniversite basamağında öğrenim gören öğrenciler de genellikle ailelerinden uzaklaşarak farklı bir şehirde yaşamaya başlamaktadır. Bu fiziksel ve duygusal mesafe, bireyciliğe elverişli bir ortamı

besleyebilir. Bununla birlikte üniversite deneyimi öğrencileri eleştirel düşünmeye, toplumsal normları sorgulamaya ve bakış açılarını geliştirmeye teşvik eder. Öğrenciler, yakın sosyal çevrelerinin etkisinden uzakta, farklı ilgi alanlarını keşfetme fırsatı bulurlar. Ayrıca, üniversite ortamı öğrencilerin kişisel gelişimini desteklemektedir. Bu süreçte öğrenciler kendi planlarını yapma, bireysel kararlar verme ve karşılaştıkları zorlukların üstesinden gelme gibi süreçleri de yönetmektedir. Dolayısıyla, belirtilen bütün bu süreçlerin öğrencileri bireyselci bit eğilim göstermeye yol açtığı söylenebilir.

5.2.2. Üniversite Öğrencilerinin Eylemlilik, Erillik, Dişillik, Bireycilik ve Toplulukçuluk Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

Araştırma sonucunda, üniversite öğrencilerinin eylemlilik, erillik, dişillik, bireycilik ve toplulukçuluk boyutlarından elde ettikleri puanların cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmüştür. Bu bulgu, üniversite öğrencilerinin cinsiyetlerine bağlı olarak bu belirli özelliklerde puanlarının değişmediğini ifade etmektedir. Bu bağlamda çalışmada yer alan değişkenler açısından cinsiyetin anlamlı bir değişken olmadığı, çalışmada yer alan kadın ve erkek öğrencilerin eylemlilik, erillik, dişillik, bireycilik ve toplulukçuluk özelliklerinin benzer olduğu yorumu yapılabilir. Ayrıca, bu bulgu cinsiyetin bu belirli özelliklerdeki farklılıkları açıklamada tek başına yeterli olmayabileceğini gösteriyor olabilir. Yani, öğrencilerin bu özelliklerdeki puanlarını etkileyen başka faktörler de olabilir ve cinsiyet yalnızca bu farklılıkları açıklamak için yeterli bir değişken olmayabilir. Bu bulgu ile paralel bir şekilde Üzümlü vd. (2019) cinsiyet ve erillik-dişillik arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Alanyazında ise cinsiyet açısından genel beklentinin erkeklerin erillik eğiliminin kadınların da dişillik eğilimlerinin daha baskın olması yönünde olduğu belirtilmektedir (Kachel vd., 2016). Buna karşın yapılan çeşitli araştırmalarda erkeklerin doğumdan itibaren bireysel değerlerle (bağımsız, eril vd.), kadınların da hizmete ya da bakıma yönelik değerlerle (dişil, toplulukçu, insanı dikkate alma vb.) sosyalleştiği için erkeklerin daha bireyci, kadınların ise daha toplulukçu değerler eğilimine sahip olduğunu belirtmiştir (Hofstede, 1996; Murphy vd., 1997; Myyry & Helkama, 2001). Yılmaz (2019) da dikey bireycilik eğiliminin Türk erkek öğrencilerde, kadın öğrencilere göre daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Bu bulgular, öğrencilerin cinsiyet ve erillik-dişillik, bireycilik-toplulukçuluk gibi özelliklerdeki puanlarını etkileyen faktörlerin karmaşık ve çok yönlü olduğunu göstermektedir. Cinsiyet, bu farklılıkları tam olarak açıklamak için tek başına yeterli bir değişken olmayabilir.

5.2.3. Üniversite Öğrencilerinin Eylemlilik, Erillik, Dişillik, Bireycilik ve Toplulukçuluk Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

Araştırma sonucunda, üniversite öğrencilerinin eylemlilik, erillik, dişillik, bireycilik ve toplulukçuluk boyutlarından elde ettikleri puanların eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmüştür. Elde edilen araştırma sonucu, üniversite öğrencilerinin eylemlilik, erillik, dişillik, bireycilik ve toplulukçuluk boyutlarından elde ettikleri puanların eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığını ortaya koymaktadır. Bu bulgu, üniversite öğrencilerinin bu belirli özelliklerdeki puanlarının, ön lisans ve lisans öğrencileri açısından değişmediğini göstermektedir. Bir başka ifade ile, öğrencilerin eğitim düzeyi yükseldikçe ya da farklı bir eğitim seviyesine sahip olduklarında, bu belirli özelliklerindeki puanlarında belirgin bir değişiklik olmamıştır. Bu durum, üniversite eğitiminin bu özelliklerin gelişimi üzerindeki etkisinin belirgin olmadığını veya diğer etkenlerin de bu sonuçları etkileyebileceğini düşündürülebilir.

5.2.4. Eylemlilik, Erillik/Dişillik, Bireycilik/Toplulukçuluk Değişkenleri Arasındaki İlişkiler

Araştırmanın bulgularına göre, üniversite öğrencilerinde erillik ve dişillik eğilimleri ile eylemsellik arasında bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Analiz sonucunda eylemlilik ve erillik, dişillik, bireycilik ve toplulukçuluk arasında orta düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir [$p < .05$]. Bireycilik yönelimi, bireyin öz kimliği, kişisel eylemliliği ve genellikle bireyciliğin toplulukçuluğun önüne koymaya yönelik değerleri vurgularken, toplulukçuluk yönelimi bireylerin toplulukçu kimliği, toplulukçu eylemliliği ve genellikle toplulukçuları bireycilerin önüne koymaya yönelik değerleri vurgular. Bireycilik, özgürlük, bireysel başarı ve kişisel ifadeye vurgu yapabilirken, toplulukçuluk ise dayanışma, aidiyet duygusu ve kolektif hedeflere vurgu yapabilir. Bu iki farklı yönelim, kültürel, sosyal ve psikolojik faktörler tarafından etkilenebilir ve bir bireyin dünya görüşünü, değerlerini ve davranışlarını etkileyebilir (Chen & Ünal, 2023). Akkuş, Postmes ve Stroebe (2017) çalışmalarında kişisel eylemlilik ile orta düzeyde pozitif ve anlamlı tespit ederken, kolektif eylemlilikle de düşük düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğunu belirlemiştir.

5.2.5. Erillik/Dişillik, Bireycilik/Toplulukçuluk Değişkenlerinin Eylemliliği Yordamasına İlişkin Sonuç ve Tartışma

Üniversite öğrencilerinin erillik/dışillik eğilimlerinin, bireycilik/toplulukçuluk yönelimlerinin eylemlilikleri yordayıp yordamadığını belirlemek için adımsal regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Yapılan adımsal regresyon analizi sonuçlarına göre, erillik özelliğinin eylemlilik düzeyini %22 oranında yordadığı belirlenmiştir. Ayrıca, erillik ve bireycilik özellikleri bir arada ele alındığında ise eylemlilik düzeyini %30 oranında yordadığı görülmüştür. Bu iki özelliğe ek olarak dışillik özelliğinin de dahil edilmesiyle birlikte, erillik, bireycilik ve dışillik değişkenlerinin birlikte eylemlilik düzeyini %34 oranında yordadığı tespit edilmiştir. Buna karşın toplulukçuluk eylemliliği anlamlı bir şekilde yordamamaktadır. Bu bulgu, erillik, bireycilik ve dışillik özelliklerinin bireylerin eylemlilik düzeylerini etkileyen önemli faktörler olduğunu göstermektedir. Erillik, bireycilik ve dışillik kavramları, bireylerin toplumsal değerler ve cinsel kimlikleri etrafında şekillenen temel özellikleridir. Araştırma sonuçlarına göre, bu özelliklerin bir arada ele alınması, bireylerin eylemlilik düzeylerini daha iyi açıklama potansiyeline sahiptir. Erillik, bireycilik ve dışillik özelliklerinin etkileşimi, bireylerin davranışlarını ve tercihlerini daha iyi anlamamıza yardımcı olabilir.

5.3. Öneriler

Bu kısımda araştırmadan elde edilen sonuçlara doğrultusunda gelecekte yapılacak olan araştırmalara ve uygulayıcılara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

5.3.1. Gelecekte Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler

Bu araştırmaya konu olan eylemlilik kavramı son zamanlarda önem kazanan ve araştırılan bir kavram olmakla birlikte özellikle ulusal alanyazında yer alan çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu kavram ve çalışmada ele alınan diğer kavramlarla ilgili çalışmalar yapılması alana katkı sağlayacaktır.

5.3.2. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

Araştırma bulguları üniversite öğrencilerin yaşam amacı alt boyutunda elde ettikleri puan ortalamasının orta düzeyde olduğunu ortaya koymuştur. Bu durumda üniversite öğrencilerine yaşam amacının önemi ve etkisi hakkında farkındalık oluşturacak programlar düzenlenebilir. Bu programlar, öğrencilere yaşamlarının anlamını keşfetmelerine, kişisel hedeflerini belirlemelerine ve motivasyonlarını artırmalarına yardımcı olabilir. Öğrencilere mentörlük ve rehberlik sağlayacak destek sistemlerinin oluşturulması da öğrencilerin yaşam hedeflerini belirleme, ilgi alanlarına yönelme ve daha anlamlı bir yaşam amacı oluşturma konularında yardımcı olabilir. Bununla birlikte, üniversite öğrencileri için çeşitli topluluklar, kulüpler ve etkinliklerin sunulması, sosyal

bağlantılarını güçlendirmelerine ve anlamlı ilişkiler kurmalarına yardımcı olabilir. Bu tür etkinlikler, öğrencilerin yaşam amaçlarını keşfetmelerine ve destekleyici bir sosyal çevrede bulunmalarına olanak sağlar.

Üniversite öğrencilerinin bireycilik ölçeği maddelerine ilişkin verdikleri yanıtlardan elde edilen puan ortalamalarına göre en düşük ortalama bireysel başarı alt boyutunda elde edilmiştir. Bu doğrultuda, öğrencilerin bireysel başarıya odaklanmalarını destekleyen programlar ve kaynaklar sunulmalıdır. Öğrencilere, hedef belirleme, zaman yönetimi, öğrenme stratejileri gibi bireysel başarıya yönelik becerilerin geliştirilmesine yardımcı olacak destek programları sunulmalıdır.

Bireycilik alt boyutu eylemliliği pozitif yönde anlamlı olarak yordarken, toplulukçuluk boyutu eylemliliği anlamlı olarak yordamamaktadır. Öyleyse, eylemlilik üzerinde olumlu bir etkisi olduğu görülen bireycilik alt boyutunu teşvik etmek önemlidir. Bireylerin kendi hedeflerini ve çıkarlarını takip etmelerini teşvik ederek, eylemlilik düzeyleri artırılabilir. Bireysel başarıları ödüllendirme, kişisel gelişimi destekleme ve özerklik sağlama gibi yöntemlerle bireycilik eğilimleri teşvik edilebilir. Bununla birlikte toplulukçuluk değerlerini desteklemek, işbirliği ve takım çalışması gibi faktörleri teşvik etmek, öğrencilerin motivasyonunu artırabilir. Topluluk projeleri, grup tartışmaları ve paylaşılan hedeflere odaklanan etkinlikler gibi faaliyetlerle üniversite öğrencilerinde toplulukçuluk duygusu geliştirebilir.

KAYNAKÇA

- Acartürk, B. A. (5). (2016). *5 faktör kişilik özellikleriyle bireycilik ve toplulukçuluk arasındaki ilişkinin incelenmesi: Dernek çalışma grupları üyeleri üzerinde bir araştırma* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Üsküdar Üniversitesi.
- Akıncı, A. (2005). Hayata anlam vermede dinî değerlerin ve din öğretiminin rolü. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3(9), 7-24. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ded/issue/29192/312551>.
- Akkuş, B., Postmes, T., & Stroebe, K. (2017). Community collectivism: A social dynamic approach to conceptualizing culture. *PLoS One*, 12(9), e0185725. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0185725>.
- Alam, S. M. (2016). Gender stereotypes among university students towards masculinity and femininity. *Rupkatha Journal on Interdisciplinary Studies in Humanities*, 7(3), 271-281. http://www.rupkatha.com/V7/n3/29_gender_discrimination.pdf.
- Altay, H. (2006). Kariyer ve kültür: kariyer geliştirmede temel ve destekleyici fonksiyonlar. *ISGUC The Journal of Industrial Relations and Human Resources*, 8(1), 33-34. <https://dergipark.org.tr/en/pub/iscguc/issue/25504/268924>
- Aronson, E., Wilson, T. D. ve Akert, R. M. (2012). *Sosyal psikoloji* (Gündüz, O. Çev.). Kaknüs Yayınları.
- Atak, H. (2010). *Yetişkinliğe geçişte kimlik biçimlenmesi ve eylemlilik: Bireyleşme sürecindeki gelişimsel kaynak* [Yayımlanmamış doktora tezi], Ankara Üniversitesi.
- Atak, H. (2011). Ruh sağlığı çalışmalarında yeni bir psikososyal değişken: Eylemlilik. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(3), 483-512. <https://doi.org/10.5455/cap.20110322>
- Atalay, E. (2010). Bilim özgürlüğü. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 68 (1-2), 3-42. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/97578>.
- Ay, Z. (2007). *Sanayi işletmelerinde motivasyon ve ülkemizdeki motivasyon uygulamaları* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi.

- Aydar, A. (2021). *18-30 yaş arası genç yetişkinlerde bireycilik, toplumculuk ve dindarlık ilişkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi.
- Aydiner, B. B. (2011). *Üniversite öğrencilerinin yaşam amaçlarının alt boyutlarının genel öz-yeterlik yaşam doyumu ve çeşitli değişkenlere göre incelenmesi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Aydoğan, E., & Zemestani, G. (2014). Erillik/dışılık (Hofstede) bağlamında iran ile türkiye'nin yönetim kültürlerinin karşılaştırılması. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi*, 49(2), 50-71. <https://www.academia.edu/35910092>.
- Bağcı, A. G., & Atak, H. (2022). Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı ruhsal travmaları, eylemlilik ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkiler. *Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 104-122. <https://dergipark.org.tr/en/pub/maunef/issue/70625/1113362>.
- Baumeister, R. F. (1991). *Meanings of life*. Guilford Press.
- Baumeister, R. F., & Leary, M. R. (1995). The need to belong: desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin*, 117(3), 497-529. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.117.3.497>
- Bhasin, S. (2003). Regulation of body composition by androgens. *Journal of Endocrinological Investigation*, 26, 814-822. <https://doi.org/10.1007/BF03345230>.
- Bronk, K. C. (2013). *Purpose in life: A critical component of optimal youth development*. Springer Science & Business Media.
- Burger, J.M. (2016). *Kişilik* (5.Baskı). İnan Deniz Erguvan Sarioğlu (Çev.). Kaknüs
- Bustos, A. J., Malalos, N. I., Ramirez, A. E., Ramos, E. C., and Bustos-Oraso, M. A. A. (1999). *Introduction to psychology* (3rd Edition). Katha Publication.
- Caroli, D. E. and Sagone, E. (2014). Locus of control and academic self efficacy in university students: the effects of self concepts. *Procedia, Social and Behavioral Sciences*, 114, 222-228. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.12.689>
- Chen, C. C., & Ünal, A. F. (2023). Individualism-collectivism: a review of conceptualization and measurement. *Oxford Research Encyclopedia of Business and Management*. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190224851.013.350>
- Civan, S. (2016). *Eylemlilik ve kendini sabotaj arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler*

- açısından incelenmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Connell, R.W. (1998). *Toplumsal cinsiyet ve iktidar*. (Çev: Soydemir C.) Ayrıntı Yayınları.
- Contractor, S. H., & Kumar, P. (2013). The effects of personal agency on regret. *Journal of Behavioral Decision Making*, 26(3), 304-315. <https://doi.org/10.1002/bdm.1760>
- Côté, J. E. (1997). An empirical test of the identity capital model. *Journal of Adolescence*, 20, 421-437. <https://doi.org/10.1006/jado.1997.0111>
- Côté, J. E. (2002). The role of identity capital in the transition to adulthood: the individualization thesis examined. *Journal of Youth Studies*, 5, 117-134. <https://doi.org/10.1080/13676260220134403>
- Côté, J. E., & Schwartz, S. J. (2002). Comparing psychological and sociological approaches to identity: Identity status, identity capital, and the individualization process. *Journal of Adolescence*, 25(6), 571-586. <https://doi.org/10.1006/jado.2002.0511>
- Crowne, D. P., & Marlowe, D. (1960). A new scale of social desirability independent of psychopathology. *Journal of Consulting Psychology*, 24, 349-354. <https://doi.org/10.1037/h0047358>
- Crowne, D. P., & Marlowe, D. A. (1964). *The approval motive: Studies in evaluative dependence*. John Wiley & Sons.
- Çarıkçı, İ. H., & Atilla, G. (2009). Erillik/dişillik boyutunun empatik beceri ile ilişkisi. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 1(2), 52-63. <https://dergipark.org.tr/en/pub/uaifd/issue/21588/231811>.
- Çarıkçı, İ., & Koyuncu, O. (2010). Bireyci-toplumcu kültür ve girişimcilik eğilimi arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik bir araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (3), 1-18. <https://dergipark.org.tr/en/pub/makusobed/issue/19435/206681>.
- Dincelli, E., & Goel, S. (2017). Can privacy and security be friends? a cultural framework to differentiate security and privacy behaviors on online social networks. *Proceedings of the 50th Hawaii International Conference on System Sciences* | 2017, 4011-4020.
- Doğrusöz, L. A., & Uluçay, A. P. (2023). Kültürün girişimcilik niyeti üzerindeki

- etkisinde algılanan isteğin moderatör rolü: İstanbul örneği. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 15(1), 147-161.
<https://doi.org/10.20491/isarder.2023.1578>
- Ersoy, E. (2009). Cinsiyet kültürü içerisinde kadın ve erkek kimliği (Malatya örneği). *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19, 209-230.
<http://abakus.inonu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11616/19234/Makale%20Doseyas%c4%b1.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- Esenay, F. I. (2002). *Üniversite öğrencilerinde sağlık davranışlarının sosyal destek ve benlik saygısı ile ilişkinin incelenmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Fazli Khalaf, Z., Low, W. Y., Ghorbani, B., & Merghati Khoei, E. (2013). Perception of masculinity amongst young Malaysian men: a qualitative study of university students. *BMC Public Health*, 13, 1-8.
<https://link.springer.com/article/10.1186/1471-2458-13-1062>
- Hartung, P. J., Speight, J. D., & Lewis, D. M. (1996). Individualism—Collectivism and the vocational behavior of majority culture college students. *The Career Development Quarterly*, 45(1), 87-96. <https://doi.org/10.1002/j.2161-0045.1996.tb00464.x>
- Hamamura, T., & Takemura, K. (2018). Common view by whom?. *Asian Journal of Social Psychology*, 21(4), 331-335. <https://doi.org/10.1111/ajsp.12341>
- Hauke, N., & Abele, A. E. (2020). Communion and self-esteem: No relationship? A closer look at the association of agency and communion with different components of self-esteem. *Personality and Individual Differences*, 160, 109957. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2020.109957>
- Hofstede, G. (1984). *Cultures consequences; international differences in work-related values* (2nd Ed.), Sage Publications.
- Hofstede, G. (1991). *Masculinity & femininity the taboo dimensions of national cultures*, McGrawHill Book Company.
- Hofstede, G. (1996). Gender stereotypes and partner preferences of Asian women in masculine and feminine cultures. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 27(5), 533-546.
- Hofstede, G., Hofstede, G. J., & Minkov, M. (2010). *Cultures and organizations: software of the mind: intercultural cooperation and its importance for survival*.

McGraw-Hill.

Hofstede, G. (2011). *Dimensionalizing cultures: the hofstede model in context*.
[https://scholarworks.gvsu.edu/orpc/vol2/iss1/8/?&ei=9owuVLrgCIfXaqzngIgJ](https://scholarworks.gvsu.edu/orpc/vol2/iss1/8/?&ei=9owuVLrgCIfXaqzngIgJ&sa=U)
&sa=U

İmamoğlu, O., & Yasak-Gültekin, Y. (1993). Önerilen dengelenmiş toplumsal birey modeli ışığında üniversite gençliğinin sorunları: 1982–1992 Döneminde yayınlanan araştırmalara ilişkin bir değerlendirme, yorum ve öneriler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 8(30), 20-27.
<https://www.psikolog.org.tr/tr/yayinlar/dergiler/1031828/tpd1300443319930000m000320.pdf>

İmamoğlu, E. O. (1998). Individualism and collectivism in a model and scale of balanced differentiation and integration. *The Journal of Psychology*, 132(1), 95-105. <https://doi.org/10.1080/00223989809599268>

Kachel, S., Steffens, M. C., & Niedlich, C. (2016). Traditional masculinity and femininity: Validation of a new scale assessing gender roles. *Frontiers in Psychology*, 7, 956. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2016.00956>.

Kağıtçıbaşı, Ç. (2010). *Benlik, aile ve insan gelişimi-kültürel psikoloji*. Koç Üniversitesi Yayınları.

Kağıtçıbaşı, Ç. (2017). *Benlik, aile ve insan gelişimi: Kültürel psikoloji*. Koç Üniversitesi Yayınları.

Leary, M. R. (1992). Self-presentational processes in exercise and sport. *Journal of sport and exercise psychology*, 14(4), 339-351.
<http://ereserve.library.utah.edu/Annual/ESS/3340/Podlog/selfpresentational.pdf>

Leary, M. R., & Kowalski, R. M. (1997). *Social anxiety*. Guilford Press.

Leary, M. R., & Baumeister, R. F. (2000). The nature and function of self-esteem: Sociometer theory. In M. P. Zanna (Ed.), *Advances in experimental social psychology* (Vol. 32, pp. 1-62). Academic Press.

Lee, W. N., & Choi, S. M. (2005). The role of horizontal and vertical individualism and collectivism in online consumers' responses toward persuasive communication on the web. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 11(1), 317-336. Doi: <https://doi.org/10.1111/j.1083-6101.2006.tb00315.x>

Leung, C., & Moore, S. (2003). Individual and cultural gender roles: A comparison of Anglo-Australians and Chinese in Australia. *Current Research in Social*

Psychology, 8(21), 1-16.

<https://crisp.org.uiowa.edu/sites/crisp.org.uiowa.edu/files/2020-04/8.21.pdf>.

Marshall G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*, (Çeviren: Akınhay O, Kömürcü D.). Bilim ve Sanat yayınları.

Maslow, A. H. (1954). *Motivation and personality*. Harper & Brothers. Publishers.

Morsünbül, Ü. (2013). Ergenlik döneminde eylemlilik, kimlik biçimlenmesi ve yaşam doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Düşünen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 26, 164-170. 10.5350/DAJPN2013260206

Murphy E. F., Snow, W. A., Carson, P., & Zigarmi, D. (1997). Values, sex differences and psychological androgyny. *International Journal of Value-Based Management*, 10(1), 69-99. <https://doi.org/10.1023/A:1007721420898>

Myyry, L., & Helkama, K. (2001). University students' value priorities and emotional empathy. *Educational Psychology*, 21(1), 25-40. <https://doi.org/10.1080/01443410123128>

Oktuğ, Z., & Özden, M. S. (2013). Bireycilik/Toplulukçuluk ile bireysel yenilikçilik eğilimi arasındaki ilişkide içsel motivasyonun biçimlendirici rolü. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 1-22. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ogusbd/issue/11005/131670>.

Oyserman, D., Coon, H. M., & Kimmelmeier, M. (2002). Rethinking individualism and collectivism: evaluation of theoretical assumptions and meta-analyses. *Psychological Bulletin*, 128(1), 3-72. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.128.1.3>

Özdemir, A. (2014). Kültür, benlik saygısı ve girişimcilik eğilimi: Amerikan ve Türk üniversite öğrencilerinde karşılaştırmalı bir çalışma. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 43(2), 351-367. <https://dergipark.org.tr/en/pub/iuisletme/issue/9253/115777>.

Özdemir, S. (2019), *Hofstede'nin kültür boyutlarının tüketici etnosentrizmine etkisi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.

Pektaş, S. (2022). Ergenlerde bağlanma stilleri ile eylemlilik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.

Reid-Cunningham, A. Ruby, 2008. *Maslow's theory of motivation and hierarchy of human needs: a critical analysis* [Unpublished doctoral dissertation] Berkeley University of California.

- Rice, F. P. (1996). *Intimate relationships, marriage sand families*. Mayfield Publishing.
- Rizvançe, Ş. (2005). *Türkiye ve Makedonya'daki Türk asıllı lise öğrencilerinin öz saygı düzeylerinin karşılaştırılması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Ryff, C. D., & Singer, B. (1998). The contours of positive human health. *Psychological Inquiry*, 9(1), 1-28. https://doi.org/10.1207/s15327965pli0901_1
- Saad, G., Cleveland, M. ve Louis, H. (2015). Individualism–collectivism and the quantity versus quality dimensions of individual and group creative performance. *Journal of Business Research*, 68, 578–586. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2014.09.004>.
- Sakal, O., & Yıldız, S. (2015). Bireycilik ve toplulukçuluk değerleri, kariyer çabaları ve kariyer tatmini ilişkisi. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 10(40), 6612-6623. <https://doi.org/10.19168/jyu.63260>.
- Sargut, S. (2001). *Kültürlerarası farklılaşma ve yönetim* (2.Baskı). İmge Kitabevi.
- Sargut, A. S. (2010). *Kültürler arası farklılaşma ve yönetim*. İmge Kitabevi.
- Sayın, N. (2022). *Erillik dişillik kültür değeri ile kadınların kariyer engelleri arasındaki ilişki* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Siirt Üniversitesi.
- Schultz, D.P., & Schultz, S. E. (2005). *Theories of personality*. CA: Thompson. Wadsworth.
- Shavitt, S., Torelli, C. J., Riemer, H. (2010). Horizontal and Vertical Individualism and Collectivism: Implications for Understanding Psychological Process. In Michele J. Gelfand, Chi-yue Chiu, Ying-yi (Eds.), *Advanves in culture and psychology* (pp: 309-384), Oxford University Press.
- Shkodriani, G. M., & Gibbons, J. L. (1995). Individualism and collectivism among university students in Mexico and the United States. *The Journal of Social Psychology*, 135(6), 765-772. <https://doi.org/10.1080/00224545.1995.9713979>
- Shuai, P., Shuyue, M., & Hailiang, Z. (2015, August). Individualism and collectivism transition in Chinese college students evidence from after 70's, 80's, and 90's. *2015 3d International Conference on Advanced Information and Communication Technology for Education (ICAICTE-2015)*, 23-30. Atlantis Press.
- Simanjuntak, R. R., Dewi, U. P., & Rifai, I. (2018). Gender-related model for mobile-based learning. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*,

- 126(1), IOP Publishing. doi:10.1088/1755-1315/126/1/012060.
- Singelis, T. M., Triandis, H. C., Bhawuk, D. P., & Gelfand, M. J. (1995). Horizontal and vertical dimensions of individualism and collectivism: A theoretical and measurement refinement. *Cross-cultural Research*, 29(3), 240-275. <https://doi.org/10.1177/10693971950290030>.
- Steger, M. F., Kashdan, T. B., Sullivan, B. A., & Lorentz, D. (2008). Understanding the search for meaning in life: Personality, cognitive style, and the dynamic between seeking and experiencing meaning. *Journal of Personality*, 76(2), 199-228. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2007.00484.x>.
- Sugihara, Y., & Katsurada, E. (1999). Masculinity and femininity in Japanese culture: A pilot study. *Sex Roles*, 40(7-8), 635-646. <https://doi.org/10.1023/A:1018896215625>
- Sultan, P., & Wong, H. Y. (2011). Service quality in a higher education context: antecedents and dimensions. *International Review of Business Research Papers*, 7(2), 11-20. https://www.researchgate.net/publication/253340347_Service_quality_in_a_higher_education_context_antecedents_and_dimensions.
- Şentürk, H. & Yakut, S. (2014). Hayatın anlamı ve din. *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2(33), 45-60. <https://dergipark.org.tr/en/pub/sduifd/issue/48320/611734>
- Şişman, M. (2007). *Örgütler ve kültürler*. Pegem Yayıncılık
- Takano, Y., & Osaka, E. (2018). Comparing Japan and the United States on individualism/collectivism: A follow-up review. *Asian Journal of Social Psychology*, 21(4), 301-316. <https://doi.org/10.1111/ajsp.12322>
- Taylor, S. E., Peplau, L. A., Sears, D. O. (2007). *Sosyal psikoloji*. (Çev.Ali Dönmez). İmge yayınları.
- Triandis, H. C. (1989). The self and social behavior in differing cultural contexts. *Psychological Review*, 96(3), 506. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.96.3.506>
- Triandis, H. C. (1995). *Individualism and collectivism*. Westview Press.
- Triandis, H. C., & Gelfand, M. J. (1998). Converging measurement of horizontal and vertical individualism and collectivism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(1), 118. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.74.1.118>
- Topaloğlu, Z. Ç. (2013). 4-5 yaş çocuklarının sosyal yetkinlik, saldırganlık, kaygı

- düzeyleri ile anne-babalarının ebeveyn özyeterliliği algısı arasındaki ilişkilerin incelenmesi [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Pamukkale Üniversitesi.
- Uçar, M. E. & Konal, B. (2017). Kadın ve erkeklerde yatay ve dikey bireycilik/toplulukçuluk ve narsisim benlik saygısı arasındaki ilişkiler. *Social Sciences Studies Journal*, 3(6), 981-1001. 10.26449/sssj.123
- Uçar, M. E., & Morsünbül, Ü. (2018). Yatay dikey bireycilik/toplulukçuluk sosyal sermaye arasındaki ilişkiler. *OPUS International Journal of Society Researches*, 9(16), 794-822. <https://doi.org/10.26466/opus.493082>.
- Uskul, A. K., Hynie, M., & Lalonde, R. N. (2004). Interdependence as a mediator between culture and interpersonal closeness for Euro-Canadians and Turks. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 35(2), 174-191. <https://doi.org/10.1177/0022022103262243>
- Uyguç, N. (2003). Cinsiyet, bireysel değerler ve meslek seçimi. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(1), 93-104. <https://dergipark.org.tr/en/pub/deuiibfd/issue/22758/242919>.
- Üzüm, B., Şenol, L., & Dadashova, R. (2019). Erillik-dişilik kültürü ile sosyal yenilikçilik ilişkisi: üniversite öğrencileri üzerinde bir araştırma, *International Marmara Social Sciences Congress (Autumn) 2019 Proceedings Book (Social Sciences (ss: 581-587))*.
- Üzüm, B., Şenol, L., & Dadashova, R. (2020). Türk Dünyası'nda sosyal sermaye, kültürel sermaye, sosyal yenilikçilik üzerine bir araştırma: Türkiye Azerbaycan üniversite öğrencileri örneği. *Turkish Studies- Social*, 15(3), 1625-1642. https://turkishstudies.net/social?mod=makale_tr_ozet&makale_id=40298.
- Wagner, J. A., & Moch, M. K. (1986). Individualism-collectivism: Concept and measure. *Group & Organization Studies*, 11(3), 280-304. <https://doi.org/10.1177/105960118601100309>.
- Yazıcı, Y. (2017). *Ergenlerin öz-yeterlilikleri ile psikolojik sağlık arasındaki ilişki* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Onokuz Mayıs Üniversitesi.
- Yılmaz, H. (2019). Türkiye ve Orta Asya Türk cumhuriyetleri yükseköğretim gençliğinde bireyci-toplumcu eğilimler, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(89), 30-49. <http://dx.doi.org/10.16992/ASOS.14806>.
- Yi, J-S. (2018). Revisiting individualism-collectivism a cross-cultural comparison among college students in four countries. *Journal of Intercultural*

Communication 47, 6-7. <https://immi.se/oldwebsite/nr47/jung.html>.

Ying, Y. W. (1992). The relationship of masculinity, femininity, and well-being in Taiwan college graduates. *Social Indicators Research*, 26, 243-257. <https://doi.org/10.1007/BF00286561>

EK-1.Kişisel Bilgi Formu

Sevgili katılımcı aşağıda size bazı sorular sorulacaktır.

Vereceğiniz cevaplar yalnızca bir araştırma için kullanılacaktır. Araştırmadan güvenilir sonuçlar elde edebilmek için sizin vereceğiniz samimi cevaplar etkili olacaktır.Formda kimlik bilgileriniz istenilmemektedir.

Vereceğiniz cevaplar için teşekkür ederiz.

1. Cinsiyetiniz: Kız () Erkek ()
2. Öğrenim Düzeyiniz: Lisans() Yüksek Lisans () Doktora ()
3. Yaşınız:
- 4.Sosyo-ekonomik düzeyiniz: Düşük () Orta () Yüksek ()

EK-2. Çok Yönlü Eylemli Kişilik Ölçeği

ÇOK-YÖNLÜ EYLEMLİ KİŞİLİK ÖLÇEĞİ (ÇYEKÖ)

Aşağıda sizin kendinizi tanımlamanıza ilişkin 15 ifade bulunmaktadır. Lütfen her bir ifadenin sizi ne kadar tanımladığını, ifadenin yanında verilen kutucuğu işaretleyerek belirtiniz. Her ifade için yalnızca bir kutucuğu işaretleyiniz.

	Tamame n Yanlış	Yanlış	Kısmen Doğru Kısmen Yanlış	Doğr u	Tamame n Doğru
1. İnsanlar benimle birlikteyken eğlenirler.	①	②	③	④	⑤
2. Yaşıtlarım arasında popülerim	①	②	③	④	⑤

3. İnsanlar genellikle benim görüşlerim doğrultusunda davranırlar.	①	②	③	④	⑤
4. Genellikle coşkulu ve hayat doluyumdur	①	②	③	④	⑤
5. Hayat benim için her zaman heyecan vericidir.	①	②	③	④	⑤
6. Her bir gün sürekli yeni ve farklıdır.	①	②	③	④	⑤
7. Yaşamım heyecan verici güzel şeylerle geçiyor.	①	②	③	④	⑤
8. Başarı, çok çalışma meselesidir. Şansın başarıda hiçbir etkisi yoktur ya da çok azdır.	①	②	③	④	⑤
9. Plan yaptığımda, planlarımı gerçekleştireceğimden neredeyse kesin eminim.	①	②	③	④	⑤
10. Ne kadar çalıştığımla, aldığım notlar arasındadoğrudan bir ilişki vardır.	①	②	③	④	⑤
11. Şans ya da kısmetin yaşamımda önemli bir rolü olduğuna inanmak benim için imkansızdır.	①	②	③	④	⑤
12. İradem güçlüdür.	①	②	③	④	⑤
13. Birçok insana göre, dikkat dağıtıcı durumlarda dikkatimi daha iyi toplarım.	①	②	③	④	⑤
14. Fiziksel sıkıntılara diğer insanlara göre daha iyi katlanabilirim.	①	②	③	④	⑤
15. Yapmam gereken bir iş olduğunda, dikkatim kolaykolay dağılmaz.	①	②	③	④	⑤

EK-3. Erillik-Dişillik Düzeyi Formu**ERİLLİK-DİŞİLLİK DÜZEYİ FORMU**

Aşağıdaki sıfatları size uyma derecesine göre seçerek, işaretleyiniz.

		Kesinlikle değilim	Değilim	Kararsızım	Öyleyim	Kesinlikle öyleyim
1.	Saldırgan	1	2	3	4	5
2.	Şefkatli	1	2	3	4	5
3.	Yükselme tutkusu olan	1	2	3	4	5
4.	Merhametli	1	2	3	4	5
5.	Dediği dedik	1	2	3	4	5
6.	Nazık	1	2	3	4	5
7.	Atletik	1	2	3	4	5
8.	Çocuklara karşı sevgi dolu	1	2	3	4	5
9.	Yarışmacı	1	2	3	4	5
10.	Sadık	1	2	3	4	5
11.	Egemen	1	2	3	4	5
12.	Başkalarına karşı duyarlı	1	2	3	4	5
13.	Baskıcı	1	2	3	4	5
14.	Halden anlar	1	2	3	4	5
15.	Kendine güvenli	1	2	3	4	5
16.	Sevgi dolu	1	2	3	4	5
17.	Bağımsız	1	2	3	4	5
18.	Anlayışlı	1	2	3	4	5
19.	Tavır koyucu	1	2	3	4	5
20.	Sıcak	1	2	3	4	5

EK-4. İndcol Ölçeği

Aşağıda sizin kendinizi tanımlamanıza ilişkin 36 ifade bulunmaktadır. Lütfen her bir ifadenin sizi ne kadar tanımladığını, ifadenin yanında verilen kutucuğu işaretleyerek belirtiniz. Her ifade için yalnızca bir kutucuğu işaretleyiniz

	İNDCOL ÖLÇEĞİ	Kesinlikle Katılmıyorum	Çoğunlukla Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılıyorum	Çoğunlukla Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Kendi kişisel tarzımı geliştirmek benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7
2	Sosyal ve duygusal yardım almak için sıklıkla ailemle görüşürüm.	1	2	3	4	5	6	7
3	Kendi ailemin geleneklerini, göreneklerini ve değerlerini öğrenmek benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7
4	Kişisel hedeflerimin en yüksek önceliğe sahip olduğunu hatırlamak benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7
5	Diğer insanlar ile ortak noktam olsa da beni ben yapan benim kişisel özelliklerimdir.	1	2	3	4	5	6	7
6	Ailemin benim hayatımda kilit bir rolü vardır.	1	2	3	4	5	6	7
7	Ailemin bana her zaman yardım edeceğini bilirim.	1	2	3	4	5	6	7
8	Ailem tarafından verilen kararlara saygı göstermek benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7
9	Diğer insanlardan farklı olmayı tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7
10	Ben herkesten farklıyım, özelim.	1	2	3	4	5	6	7
11	Ailem benim için herşeyden daha önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7
12	Birçok açıdan diğer insanlardan farklı ve özel olmak hoşuma gider.	1	2	3	4	5	6	7
13	Benim kendim olmak önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7
14	Benim için çok çalışmak ve kişisel kararlılık hayatta başarının anahtarlarıdır.	1	2	3	4	5	6	7

15	Benim gerçekten kim olduğumu bilmek için başarılarıma ve yaptıklarımın bakmanız lazım.	1	2	3	4	5	6	7
16	Benim hangi gruplara üye olduğumu bilerseniz, benim kim olduğumu da bilirsiniz.	1	2	3	4	5	6	7
17	Karakterli biri kendi amaçlarına ulaşmaya çalışandır.	1	2	3	4	5	6	7
18	Ne zaman ailemin yardıma ihtiyacı olsa yardım etmeye çalışırım.	1	2	3	4	5	6	7
19	Benim gerçekten kim olduğumu bilmek için beni kendi grubumun içinde görmemiz gerekir.	1	2	3	4	5	6	7
20	Kişisel başarılarımı hatırlamak ve kendim için yeni hedefler koymak hoşuma gider.	1	2	3	4	5	6	7
21	Başkalarının düşüncelerinden kendi düşüncelerimin peşinden gitmek benim için daha iyidir.	1	2	3	4	5	6	7
22	Benim kişisel mutluluğum herşeyden daha önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7
23	Kişisel mutluluk ve ona ulaştıracak olan özgürlük benim ben olmamda kilit rol oynar.	1	2	3	4	5	6	7
24	Benim diğer kişilerle olan ilişkilerim benim kim olduğum ile yakından ilişkilidir.	1	2	3	4	5	6	7
25	Ait olduğum dini, ulusal veya etnik grubun tarihi ve mirası benim önemli bir parçamdır.	1	2	3	4	5	6	7
26	Karakterli biri herşeyden önce kendi dini, ulusal veya etnik grubuna yardım eder.	1	2	3	4	5	6	7
27	Benim kişisel başarılarım ve yaptıklarım benim kim olduğum ile ilgili çok önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7
28	Diğer insanları dinlemek yerine, eğer kendi tercihlerimi yaparsam çok dahamutlu olurum.	1	2	3	4	5	6	7
29	Ait olduğum dini, ulusal veya etnik grubun liderlerine saygı gösteririm.	1	2	3	4	5	6	7
30	Benim mutluluğum çevremdekilerin mutluluğuna bağlıdır.	1	2	3	4	5	6	7

31	Kendimi ait olduğum dinin, ulusal veya etnik grubun bir üyesi olarak görmek benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7
32	Bazı açılardan bakıldığında beni ben yapan şey ilişkilerimdir.	1	2	3	4	5	6	7
33	Çoğunlukla kendi kişisel tercihlerim vardır.	1	2	3	4	5	6	7
34	Eninde sonunda insan kendisini ait olduğu dini, ulusal, veya etnik grubun üyelerine karşı en yakın hisseder.	1	2	3	4	5	6	7
35	Kendi kişisel çıkarımı ait olduğum grubun yararı için feda ederim.	1	2	3	4	5	6	7
36	Bir olay ile ilgili herhangi bir şey duyduğumda, bunun ait olduğum dini,ulusal, ya da etnik grubum için iyi mi yoksa kötü mü olacak diye düşünürüm.	1	2	3	4	5	6	7

EK 5. Etik Kurul Onayı

T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
İnsan Araştırmaları Etik Kurulu

Sayı : E-34183927-000-00000673674
Konu : Başvurunuz Hk.

Sayın: Osman DUYMUŞ

“Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Onay İhtiyacının Toplulukçuluk/Bireycilik, Erillik/Dışılık ve Eylemlilik ile İlişkisinin İncelenmesi” başlıklı 2021/08-03 protokol numaralı başvuru 21.12.2021 tarihli toplantıda kurulunuz tarafından incelenmiş, Üniversitemiz İnsan Araştırmaları Etik Kurulu Yönergesi’nde belirtilen etik ilkelere uygun olduğuna toplantıya katılan üyelerin oy birliği ile karar verilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Prof. Dr. Necmettin AYGÜN
Aksaray Üniversitesi İnsan
Araştırmaları Etik Kurul Başkanı

Ek: İnsan Araştırmaları Etik Kurul Kararı
Başvurunuz Hk

Bu belge elektronik imzalı suretine <https://e-belge.aksaray.edu.tr> adresinden 51b1041c-d416-458c-ac5b-90ed4194bb3f kodu ile erişebilirsiniz.
Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu’nun 5. Maddesi uyarınca onaylı elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu: 51B1041C-D416-458C-AC5B-90ED4194BB3F

Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/aksaray-universitesi-ehya>

Adres: tarih Belirtili

Telefon No: 2882194 Faks No: 2882125

e-Posta: naygun@aksaray.edu.tr İnternet Adresi: <https://www.aksaray.edu.tr/>

KEP Adresi:

Ayrıntılı bilgi için: Necmettin AYGÜN

Profesör

Telefon No: 2882194

EK 6. Tez Değerlendirme Formu

Aksaray Üniversitesi Tez Değerlendirme Formu		
Öğrencinin Adı Soyadı:		EVET
Kapak		
1	Tez Başlığı tutanaktaki başlıkla aynı mı?	
2	Kapaktaki ay ve yıl savunmaya girilen tarihle tutarlı mı?	
3	Kapak format kılavuzdaki kapak formatına uygun mu?	
4	Kapakta yazılan tüm yazılar doğru olarak verilmiş mi?	
İçindekiler		
5	Sayfa numaraları tam verilmiş mi?	
6	Şekil, Çizelge vb. listeleri verilmiş mi? Sıralaması doğru mu?	
7	Ozet, Abstract, Giriş, Sonuçlar vb. bölümler var mı?	
8	Yazım hataları kontrolü yapıldı mı?	
Giriş		
9	Hazırlanan tezin önemini anlatıyor mu?	
10	İkinci ve Üçüncü dereceden başlık içermemeli kuralına uyuldu mu?	
Ozet/Abstract		
11	Kılavuza uygun mu?	
12	Ay ve yıl savunmaya girilen tarihle tutarlı mı?	
13	Ozet; tek sayfa, tek aralık, tek paragraf kuralına uygun olarak yazıldı mı?	
14	Bilim kodu, sayfa adedi, anahtar kelimeler ve tez danışmanı yazıldı mı?	
Kaynakça		
15	Kaynakların tamamına metin içinde atıf yapıldı mı?	
16	Kaynak formatı Kılavuzdaki kaynak formatına uygun olarak hazırlanmış mı?	
17	Atıf formatı kılavuzdaki atıf formatına uygun mu?	
Atıf Yöntemi APA 6 ☐ CMS ☐ ISNAD ☐		
Genel Değerlendirme		
18	Etik Beyan açıklaması okundu, uyuldu ve imzalandı mı?	
19	Kabul/Onay sayfası kılavuzdaki formata uygun olarak düzenlenmiş mi?	
20	Kabul /Onay sayfasında belirtilen oy birliği/oy çokluğu seçeneklerinden uygun olanı savunmayla tutarlı olacak şekilde belirlenmiş mi?	
21	Sayfa kenar boşluklar ve sayfa numaraları kılavuzdaki formatına uygun mu?	
22	Paragraf boşlukları ve metin satır aralığı kılavuza uygun olacak şekilde düzenlenmiş	
23	Başlık yazımları kılavuzdaki başlık formatlarına uygun mu?	
24	Yazı tipi ve boyutu kılavuzdaki yazı tipi ve boyutu formatına uygun mu?	
25	Şekil, Çizelge vb. açıklama ve numaralandırmaları kılavuzdaki formata uygun olarak yazılmış mı?	

Bu tezin tarafımdan “Tez yazım kuralları” okunarak dikkatlice hazırlanmış olduğunu ve doğabilecek her türlü olumsuzluktan sorumlu olacağımı kabul ederim.